

Univerzita Palackého v Olomouci

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových studií

**VÝVOJ ALŽÍRSKO – FRANCOUZSKÝCH
VZTAHŮ Z HLEDISKA MEZINÁRODNÍCH
ROZVOJOVÝCH STUDIÍ**

Diplomová práce

Vypracoval: Aneta STONOVÁ

Vedoucí práce: RNDr. Miloš FŇUKAL, Ph.D.

Olomouc 2009

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a veškeré použité prameny jsem uvedla v seznamu literatury.

Děkuji RNDr. Miloši Fňukalovi, Ph.D. za cenné rady, vstřícný přístup a odborné vedení mé diplomové práce.

Olomouc květen 2009

.....

Podpis

Vysoká škola: Univerzita Palackého

Fakulta: Přírodovědecká

Katedra: Rozvojových studií

Školní rok: 2007/08

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

student

Aneta **STONOVÁ**

obor

Mezinárodní rozvojová studia

Název práce:

**Vývoj alžírsko-francouzských vztahů
z hlediska mezinárodních rozvojových studií**

**Development of Algeria-France relations from the perspective of international
development studies**

Zásady pro vypracování:

Diplomová práce se bude zabývat vývojem alžírsko-francouzských vztahů od roku 1830. Autorka se zaměří na vývoj francouzské přítomnosti v severní Africe z hlediska organizačních forem a důsledků na alžírskou i francouzskou společnost (ekonomika, kulturní vazby, bezpečnost, apod.) a nastíní současné důsledky pro francouzsko-alžírské vztahy z hlediska rozvojové pomoci a spolupráce (např. na teritoriální distribuci francouzské rozvojové pomoci, její formy, apod.).

Návrh struktury práce:

1. Úvod
2. Cíle práce
3. Metody, přehled literatury
4. Charakteristika jednotlivých etap francouzsko-alžírských vztahů (jejich všeobecný charakter, obsah a důsledky ekonomické a kulturní výměny jak na metropolitní Francii, tak na Alžírsko, demografické změny, apod.):
  - a. od kolonizace Alžírska v roce 1830 do začátku alžírské války v roce 1954
  - b. v období alžírské války (1954–1962)
  - c. po evianských dohodách
5. Problematika francouzsko-alžírských vztahů v současnosti
  - a. Politická spolupráce
  - b. Ekonomická spolupráce
  - c. Problematika migrantů, jejich úloha pro rozvoj vzájemných vztahů
  - d. Prognóza dalšího vývoje, rizika a příležitosti v alžírsko-francouzských vztazích
6. Postavení Alžírska v systému mezinárodní rozvojové pomoci se zaměřením na rozvojovou pomoc z Francie (formy, objem, tradice a historické zátěže)
7. Shrnutí a závěr
8. Summary

Rozsah grafických prací: grafy, schémata, mapy

Rozsah průvodní zprávy: 20 000 slov základního textu + práce včetně všech příloh v elektronické podobě

Seznam odborné literatury:

Tituly na základě vlastního výběru diplomatky po konzultaci s vedoucím práce.

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D.

Datum zadání diplomové práce: 14. 11. 2007

Termín odevzdání diplomové práce: 15. 5. 2009

---

vedoucí katedry

---

vedoucí diplomové práce

Obsah

1. Úvod.....	12
2. Cíle práce.....	13
3. Metodologie, kritický přehled literatury	14
4. Charakteristika jednotlivých etap francouzsko – alžírských vztahů	16
4.1. Od kolonizace Alžírsko v roce 1830 do začátku alžírské války	16
4.1.1. Obsazení Alžírsko	16
4.1.2. Události v letech 1830-1871	16
4.1.3. Francouzské Alžírsko	19
4.1.5. Formování alžírského nacionalismu.....	21
4.1.6. Alžírsko za druhé světové války	24
4.2. Alžírská válka za nezávislost	25
4.2.1. Radikalizace alžírského národního hnutí	25
4.2.2. Válka za nezávislost	27
4.2.3. Bitva o Alžír a nástup Charlese de Gaulla	30
4.2.4. Sociální dopad války na obyvatele Alžírsko z hlediska migrace.	34
4.3. Nezávislé Alžírsko	36
4.3.1. Alžírsko po evianských dohodách.....	36
4.3.2. Alžírsko za vlády Houari Boumedièna a Chadliho Bendjedida.....	38
4.3.3. Berberské hnutí	44
4.3.4. Vrcholící krize a události října 1988	45
4.3.5. Kritická 90. léta a následná konsolidace režimu	47
5. Problematika francouzsko-alžírských vztahů v současnosti	52
5.1. Politická spolupráce	52
5.2. Ekonomická spolupráce	54
5.3. Problematika migrantů, jejich úloha pro rozvoj vzájemných vztahů.....	56
5.4. Alžírská kultura mezi arabštinou a francouzštinou	58
5.5. Prognóza dalšího vývoje, rizika a příležitosti Alžírsko.....	59
6. Postavení Alžírsko v systému mezinárodní rozvojové pomoci se zaměřením na rozvojovou pomoc z Francie.	65
6.1. Alžírsko jako příjemce mezinárodní rozvojové pomoci	65
6.2. Francie jako poskytovatel rozvojové pomoci.....	66
6.3. Alžírsko jako příjemce francouzské RS	68

Závěr.....	70
Shrnutí	73
Summary	74
Použité zdroje	75
Seznam příloh.....	79

Seznam použitých zkratek

ACF	<i>Action Contre la Faim</i> Boj proti hladu
AFD	<i>Agence France du Développement</i> Francouzská rozvojová agentura
AfDB	<i>African Development Bank</i> Africká rozvojová banka
AFREC	<i>Alternative Fuels Renewable Energies</i> Africká komise pro energii Council
AIS	<i>Armée islamique du salut</i> Islámská armáda spásy
ALN	<i>Armée de Libération Nationale</i> Armáda národního osvobození
AML	<i>Amies du Manifeste de la liberté</i> Přátelé Manifestu svobody
ANP	<i>Armée Nationale Populaire</i> Národní lidová armáda
CCE	<i>Comité de coordination et d'exécution</i> Výkonný a koordinační výbor
CNRA	<i>Comité national de la révolution algérienne</i> Národní rada Alžírské revoluce
CRUA	<i>Comité Révolutionnaire pour l'Unité et l'Action</i> Revoluční výbor jednoty a akce
DAF	<i>Déserteurs de l'Armée Française</i> Dezertéři francouzské armády
ENA	<i>Étoile nord-africaine</i> Severoafrická hvězda
EU	<i>European Union</i> Evropská unie
FAO	<i>Food and Agriculture Organisation</i>

	Organizaci pro výživu a zemědělství
FFS	<i>Front des forces socialistes</i> Fronta socialistických sil
FIS	<i>Front islamique du salut</i> Fronta islámské spásy
FLN	<i>Front de Libération Nationale</i> Fronta národního osvobození
GIA	<i>Groupe islamique armé</i> Islámská ozbrojená skupina
GNI	<i>Gross National Income</i> Hrubý národní příjem
GPRA	<i>Gouvernement provisoire de la République algérienne</i> Prozatímní vláda Alžírské republiky
GSPC	<i>Groupe salafiste pour la prédication et le combat</i> Saláfická skupina pro kázání a boj
ICRC	<i>International Committee of the Red Cross</i> Asociace Červeného kříže
IDA	<i>International Development Assistance</i> Mezinárodní asociace pro rozvoj
IMF	<i>International Monetary Fund</i> Mezinárodní měnový fond
MAJD	<i>Mouvement algérien pour la justice et le développement</i> Alžírské hnutí pro rozvoj a spravedlnost
MAK	<i>Mouvement de l'Autonomie de la Kabylie</i> Hnutí za Autonomii Kabýlie
MCB	<i>Mouvement Culturel Berbère</i> Berberské kulturní hnutí
MDA	<i>Mouvement démocratique algérien</i> Alžírské demokratické hnutí
MDRA	<i>Mouvement démocratique pour le renouveau algérien</i> Hnutí za demokratickou obnovu Alžírsko

MEDA	<i>Middle East Developmant Association</i> Rozvojová organizace Blízkého východu
MENA	<i>Middle East and North Africa</i> Region Blízký východ a Severní Afrika
MIA	<i>Mouvement islamique armé</i> Islámské ozbrojené hnutí
MNA	<i>Mouvement national algérien</i> Alžírské národní hnutí
MTLD	<i>Mouvement pour le triomphe des libertés démocratiques</i> Hnutí za vítězství demokratických svobod
NATO	<i>North Atlantic Treaty Organization</i> Severoatlantická aliance
NEPAD	<i>The New Partnership for Africa ´s Development</i> Nové partnerství pro africký rozvoj
OAS	<i>Organisation Armée secrète</i> Organizace tajné armády
ODA	<i>Official Development Assistance</i> Oficiální rozvojová pomoc
OECD	<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i> Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OPEC	<i>Organization of Petroleum Exporting Countries</i> Organizace zemí vyvážející ropu
ORAF	<i>Organisation de résistance d´Algérie française</i> Organizace odporu francouzského Alžírsko
OS	<i>Organisation Spéciale</i> Speciální organizace
PAGS	<i>Parti de l´avant-garde socialiste</i> Stranu socialistické avantgardy
PCA	<i>Parti communiste algérien</i> Komunistická strana Alžírsko

POLISARIO	<i>Frente Popular de Liberación de Saguía el Hamra y Río de Oro</i> Lidová fronta za svobody Saguia el-Hamra and Río de Oro
PPA	<i>Parti du peuple algérien</i> Alžírská lidová strana
PROPARCO	<i>Promotion et Participation pour la Coopération économique</i> Pokrok a participace v ekonomické spolupráci
PRS	<i>Parti de la révolution socialiste</i> Stranou socialistické revoluce
PT	<i>Parti des travailleurs</i> Strana pracujících
RCD	<i>Rassemblement pour la culture et la démocratie,</i> Sdružení pro kulturu a demokracii
RND	<i>Rassemblement National Démocratique</i> Národní demokratické shromáždění
SAS	<i>Sections administratives spéciales</i> Zvláštní správní oblasti
SM	<i>Sécurité Militaire</i> Tajná vojenská bezpečnost
SONELGAZ	<i>Société Nationale de l'Electricité et du Gaz</i> Národní společenství elektřiny a plynu
UDMA	<i>Union démocratique du Manifeste algérien</i> Demokratická unie alžírského manifestu
UNDP	<i>The United Nations Development Program</i> Program OSN pro rozvoj
UNEP	<i>The United Nations Environment Programme</i> Program OSN pro životní prostředí
UNFPA	<i>The United Nations Population Fund</i> Populační fond OSN
UNHCR	<i>The United Nations High Commissioner for Refugees</i> Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky
UNICEF	<i>The United Nations International Children's Emergency Fund</i>

	Dětský fond OSN
UOIF	<i>Union des Organisations Islamiques de France</i> Sdružení islámských organizací ve Francii
USD	<i>United States Dollar</i> Americký dolar
WB	<i>World Bank</i> Světová banka
WFP	<i>World Food Programme</i> Světový potravinový program
WHO	<i>World Health Organisation</i> Světovou zdravotnickou organizaci
WTO	<i>World Trade Organization</i> Světová obchodní organizace

1. Úvod

Na Zemi vždy existovaly a stále existují rozdíly mezi jednotlivými částmi světa, což je podmíněno jednak rozmístěním přírodních zdrojů, podnebím či geografickými podmínkami. Napříč stoletími se vykrystalizovaly struktury, tzv. světová impéria, která dokázala využít svého potenciálu a získala ve světovém systému svrchované postavení. Důkazem takového vývoje je bezesporu období kolonialismu, který významně přispěl k prohloubení nerovností mezi místy a lidmi světa.

Alžírčané tvoří zhruba 14 % imigrační populace ve Francii. Alžírsko je rovněž francouzskou prioritní zemí z hlediska rozvojové pomoci, zahraničně-politické a ekonomické spolupráce, ale zároveň jsou tyto dvě země spjaty kulturně i historicky.

Francie tuto zemi ovládala 132 let. Dá se tedy předpokládat, že mezi oběma státy dále přetrvávají určité vazby, které do jisté míry ovlivňují jejich rozhodování v zahraničněpolitické sféře. Francie se zde jako každá imperialistická velmoc snažila implantovat západní vyspělejší techniky a praxe, na které bylo Alžírsko nuceno reagovat často i za cenu ztráty původní identity a prostředí. Dodnes jsou vedeny debaty, zda by se Alžírsko nacházelo v jiné situaci, kdyby nebylo součástí francouzského státu. Francouzsko-alžírské vztahy ve svém vývoji nikdy nebyly ideální. Alžírčané jako muslimský národ vždy bránili, někdy příliš radikálně, své nacionální zájmy, což se jim vyplatilo hlavně za alžírské války za nezávislost, po které definitivně získali samostatnost. Následná socialistická éra dostala zemi do krize, jež dopomohla k vzestupu islamistickým radikálním skupinám. Tyto vojensko-politické organizace ovlivnily dění v zemi po celá 90. léta, kdy v Alžírsku vypukla krutá občanská válka.

Od roku 1999 po nástupu nynějšího prezidenta republiky Abdelazize Boutefliky se situace zlepšila. Demokratické principy jsou však omezovány silnými pravomocemi prezidenta. Na druhou stranu je Alžírsko aktivní na mezinárodní a regionální sféře, což se odráží i na jeho mírném ekonomickém vzestupu. Problémem však stále zůstává bezpečnostní situace a silná role armády, což dělá z Alžírška zemi riskantní jak pro investory, tak pro turisty, dva velké potenciály tohoto bohatého severoafriického státu.

Důvodem, proč jsem si vybrala toto téma práce je celkový zájem o Francii a její bývalé kolonie a jejich měnící se vztah v průběhu kolonizačního a dekolonizačního dění.

2. Cíle práce

Cílem této práce je zmapovat průběh francouzsko-alžírských vztahů od roku 1830 a zhodnotit jejich specifika z různých hledisek. Důraz bude kladen zejména na vývoj francouzské přítomnosti v severní Africe v rámci organizačních forem a dopadů na alžírskou i francouzskou společnost nejen po stránce ekonomické, kulturní, sociální, ale také po stránce bezpečnostní či migrační.

Práce se bude skládat ze dvou hlavních částí. První historická část se bude zabývat jednotlivými etapami vztahů podle jejich významných charakteristik, událostí, demografických změn či formací nacionalistických hnutí až k počátku alžírské války za nezávislost, která byla zakončena evianskými dohodami poskytujícími Alžírsku nezávislost. Součástí tohoto oddílu bude i diskuse nad důsledky francouzské svrchovanosti v Alžírsku. Poukázáno bude rovněž na problematiku kolonialismu jako fenoménu 19. a 20. století, který výrazně ovlivnil geopolitické uspořádání světa. Tato část bude pokračovat do konce 20. století, kdy Alžírsko započalo transformaci státního zřízení a přesunulo svou zahraničně-politickou orientaci směrem k vyspělým západním zemím.

Další část bude věnována problematice francouzsko-alžírských vztahů v současnosti. Zmiňována bude politická a ekonomická spolupráce těchto dvou zemí, nejen bilaterálně, ale i vzhledem k jiným státům, mezinárodním organizacím či různým regionálním uskupením. Bude zde popsána situace alžírských migrantů ve Francii, jako předmětu ostrých politických debat střídajících se francouzských vlád. Chybět nebudou ani kulturní studie lingvistické rozmanitosti alžírské společnosti a její dopad na vzdělání, zaměstnanost a literaturu. Nastíněna bude i prognóza dalšího vývoje, rizik a příležitostí v alžírsko-francouzských vztazích, které musí čelit americké a čínské rozpínivosti.

Poslední kapitola bude zaměřena na postavení Alžírska v systému mezinárodní rozvojové pomoci zahrnující identifikaci donorů, základní formy pomoci, její objem, odlišnosti v motivech a cílech pomoci, způsoby financování pomoci apod., a to obzvláště se zaměřením na rozvojovou pomoc z Francie s ohledem na tradice daných států.

3. Metodologie, kritický přehled literatury

Pro zpracování diplomové práce bylo stěžejní vyhledání odborné literatury, zdrojů aktuálních dat a následná analýza a kompilace získaných informací. Tyto poznatky byly podpořeny postřehy z odborných či jiných článků (např. od Bruce Maddy-Wietzmana¹, Paula Silversteina², Kimberley Hamilton³ a jiných) i z debat na francouzských a českých internetových diskuzích, z čehož byl utvořen soubor poznatků a jejich komparace s daty získanými z odborných publikací či dokumentů vydávaných mezinárodními organizacemi.

Pro získání informací bylo použito mnoho zdrojů knižních, ale důležitou oporu představovaly také různé zdroje internetové, převážně v částech týkajících se konkrétní rozvojové spolupráce mezi Francií a Alžírskem, ekonomické a politické spolupráce či k sběru data pro sestavení potřebných grafů.

V části diplomové práce zabývající se charakteristikou jednotlivých etap francouzsko-alžírských vztahů text často čerpá z knihy *Algeria; Anger of the Dispossessed* od autorů *M. Evanse* a *J. Phillipse*, která pečlivě mapuje komplex současných problémů ve vztazích mezi Alžírskem a Francií v historickém kontextu. Přehledně zpracovanou monografií zasvěcenou dějinám Alžírska je publikace *Alžírsko* od *Zdeňka Beránka* (2007). Dále mohu jmenovat *Dějiny dvacátého století* od *Paula Johnsona*, *History and the Culture of Nationalism in Algeria* od *Jamese McDougalla* (online) či *Algeria in France: Transpolitics, Race, and Nation* (*New Anthropologies of Europe* od *Paula A. Silversteina* (online)).

Bohatým zdrojem informací byly také obsáhlé databáze dokumentů na stránkách mezinárodních organizací zabývajících se rozvojem pomocí, jako například Světová banka, OECD, UNHCR, francouzské rozvojové agentury AFD, ale také stránky francouzského ministerstva zahraničí.

Většina informací týkající se ekonomických ukazatelů byla čerpána ze stránek rozvojových bank (AfDB, WB), institucí a fondů při OSN a z jimi vypracovaných ročních reportů a statistických zpráv. K pojednání o objemech rozvojové spolupráce Francie a Alžírska byly použity hodnoty z grafů a tabulek publikovaných na stránkách organizace OECD doplněné o informace ze stránek francouzského MZV a francouzské rozvojové agentury AFD.

---

¹ MADDY-WIEZMAN, Bruce. Ethno-politics and globalisation in North Africa : The berber culture movement. *The Journal of North African Studies* [online]. 2006, MADDY-WIEZMAN, Bruce. Contested Identities : Berbers, 'Berberism' and the State in North Africa. *The Journal of North African Studies* [online]. 2001

² SILVERSTEIN, Paul A., *Algeria in France: Transpolitics, Race, and Nation*), Indiana University Press, 2004. 298 s.

³ HAMILTON, Kimberley, SIMON, Patrick, VENIARD, Clara. Výzva francouzské rozmanitosti [online]. 2003

Hlavním problémem při zpracování práce byla nedostupnost materiálů v českém jazyce; k dispozici jsou převážně texty anglické či francouzské, které jsou na českém trhu téměř nedostupné. Rovněž přepis vlastních jmen do češtiny představoval v případě dějin Alžírsko zajímavý problém. Úředním jazykem sice je arabština, ale v historiografii má stále převládající vliv francouzština, tím pádem se mnoho vlastních jmen vžilo ve francouzské podobě. Navíc práce čerpala také z anglických textů, kde jsou jména často uváděna v jakési poangličtěné formě francouzského názvu. Zvolila jsem tedy francouzské ekvivalenty jmen a místopisu, kromě počeštěných jmen jako je Alžír nebo Kabýlie.

4. Charakteristika jednotlivých etap francouzsko – alžírských vztahů

4.1. Od kolonizace Alžírka v roce 1830 do začátku alžírské války

4.1.1. Obsazení Alžírka

Záminkou pro obsazení Alžírka Francií bylo potírání pirátství. Od 16. do 19. století ohrožovali berberští piráti ze svých základen v Alžírsku celé Středozeří. Do začátku 18. století byly severoafrické korzáři spojenci Francie v boji proti Španělsku. Na Vídeňském kongresu v letech 1814-1815 se Evropa jednalo o společném postupu ovládnutí Středomoří a likvidaci pirátství. Madrid s Paříží začal úzce spolupracovat a francouzské loďstvo představovalo vážné nebezpečí pro námořní lupiče ze severu afrického kontinentu. V době francouzské revoluce a za Napoleona dodávalo Alžírsko do Francie množství obilí, které nebylo zapláceno. Tím se pochopitelně zotřily vztahy mezi oběma státy. Dr. Jiří Filip (Filip, 1980) považuje za vlastní příčinu francouzského vpádu „nejistou vnitřní situaci bourbonské monarchie na konci 20. let 19. století, zčásti snaha posílit svou pozici vůči Anglii ve Středomoří.“ Na základě dění na severovýchodě Afriky a Blízkém východě se dalo usoudit, že osmanská říše dost pravděpodobně stojí před rozpadem a Francie měla v úmyslu z jejího dělení vytěžit co nejvíce.

První francouzský útok se zaměřil na Alžír a Oran. Francouzská invaze pod vedením generála Bourmonta čítala 37 000 mužů a na své cestě od pobřeží k hlavnímu městu Alžíru, vzdálenému asi 20 km, se setkala jen s malým odporem. 5. července 1830 Alžír kapituloval (Time, 1958). Postup dobytí z velké části vycházel z plánu dobytí Alžíru, který byl vypracován již za císaře Napoleona, což dokazuje, že obsazení Alžírka bylo již delší dobu plánováno.

Z hlediska náboženství bylo Středozeří stále považováno za místo střetávání křesťanů a muslimů. Francie na začátku 19. století stále ještě v doznívání napoleonských válek zažívala tzv. „období nostalgie“ po křížových výpravách, které byly brány jako první důkaz velikosti francouzského impéria. Na francouzskou invazi do Alžírka bylo nahlíženo jako na vítězství nad islámem (McDougall, 2006).

4.1.2. Události v letech 1830-1871

S tímto obdobím je spojen největší příchod francouzských osadníků na území Alžírka a pokusy o postupnou asimilaci rozdílných kultur. Kolonialismus v této podobě již není důsledkem pouze nerovných ekonomických vztahů. Alžírsko se nestalo kolonií v pravém

slova smyslu, bylo považováno za integrovanou součást francouzského státu. Základem takového kolonizačního systému je síla, která je neefektivnějším prostředkem pomáhající k přerušení vývoje určitého státu svou cestou a nahrazení ho implantací systému cizího. Tento jev se opírá nejenom o vnučení cizího jazyka, ale také o tvorbu společných ideologií a symbolů.⁴ Francouzům se však v tomto ohledu nepodařilo uspět. Alžírské obyvatelstvo i přes mnohé francouzské snahy si zachovávalo svůj resistenční postoj (Landes, 2001).

Francouzský postup logicky vyvolal nespokojenost části domorodců. Prvním projevem alžírského odporu proti francouzské nadvládě bylo povstání na východu země z roku 1835, do jehož čela se postavil emír Abd al-Qádir, který sjednotil kmeny a vybudoval centralizovaný stát. V roce 1837 byla podepsána smlouva z Tafny mezi Abd al-Qádirem a francouzským vrchním velitelem maršálem Bugeaudem, podle níž byl uznán panovníkem dvou třetin z celkového území Alžírsko. Dohoda měla zároveň zajišťovat určitou formu koexistence mezi arabským obyvatelstvem a francouzským státem. Některé francouzské historické prameny Bugeauda vystihují jako zakladatele francouzského Alžírsko, který otevřel cestu rozsáhlé kolonizaci (Bernard, 1931).⁵ V jiných pramenech je zmiňován především pro svou nesmírnou brutalitu s jakou vedl svá vojenská tažení.

Po několika ozbrojených střetnutí Abd al-Qádir v roce 1847 kapituloval a posléze v roce 1855 byl poslán do exilu v Damašku. Dodnes je Alžířany považován za ztělesnění antifrancouzského odporu a jeho počínání bylo často připomínáno v období před alžírskou válkou o nezávislost.⁶ Jeho povstání bylo poslední vážnou překážkou převzetí naprosté francouzské kontroly nad Alžírskem.

Po revoluci v roce 1848 byla ve Francii nastolena II. republika. Do jejího čela byl zvolen synovec Napoleona I. Bonaparte – Ludvík Bonaparte, který v roce 1851 provedl státní převrat a o rok později se prohlásil za francouzského císaře, v jehož funkci působil pod jménem Napoleona III.

---

⁴ K tématu tvorby společných symbolů a ideologií dodává Petr Daněk v Nerovnoměrném rozvoji světa: Kolonialismus, nekolonialismus a diskurz rozvoje: „Proto je také tak častá snaha politických elit napříč periferií vybudovat nové hlavní město:samotný akt přestěhování vlády symbolizuje přerušení vazeb s koloniální historií a architektura nové metropole symbolizuje kulturu nové moci.“

⁵ S velkým obdivem byl popisován v knize koloniálního historika Augustina Bernarda *L'Algérie* BERNARD, Augustine. *L'Algérie*. Paris: Larousse, 1931

⁶ Kateb Yacine: *Abd el-Kader et l'Indépendance Algérienne*, Algiers: Enhada, 1947. V této knize je Abd al-Qádir autorkou popisován jako zakladatel alžírského národa, jehož jméno bylo pošpiněno francouzskou propagandou.

Město Sidi-bel-Abbès ve východním Alžírsku se stalo hlavním sídlem Francouzské cizinecké legie působící v Alžírsku od roku 1831.⁷ Tyto jednotky bojovaly tam, kde byly ohroženy koloniální zájmy Francie Légion étrangère (2006–2009). Paul Johnson (Johnson, 1991, s. 482) tvrdí, že „v jistém smyslu lze francouzskou koloniální říši považovat za výsledek dlouhé řady důstojnických dobrodružství a povražení v zahraničním exteriéru. Původním cílem bylo je zaměstnat. To, co ve skutečnosti dokázali, mělo pramalý vztah k úmyslům nebo rozhodnutím vládních institucí...Parlament vlastně koloniální říši v žádném období její existence neřídil.“ Od roku 1848 je Alžírsko považováno za nedílnou část Francouzské republiky. Za cizineckou legií a dalšími útvary francouzské armády přicházeli do Alžírska další osadníci, pro které se vžilo označení *pieds-noirs* (neboli černé nohy). Jednalo se o učitele, lékaře a jiné odborníky, kteří armádním složkám pomáhali modernizovat zemi. Jedna část alžírské společnosti tyto přistěhovalecké vlny sledovala s nelibostí, druhá část (tzv. *huriskové*) viděla v příchodu Francouzů velký potenciál. Tento rozpor přetrvával i poté, co se oblast stala součástí Francie.

Národnostně odlišné skupiny byly souzeny svými vlastními systémy. Pro muslimské obyvatelstvo byl ponechán osmanský systém, který byl uplatňován pomocí místních vůdců z řad výběřčích daní (*caïds*), soudců (*cadis*) kmenových vůdců (*bachagas*). Na druhou stranu francouzská armáda zaváděla inovativní organizace jako byl například *Úřad pro arabské záležitosti* (*Bureaux des Affaires Arabes*) z roku 1844, který měl zajistit dostatečnou komunikaci mezi francouzskými autoritami a domorodým obyvatelstvem (Evans, Phillips, 2007). Taková opatření ovšem vyvolala nárůst nepřátelských nálad mezi francouzskými osadníky, kteří chtěli původní obyvatelstvo udržet v politické závislosti na pevninské Francii.⁸

Muslimové mohli získat francouzské občanství jen pod podmínkou, že se vzdají práva být řízeni islámskými zákony (právo šaría). Tato skutečnost, které využilo do roku 1936 na 2500 muslimů, do jisté míry nabourávala přirozenou muslimskou společnost, avšak znepokojila francouzské kolóny do takové míry, že může být brána jako jeden z zárodků následné války o nezávislost.

V letech 1851-1857 byla dovršena kolonizace Kabylska, hornatého regionu na severu Alžírska, jehož obyvatelé jsou přímými potomky Berberů.

Po porážce Francie v francouzsko-pruské válce v letech 1870-1871 události nabraly dramatický spád. Muslimská populace v Alžírsku vycítila, že Francie je v této chvíli

---

⁷ Francouzská cizinecká legie je elitní jednotka francouzské armády. Původně se jednalo o žoldnéřskou bojovou jednotku, složenou z cizinců, kterou chtěl král posílit svá zahraniční tažení a vyrovnat se tak s velkým počtem dezercí ve Francouzské koloniální armádě.

⁸ V roce 1849 bylo na území Alžírska 35 000 osadníků. (Evans, Phillips, 2007)

zranitelnější než jindy, zahájila vlnu odbojových akcí. Avšak Francie rebelujícím místním obyvatelům uštědřila krutou ránu. Jejich půda byla zkonfiskována a vůdci kmenů deportováni. Samotný islám se stal terčem odplaty: arabština byla oficiálně prohlášena na půdě Alžírska za cizí jazyk, školy Koránu omezeny stálým dozorem, taktéž poutní cesty do Mekky byly přísně kontrolovány. To vše s cílem izolovat Alžírsko od zbytku muslimského světa.

Poslední čtvrtina 19. století byla dobou, kdy francouzští kolóni měli největší moc a jistotu za dobu jejich působení na území státu. Tento pocit byl dozajista podpořen atmosférou ve Francii, kde byla roce 1870 založena III. republika charakteristická silnou národní identitou založenou na principech vědy, vzdělání a neohroženosti (Duby, 2003).

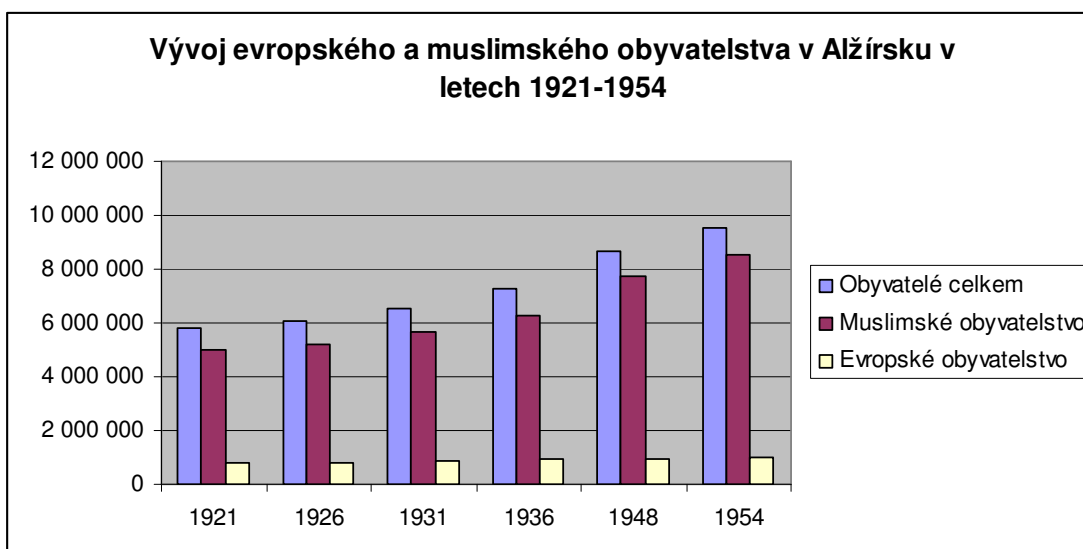
4.1.3. Francouzské Alžírsko

Alžírsko bylo v roce 1881 rozděleno na tři francouzské departementy, přičemž Sahara a jižní oblast zůstala pod kontrolou francouzské armády (McDougall, 2006). Alžírsko se poprvé začalo spravovat jako nedílná část Francie, prostřednictvím generálního guvernéra přímo zodpovědného Ministerstvu vnitra.⁹ Podle zákona z roku 1900 si muselo Alžírsko hradit své udržování sama. Tím pádem získalo určitou finanční nezávislost, což bylo paradoxně nemyslitelné v regionech na území pevninské Francie.

Poslední čtvrtina 19. století přinesla obrovský příliv osadníků. Obyvatelstvo Alžírska se v letech 1856-1940 ztrojnásobilo na 6,5 miliónů. Kolem roku 1830 na jeho území žilo pouze 1,5 miliónů muslimského obyvatelstva, roku 1906 vzrostl jejich počet na 4,5 miliónů a v roce 1954 dokonce na 9 miliónů (Johnson, 1991, s. 482). V roce 1926 se počet osadníků zvýšil na 833 000 (15 % celkové populace), hranici miliónu dosáhl v roce 1954 (viz. obrázek 1).

---

⁹ Skutečnost, že v letech 1830-1881 byly alžírské záležitosti spravovány francouzským Ministerstvem zahraničí, dokazuje, že bylo Alžírsko považováno za část pevninské Francie, nikoliv za kolonii.

Graf 1 - Vývoj evropského a muslimského obyvatelstva v Alžírsku (Zdroj: Ageron, Charles - Robert, *Histoire de l'Algérie contemporaine*)

Jen malé procento právě příchozích osadníků bylo bohaté. Většina z nich pocházela z chudých poměrů a Alžírsko pro ně představovalo zaslíbenou zemi, kde být Francouz nebo získat francouzské občanství (v porovnání s postavením původních obyvatel) značilo brzké nabytí majetku a vyšší životní úroveň. Někteří osadníci přišli z oblasti Midi ve střední Francii, kde révoak zničil většinu úrody, jiní z regionů Alsaska a Lotrinska, které byli po porážce v pruských válkách od Francie odtrženy. Avšak Francouzi netvořili většinu přistěhovalců; polovina z 430 000 osadníků, kteří v roce 1886 žili na území Alžírsku, pocházela ze Španělska, Itálie či Malty (Evans, Phillips, 2007). Do konce století všichni obdrželi francouzské občanství. Avšak tato multietnická společnost byla poznamenána souborem rasových a národnostních předsudků a hierarchické uspořádání společnosti bylo očividné za jakékoliv situace.

V této době začalo největší potlačování muslimské kultury a základních práv původních obyvatel. Jedním z nejhorších dědictví kolonialismu je narůstající nevěle proti koloniálním pánům a jejich zástupcům. Nejde ani tak o nepřátelství na vládní úrovni, kde se uzavírají dohody a manipuluje se s financemi, jako spíše ve vztazích mezi lidmi.

Osadníci byli přesvědčeni, že jediným způsobem, jak si zachovat svrchované postavení je udržovat permanentní atmosféru strachu a nepřátelství. V roce 1873 bylo Národním shromážděním schválen tzv. Warnierův zákon, který přepsal půdu ve společném vlastnictví místních rodin a kmenů do rukou konkrétních osob za účelem snadnějšího prodeje a rozvoje systému volného obchodu. V praxi to ovšem znamenalo, že veškerou půdu skupili evropští osadníci a domorodé obyvatelstvo ztratilo většinu svých malých nemovitostí, které

byly nepostradatelné k soběstačnosti místní venkovské populace. V roce 1898 francouzští osadníci vlastnili 10 000 km² alžírské půdy, při celkové rozloze Alžírska 2 381 740 km² (Evans, Phillips, 2007). Existovaly zde dvě zcela odlišné ekonomiky vedle sebe. Na jedné straně to byli bohatí přistěhovalci, kteří vlastnili nejlepší půdu, používali nejnovější zemědělské technologie, pěstovali révu a pšenici, které byly skvělými vývozními plodinami, obstarávali lodní dopravu, řídili banky, udržovali ekonomiku v chodu. Na straně druhé alžírští venkované, kteří byli donuceni udržovat svůj styl hospodářství založený na zastaralých metodách. V roce 1930 pouze 1 % alžírského obyvatelstva vlastnilo farmu o rozloze větší než 0,01 km².

V roce 1881 byl schválen tzv. *Code de l'Indigénat*, což byl soubor diskriminačních pravidel, který měl za úkol kontrolovat muslimskou populaci zavedením krutých trestů postihující velké množství přestupků. Osoba byla potrestána například za hrubé chování vůči koloniálnímu úředníkovi, za neuctivé poznámky ohledně Francouzské třetí republiky, nedovolený pohyb mezi jednotlivými regiony, vycestování do zahraničí či nedovolené shromažďování. Zrušení tohoto zákona se objevovalo ve všech alžírských nacionálních prohlášeních z 30. let 20. století (Duby, 2003).

Další kontroverzní otázkou bylo postavení Židů vůči alžírskému obyvatelstvu. Židé byli považováni za sociální skupinu, která by mohla být schopna bezproblémové asimilace, a proto jim bylo v roce 1870 poskytnuto francouzské občanství. Toto rozhodnutí přispělo k celkovému napětí v zemi a mezi osadníky vyvolalo vlnu antisemitismu.

4.1.5. Formování alžírského nacionalismu

Mocenské napětí v Evropě na přelomu 19. a 20. století vedlo k první světové válce. Ačkoli z ní Francie vyšla vítězně, začala během 20. století postupně ztrácet své velmocenské postavení. Aby si zajistila prioritní postavení v severoafrickém regionu, expandovala v roce 1881 do Tuniska a v roce 1912 do Maroka, kde vytvořila protektoráty. V Tunisku předešla Italy a v Maroku se podělila o vliv se Španělskem, zatímco německé nároky odškodnila oblastmi kolem Kamerunu (Kovář, 2004).

V první světové válce bojovalo po boku francouzských vojáků 173 000 alžírských muslimských vojáků, z nichž 25 000 padlo v boji. Pro srovnání, evropských Alžířanů narukovalo 155 000 a padlo jich 22 000 (Beránek, 2007). Po válce se Francie musela zotavit z válečné katastrofy. Protože v bojích padlo 1,3 miliónů Francouzů, byla povolena hromadná imigrace z kolonií. Pro desítky tisíc muslimů se tak 1. světová válka stala první příležitostí k cestě do metropolitní Francie. V roce 1918 bylo 25 000 Alžířanů povoláno do francouzské

armády a 80 000 Alžírčanů bylo mobilizováno pro práci ve Francii, kde měli v továrnách nahradit bojující Francouze. Tito dělníci a po válce i někteří demobilizovaní vojáci se stali základem alžírské komunity ve Francii.

Počátek 20. století přivedl první snahy o změnu poměru sil mezi muslimským obyvatelstvem a evropskými osadníky. Francouzům, kteří měli dlouholeté zkušenosti z kolonií, bylo jasné, že válka oslabila pozici bělochů v koloniích a věděli, že je nutné provést reformu francouzské koloniální správy. Roku 1920 varoval významný francouzský generální guvernér Maroka, maršál Lyautey: „Je nejvyšší čas provést v domorodé politice radikální obrat a umožnit muslimům účast na politickém životě.“ (Grimal, 1978)

Po první světové válce se začaly organizovat skupiny s různou mírou politických požadavků. Společným znakem byl nacionalismus, který měl vést ke změně koloniálního režimu jako nejsilnější pojítka a opora jak vedoucích špiček tak širokých mas (McDougall, 2006).

První organizací, která vyslovila požadavek alžírské nezávislosti,¹⁰ byla *Severoafriická hvězda* (*Étoile nord-africaine, ENA*), která byla od roku 1927 vedená Messali Hadjem, jenž z ní v roce 1937 vytvořil *Alžírskou lidovou stranu* (*Parti du peuple algérien, PPA*). Tato strana se zformovala přímo v metropolitní Francii v chudých osadách obývaných muslimskými dělníky převážně z oblasti Kabýlie (GlobalSecurity.org, 2009). *Severoafriická hvězda* byla de facto první politickou stranou sdružující městský proletariát a zpočátku byla prakticky přidruženou organizací Francouzské komunistické strany. Jako svůj symbol přijali bělozelený prapor s červenou hvězdou a půlměsícem uprostřed, který se později stal vlajkou Alžírské lidově demokratické republiky. Messali Hadj byl jedním z prvních bojovníků proti kolonialismu, byl symbolem a nadějí boje za nezávislost, je považován za tvůrce moderního alžírského národa, jak píše historik Benjamin Stora v biografii Messali Hadj. *Severoafriická hvězda* se pod vlivem libanonského nacionalisty Shakiba Arslana začala odklánět od marxismu a stále více se přikláněla k panarabismu a panislamismu. Program hnutí žádal zrušení *Indigenátu*, svobodu tisku a sdružování, utvoření Národního shromáždění přímo pro Alžírsko, odchod všech francouzských vojáků a okamžitou nezávislost. Je tedy vcelku logické, že reakcí na tento pragmatismus bylo zrušení strany v roce 1929. Když tedy messalisté začali ve 30. letech rozvíjet své aktivity přímo v Alžírsku, dělo se tak již pod novým jménem Strany alžírského lidu (PPA).

---

¹⁰ V roce 1928 svoji představu definovali v svém francouzsky psaném časopisu *Al-Ikdam* (Odvahe): „Žádáme okamžitou nezávislost, úplné stažení okupačních jednotek a ustavení národní armády.“

Dalším hnutím, které výrazně přispělo k šíření vlasteneckého povědomí mezi alžírskými muslimy, byla *Asociace alžírských ulamů* (neboli alžírských vzdělanců či duchovních) založená roku 1931 náboženským myslitelem Abd al Hamidem Ben Badisem. Hlavním cílem asociace bylo zejména prosazení politické a náboženské autonomie muslimského Alžírka s důrazem na svobodné kázání v mešitách a založení vlastní sítě škol tzv. *medres*, kde by byla vyučována moderní spisovná arabština a doktrína salafíje (Roberts, 2003).¹¹ Kromě toho zakládali intelektuální kroužky a vydávali časopis *Al-Chihab* (Meteor). Zároveň Ben Badis odsuzoval kult tzv. *marabouts* jako posluhovače koloniálních úředníků a odmítal jakékoliv rozlišování mezi Araby a Berbery. Cíle hnutí jsou nejjednodušeji vystiženy ve větě Ben Badise: „Islám je mé náboženství, arabština je můj jazyk, Alžírsko je má vlast.“

Prvním a nejaktivnějším seskupením bylo *Hnutí Mladí Alžířané* vedené vnukem Abd al-Qádira – emírem Chálidem ibn Hášimem. Jeho členové pocházeli především z tradičních významných rodin s francouzským vzděláním. Jedním z nich byl rovněž Ferhat Abbas, který se později stal prvním prezidentem nezávislého Alžírka. Manifest hnutí žádal zrušení *Indigénatu*, rovné zdanění obyvatelstva, zvýšenou účast na volbách pro muslimské občany a zastoupení v Národním shromáždění. Po zavedení branné povinnosti hnutí žádalo revizi diskriminačního zákona o domorodcích a větší politická práva pro místní elity. V roce 1919 byl vydán zákon, který uděloval volební právo do orgánů místních samospráv určitým skupinám Muslimů, konkrétně těm, kteří dosáhli věku 25 let, sloužili v armádě, pracovali na půdě osadníků a uměli číst a psát francouzsky. V praxi se počet muslimů s volebním právem zvýšil z 57 000 na 425 000, což představovalo zhruba 43 % mužské populace starší 25 let (Beránek, 2007). Jejich účast v Generální alžírské radě se zvýšila na jednu třetinu. Na druhou stranu muslimové neměli právo volit do metropolitních orgánů a jejich počet v městských a generálních radách byl regulován tak, aby nepřekročil třetinu členů zastupitelstva. Reformy byly přijaty negativně jak ze strany hnutí, tak ze strany kolónů, kteří jakýkoliv ústupek ze strany francouzské vlády považovali za příliš velký. *Hnutí Mladí Alžířané* se rozpadlo v roce 1923 a emír Chálid byl donucen odejít do francouzského exilu. Bývalí členové mladoalžírského hnutí založili *Federaci volených*, seskupení nezávisle zvolených profesionálů převážně z řad doktorů či profesorů, která působila v letech 1926-1945. *Federace volených* (*Fédération des élus*) usilovala o prohloubení reforem z roku 1919, jež by spočívalo zejména v uznání volebního práva do francouzského metropolitního parlamentu. Nadějná situace nastala v roce 1936, kdy se vlády ve Francii ujala levicová koalice Lidové fronty. Bývalý

---

¹¹ Učení salafíje je víra v technický a vzdělanostní pokrok při současném dodržování striktních zásad ctihodných předků, arabsky *as-salaf*.

guvernér Alžírsko Maurice Violette tento stav okomentoval slovy: „Když muslimové protestují, rozčiluje vás to. Když souhlasí, podezříváte je. Když mlčí, bojíte se. Pánové, tito lidé nejsou politickým národem. Nechtějí být ani národem náboženským. Chtějí jen, aby se mohli připojit k našemu národu. Odmítneme-li, budeme muset počítat s tím, že se brzy osamostatní.“¹² Byl vytvořen reformní plán, nazvaný podle hlavních aktérů, Blum-Viollettův plán, který byl podporován francouzskými levicovými stranami v Alžírsku i v metropoli, stejně tak i *Mladoalžírany*, *Asociací ulamů* a mladou Komunistickou stranou Alžírsko, kteří dohromady vytvořili alžírský muslimský kongres. Jednoznačně byl odmítnut Messaliho *Severoafričskou hvězdou*, který neustupoval od požadavku nezávislosti. Reforma však nebyla přes veškeré úsilí schválena a rok 1936 znamenal mezník v dějinách alžírského nacionalismu. Obyvatelstvo se rozdělilo na dvě politické skupiny; na stoupence Abbase (Roberts, 2003), kteří pokračovali v boji za rovná volební práva, a na přívržence Messaliho.¹³

4.1.6. Alžírsko za druhé světové války

Druhá světová válka byla charakteristická posilováním alžírského národního hnutí. Alžírská komunistická strana a Alžírská lidová strana (PPA) byly zakázány. Oproti první světové válce se mobilizace neobešla bez incidentů a část branců odcházela do ilegality. Určitá skupina nacionalistů podporovala nacistické Německo, které považovala za možné spojence proti Francii. Po Hitlerově vítězství nad Francií v roce 1941 byl ustaven vichistický režim maršála Pétaina v její jižní části. Francouzští představitelé v Alžírsku neuposlechli výzvy generála de Gaulla k pokračování v boji proti nacistům a zůstali věrni Pétainovi. Přímo v Alžírsku byla rozpuštěna Generální rada a na její místo byli dosazeni staří venkovští velkostatkáři a představitelé náboženských vrstev, kteří již neměli u muslimského obyvatelstva žádnou autoritu. Všechny tyto okolnosti, které otřásl imperiálním postavením Francie, přispěly k vzájemnému názorovému sblížení různých proudů nacionalistických hnutí.

V roce 1942 se Alžírsko stalo základnou pro operace spojenců, když se v listopadu na jeho pobřeží vylodili americké jednotky. Vichistický režim v Alžírsku byl velmi rychle poražen, což znovu podnítilo utlumenou osvobozenou atmosféru. Příchod Američanů byl významný ze dvou důvodů; za prvé silně otřásl důvěrou muslimů ve skutečnou sílu francouzské moci a za druhé umožnil Alžírčanům kontakt s novými myšlenkami v rámci Atlantické charty, kterou v roce 1941 společně přijali Churchill s Rooseveltem a která zaručovala všem národům právo zvolit si svou formu vlády. To zapříčinilo další akci, jež

---

¹² Alistair Horne, *A Savage War of Peace; Algeria 1954-1962* (Londýn 1977)

¹³ Messali ustavil nový soubor priorit v sloganu: „Ani asimilace, ani oddělení, ale osvobození.“

inicioval Ferhat Abbas, který v roce 1943 vypracoval souhrn požadavků alžírských nacionalistů pod názvem *Manifest alžírského lidu*. Tento devítistránkový dokument požadoval vytvoření svobodného a demokratického alžírského státu a po skončení války zvolení ústavodárného shromáždění na základě rovného hlasovacího práva, které by rozhodlo o budoucí podobě státu (Beránek, 2007). V průběhu roku 1944 Abbas ztratil všechny naděje; požadavek nezávislosti byl ignorován a schválená reforma udělila občanství pouze 65 000 Alžírčanům. Následné zklamaní vyprovokovalo vlnu bojovné atmosféry a vedlo k založení politické organizace *Přátelé Manifestu svobody (Amies du Manifeste de la liberté, AML)*. S výjimkou Alžírské komunistické strany, byla AML de facto fúzí všech nacionalistických organizací, které fungovaly do té doby. Zájem o členství byl tak velký, že ke konci války sdružovala přes 100 000 členů ve 257 sekcích. Později se transformovala v politickou stranu *Demokratická unie alžírského manifestu (UDMA)*.

Ke konci dubna 1945 napjaté vztahy mezi alžírskými nacionalisty a francouzskou koloniální správou vygradovaly. Ke zhoršení situace přispěla špatná ekonomická situace zaviněná jednak válkou, jednak špatnou úrodou, ale také omezením přísunu remitencí, které muslimští dělníci posílali svým rodinám z Francie. K prvnímu velkému ozbrojenému střetu mezi zneprátelenými stranami došlo 8. května v Setifu v severním Alžírsku. V průběhu konfliktu, který se rozšířil i do dalších měst východního Alžírsku, bylo v následujících několika dnech zabito 103 Evropanů. Francouzské represálie byly brutální. Hloubkoví letci rozbombardovali čtyřicet vesnic a podle francouzských zdrojů bylo zabito 1200 až 1300 Arabů; Arabové sami uvádějí číslo 45 000 (Evans, Phillips, 2007). Pro mnohé muslimy představoval 8. květen definitivní rozchod s myšlenkou plodného soužití s Evropany v rámci francouzského Alžírsku.

4.2. Alžírská válka za nezávislost

4.2.1. Radikalizace alžírského národního hnutí

Po setifské události potřebovali Alžírčané nějaký čas na reorganizaci politických hnutí. Pro legální aktivity PPA byla Messalim vytvořena nová strana *Hnutí za vítězství demokratických svobod (Mouvement pour le triomphe des libertés démocratiques, MTLD)*, z níž v roce 1947 vznikla militantní odnož *Speciální organizace (Organisation Spéciale, OS)* pod vedením kabylského rodáka Hocine Aït Ahmeda. Dalšími členy byli Ahmed Ben Bella a Mohammed Boudiaf, kteří se na dalších padesát let stali klíčovými osobnostmi alžírského politického dění. Založení této strany bylo iniciováno vysloužilci francouzské armády, včetně

bývalých poddůstojníků a v době jejího působení měla na svědomí vraždy několika Evropanů či loajálních muslimů a útoky na vojenské sklady či přepadení finančních institucí. Její přísně konspirativní charakter bránil zpočátku jejímu zničení policií. V březnu 1950 byla ale odhalena a předáci byli zatčeni. Na druhé straně politické scény byla Ferhatem Abbasem založena *Demokratická unie alžírského manifestu (Union démocratique du Manifeste algérien, UDMA)*, která se naopak odkláněla od strategie ozbrojených útoků (Time, 1958).

Vláda v metropoli si dobře uvědomovala, že situace v Alžírsku se musí od základů změnit, a proto na podzim 1947 vstoupil v platnost tzv. Statut z roku 1947. Tento ústavní plán vypracovaný de Gaullovým ministrem Georgesem Bidaultem udělil autonomii tří alžírským departmentům v čele s guvernérem a šestičlennou exekutivní komorou, dále ustanovil arabštinu jako oficiální jazyk, ale hlavně dal vytvořit Alžírské shromáždění, které mohlo rozhodovat i ve finančních a správních otázkách. Tento útvar byl rozdělen na dvě šedesátičlenné skupiny; jednu pro muslimské obyvatelstvo, kterého v té době žilo v Alžírsku na 8,7 miliónů a druhou pro Evropany s muslimy, kteří obdrželi francouzské občanství, kterých bylo v zemi pouhá devítina (La Guerre d'Algerie, 2009). To znamenalo, že volba devíti muslimů měla stejnou váhu jako volba jednoho kolóna. I přesto že se ve volbách roku 1948 podařilo získat UDMA jen 8 křesel a MTLD pouze 9 křesel (zřejmě i díky intrikám a podvodům francouzské administrativy), obě tyto hlavní politické formace legálně působily až do roku 1954, přičemž kandidovaly ve volbách a jednaly o dalších reformách s francouzskými představiteli.

Radikálové z OS založili na jaře 1954 *Revoluční výbor jednoty a akce (Comité Révolutionnaire pour l'Unité et l'Action, CRUA)*, který byl v říjnu 1954 přejmenován na *Frontu národního osvobození (Front de la Libération Nationale, FLN)*, jejíž ozbrojenou složku tvořila *Armáda národního osvobození (Armée de Libération Nationale, ALN)*.

V první polovině 50. let 20. století začala Francie ztrácet své postavení koloniální velmoci. V květnu 1954 utrpěli výsadkáři francouzské Cizinecké legie definitivní porážku od Ho Chi Minovy povstalecké armády u vietnamského Điện Biên Phủ. V Maroku a Tunisku se Francouzi dostávali do defenzivního postavení a národní hnutí nabývalo na síle i v dalších francouzských koloniích. Události tohoto období pochopitelně nahrávaly situaci nacionalistů. Jejich cílem však nebylo porazit francouzskou armádu, což by bylo jen stěží proveditelné, ale jakkoliv zabránit asimilaci a národnostnímu soužití (Johnson, 1991).

1. listopadu 1954 se Ben Bella spojil s Belkacem Krimem, který byl vysloužilcem francouzské armády a členem PPA. Žil v ilegalitě v rodné Kabýlii, kde vedl malou skupinu ozbrojenců. Ta společně s FLN zahájila národní povstání. Francouzská společnost byla

šokována. Nikdo neměl žádné tušení, co je FLN za organizaci a jaký je její záměr. Návist organizace byla zaměřena především na mírumilovné muslimy, které chtěli dostat do fáze, kdy mohli umírnění přežít, jen když sami začali vraždit nebo emigrovat. „Cílem organizace bylo sevřít většinu muslimů kleštěmi teroru. Na jedné straně přicházeli na místa umírněných vrahové z FLN, na druhé měla jejich zvěrstva vyprovokovat Francouze k barbarským represáliím a zahnat tak muslimské obyvatelstvo do táborů extrémistů.“¹⁴Zároveň byla sepsána deklarace FLN, která ustanovovala hlavní cíle činnosti organizace a její požadavky s prvotním důrazem na nezávislost a sebeurčení Alžírka. Text byl později v roce 1989 v obměněné formě vydán jako Konstituce vlády.

4.2.2. Válka za nezávislost

Válka za nezávislost, která probíhala v letech 1954-1962, se stala jedním z nejkrutějších konfliktů svého druhu ve 20. století. Nejednalo se o válku, ve které by byly jasně určené bojové linie a nikdo si nemohl být nikdy jistý tím, jestli je nepřítel či přítel. Četné oběti na životech si vyžádal rovněž konflikt uvnitř FLN. Evropané mučili a zabíjeli jiné Evropany, kteří byli podezřelí z kolaborace s povstalcí, vojáci ALN zabíjeli členy konkurenčních organizací i prosté muslimy obviněné ze spolupráce s Francouzi. Celkově si válka vyžádala 300 000 muslimských obětí a 30 000 zabitých Evropanů (Beránek, 2007).

Politicky velmi nestabilní Francie padesátých let sílu a vliv FLN silně podcenila. Koloniální správa poznamenaná nepotismem a korupcí nebyla schopna nejen zakročit, ale nově vzniklou situaci ani analyzovat. Oproti Maroku a Tunisku bylo Alžírsko považováno za klidnou oblast, o čemž svědčí nízký počet nasazených vojáků v zemi a nedostatečná práce tajných služeb, které měly o existenci, natož činnosti povstaleckých organizací, jen mlhavé tušení. Bezohledná FLN této byrokratické paralýzy využila a zaútočila na umírněné muslimy, jimž spojení s Francií vyhovovalo.

První vlnu násilností pocítili nezávislí farmáři s evropskými kořeny zvaní *pieds-noirs* (černé nohy), jejichž farmy byly soustavně vypalovány a farmáři vražděni. Mnozí se proto majetku raději zbavili a přesídlili do Alžíru, kde začali s tichým souhlasem policie organizovat ozbrojená komanda, která naopak nevybíravě likvidovala podezřelé arabské vesnice a vraždila Alžírany podezřelé ze spolupráce s FLN. Francouzská vláda konečně

---

¹⁴ Názory FLN vyložil s chladnokrevnou přesností brazilský terorista Carlos Marighela: „Politickou krizi je třeba převést na ozbrojený konflikt prováděním násilných akcí, které donutí ty, kdo jsou u moci, aby změnili politickou situaci země na vojenskou. To odcizí široké vrstvy lidu, jež se pak obrátí proti armádě a policii... Vláda pak už bude u moci jen zesilovat svůj útlak a učiní tak život občanů naprosto nesnesitelným... policejní teror bude příkazem dne. Obyvatelstvo odmítne spolupracovat s úřady, které pak shledají, že jediné řešení jejich problémů je v likvidaci protivníků. Politická situace země se tak stane vojenskou situací.“ (Johnson, 1991)

pochopila, že se tato situace musí bezodkladně řešit a vyslala do Alžírsko generálního guvernéra Jacquese Soustella, výtečného etnologa a bývalého bojovníka v gaullistickém hnutí odporu, který zahájil plán rozsáhlé ekonomické rekonstrukce zaměřenou hlavně na muslimské obyvatelstvo. Součástí plánu měla být také pozemková reforma a rozsáhlý program výstavby obytných domů. Soustelle se domníval, že nad FLN zvítězí, když dá Arabům skutečnou demokracii a sociální spravedlnost. Za tímto účelem vytvořil 400 zvláštních jednotek *Képis blues (Modrých čepic)*, aby ochraňovali loajální obyvatelstvo v odlehlých částech země prostřednictvím vybudování sítě sociálních středisek a udržováním kontaktů s významnými muslimskými předáky. „Avšak bylo nepravděpodobné, že by Soustellova taktika demokratického začleňování mohla mít vůbec nějaký úspěch, jakmile si Francouzi sami uvědomili, co to znamená: Francie se nechtěla stát poloarabským a polomuslimským národem stejně jako se většina Arabů nechtěla stát Francouzy.“(Johnson, 1991 ,s.482)

Možnost dohody se ale povážlivě zmenšila po událostech ze srpna 1955. Ty patřily k nejdrastičtějším z celé války a často bývají považovány za bod zvratu, odkud již nebylo návratu. Vedení FLN se uchýlilo k osvědčené taktice teroristů, vyprovokování silnějšího nepřítele - francouzské administrativy - k represím, jejichž důsledkem je vždy ztráta podpory místního obyvatelstva. V srpnu roku 1955 FLN zahájila genocidu a zabíjela všechny Francouze bez rozdílu věku a pohlaví. Cílem provokace se stala oblast vytyčená čtyřúhelníkem měst Constantine, Guelma, Philippeville (dnešní Skikda) a Colo na východě Alžírsko. „Philippevillský masakr“, jak je tato událost často nazývána, začal 20. srpna 1955. V průběhu bojů bylo ozbrojenými jednotkami FLN přepadeno na třicet vesnic, kde povstalci povraždili 123 lidí, včetně starých žen a dětí. Hromadná vražda vyvolala vlnu represí, jichž se vedle armády zúčastnily i militantní bojůvky kolonistů dopouštějící se podobných krutostí na arabském obyvatelstvu jako FLN na kolonistech. Povstání bylo rychle potlačeno, přičemž francouzská armáda zabila stovky osob (podle Soustellovy verze 1 273, odhady FLN hovoří až o 12 000). Soustelle vyhlásil tvrdá protiopatření a demonstrující konzervativní kolonisté donutili správu zastavit reformy. V rizikových oblastech byly budovány polovojskové správní útvary *Zvláštní správní oblasti (Sections administratives spéciales, SAS)*, které měly FLN ztížit jak možnosti zásobování, tak nábor nových bojovníků. „FLN naplno uplatnila široký rejstřík nejúčinnějších teroristických metod - noční přepady policejních stanic a ničení civilní infrastruktury, únosy, rituální vraždy a zohavení francouzských vojáků, policistů i muslimů podezřelých z loajality Francii, a to včetně žen a dětí. Zpočátku si revolucionáři vybírali oběti mezi muslimskou provládní hierarchií, ale později vybíjeli všechny, kdo odmítli FLN přímo

podporovat. Během dvou let povraždili 6000 muslimů a 1000 křesťanů a Židů. Většina domácí populace však s přímou podporou FLN stále váhala.“ (Neumann, 1996)

Volby do francouzského Národního shromáždění v lednu 1955 byly velkým úspěchem pro komunisty, kteří získali nejvíce hlasů. Z řad socialistů byl zvolen předseda vlády Guy Mollet, rovněž Soustelle byl nahrazen socialistou Robertem Lacostem.

Umírnění nacionalisté se v jednáních s Francouzi nacházeli na mrtvém bodu, což byla příznivá situace pro FLN. Ta měla zájem tyto organizace ovládnout, což se jí až na výjimku přívrženců Messali Hadje¹⁵, v roce 1956 podařilo.

Válečný stav mezitím nabýval na síle. Byl zavražděn francouzský starosta města Alžíru a na jeho pohřbu vybuchla pečlivě načasovaná bomba. V listopadu 1956 se Francie po boku Velké Británie a Izraele zapletla do Suezské krize. Tento politický debakl ukázal světu a hlavně Alžíránům jak je Francie zranitelná. Ta rozpustila Alžírské národní shromáždění a neustále navyšovala počet vojáků v Alžírsku. I přesto se jí dařilo dosahovat ve vojenské oblasti pouze dílčích úspěchů. Koncem roku 1956 se tak v Alžírsku nacházelo kolem 400 000 vojáků oproti 20 000 bojovníků ALN (Connelly, 2002). Oficiální cíl byl pacifikovat zemi, zbavit ji teroristických tendencí a připravit na plánované volby, ale následovala už jen krvavá agonie s násilnostmi páchanými oběma stranami.

Ještě méně se Francii dařilo v oblasti politické. FLN již v polovině roku 1956 sdružovala pod svým vedením většinu příslušníků národního hnutí a rovněž získala mezinárodní podporu, zejména ze strany Egypta, jehož káhirské exilové centrum FLN dokázalo alžírskému povstání zajistit jak diplomatickou, tak materiální podporu. FLN začala postupně otevírat kanceláře svých zastoupení v celé řadě zemí světa; Evropě, New Yorku, Latinské Americe, Číně i Indii. Navíc se o situaci v Alžírsku začala intenzivně zabývat Rada bezpečnosti OSN, jejíž rezoluce z února 1957 vyzývala k mírovému řešení krize.

V srpnu 1956 byl svolán tzv. Soummamský kongres, kde byla projednávána změna struktury organizace z konglomerátu podzemních skupin na efektivní organizaci schopnou správy budoucího samostatného státu. Byl přijat program hnutí, který vyžadoval uznání FLN za jedinou politickou organizaci, zastupující alžírský lid. Jinými slovy byla prosazena převaha vnitřní části odboje nad exilovou a podřízení armády politickému vedení. Do čela ALN byl jmenován bývalý poddůstojník francouzské armády a člen OS Saadi Tacet, který začal

---

¹⁵ Umírnění nacionalisté nejdříve dlouhou dobu setrvali na cestě vyjednávání a samotné vypuknutí ozbrojeného povstání pokládaly za nešťastné a dále prosazovali zachování samostatnosti asociace. V roce 1956 utvořili *Alžírské národní hnutí* (*Mouvement national algérien, MNA*)

s budováním rozsáhlé organizační sítě.¹⁶ Dále bylo Alžírsko rozděleno na šest provincií-*wilayas*,¹⁷ které byly dále rozděleny na zóny, regiony a sektory. Na vrcholu správní struktury stál pětičlenný *Výkonný a koordinační výbor (Comité de coordination et d'execution, CCE)* a výše postavená *Národní rada Alžírské revoluce (Comité national de la révolution algérienne, CNRA)* o 34 členech.

Jako evropský protipól byly zformovány početné polovojenské jednotky jako *Organizace odporu francouzského Alžírka (Organisation de résistance d'Algérie française, ORAF)* či *Obrana obchodníků a řemeslníků*. Obě tyto seskupení organizovaly útoky na bojovníky ALN a muslimské civilisty. V říjnu 1956 se francouzským úřadům podařilo uvěznit pět vedoucích alžírských představitelů v čele s Ben Bellou.

4.2.3. Bitva o Alžír a nástup Charlese de Gaulla

Na jaře roku 1957 přinesla změnu několikaměsíční bitva o Alžír, kdy se ohnisko bojů přesunulo do alžírské kasby¹⁸ s hustotou osídlení 100 000 Alžířanů na jeden čtvereční kilometr. Během této ofenzívy ALN podnikala na 800 pumových atentátů a přeпадů s použitím střeleckých zbraní měsíčně, čímž se jí podařilo vyprovokovat armádu k drastickým protiopatřením. Nechvalně prosluli zejména parašutisté generála Jacquesa Massu, kteří se uchýlili k taktice kolektivních trestů – vypalování vesnic podezřelých z podpory FLN anebo zaháněním jejich obyvatel do koncentračních táborů (GlobalSecurity.org, 2009). V rámci nové politiky sociálního inženýrství byly z hor do rovin násilně přesídleny na dva miliony chudých feláhů. Levicově orientovaná média neopomněla zdůraznit brutalitu a mučení ze strany uniformovaných kolonizátorů, zatímco stejné metody revolucionářů přecházela mlčením. Již v lednu 1957 dal guvernér Lacoste generálovi Jacques Massuovi naprostou svobodu v jednání s tím, že vyčistí Alžír od příslušníků FLN. Poprvé byla v armádě zrušena všechna omezení včetně zákazu mučení.¹⁹ V tomto okamžiku začali Francouzi bojovat proti

---

¹⁶ Síť ALN byla organizována podle pyramidální struktury se základní jednotkou o třech bojovnicích; jinými slovy každý bojovník znal pouze další dva společníky, svého nadřízeného a podřízeného. Komunikace probíhala většinou pomocí mrtvých schránek. Ve druhé polovině roku 1956 čítala organizace ALN v samotném Alžírsku již přes 5 000 členů

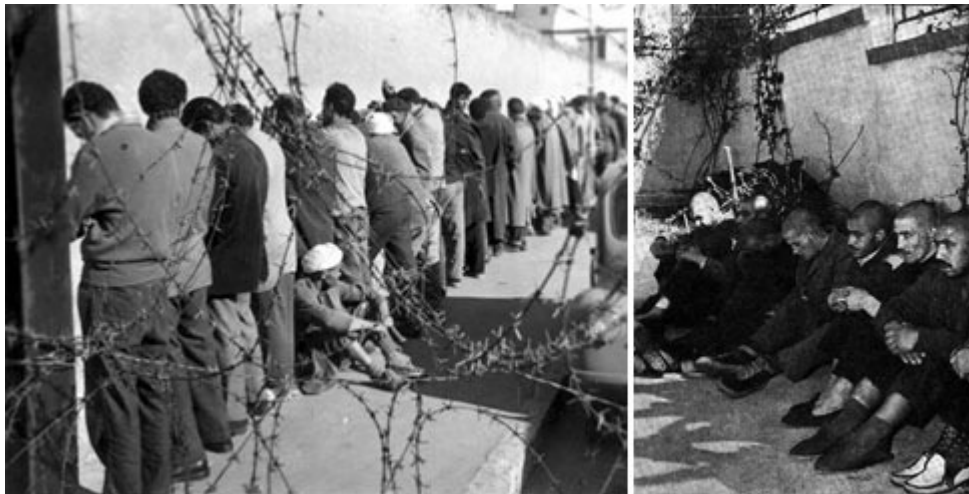
¹⁷ Oblast pohoří Aires a Nementcha (Aires-Nementcha), Severokonstantinská oblast (Nord-Constantinois), Kabýlie (Kabylie), Okolí Alžíru (Algérois), Oransko (Oranais) a Oblast Sahary (Sahara). Vedle toho vznikla ještě Autonomní oblast města Alžíru (Zone Autonome d'Alger, ZAA). Síť FLN v metropolitní Francii důležitá pro obstarávání zbraní a financí se někdy označovala jako 7. wilaya. (Podle Beránek, Z.: *Alžírsko*. Nakladatelství Libri, Praha 2007.)

¹⁸ Označení opevněné historické části hlavního města Alžíru, která je obydlena převážně chudším muslimským obyvatelstvem.

¹⁹ Mučení bylo ve Francii zrušeno už 8.října 1789 a článkem 303 trestního zákoníku se odsuzoval k smrti každý, kdo by se ho dopustil. V březnu 1955 se v utajovaném dokumentu ministerstva spravedlnosti povolovalo kontrolované mučení jako jediná možnost jak zabránit brutálnějšímu zacházení bez dozoru.

FLN jejími vlastními zbraněmi. Zajímavou dokumentací těchto praktik je kniha *La Question* (Otázka) od židovského novináře Henri Allega, která vzbudila v roce 1958 ve Francii bouři mravního rozhořčení. V průběhu trvání bitvy o Alžír záhadně zmizelo 3 024 vězňů (Guerredalgerie.free.fr, 2009). Zprávy o svévolném počínání armády v Alžírě obrátilo mínění francouzských liberálů a politického středu proti válce. Tím se ovšem posílily hlasy požadující obnovení politického vlivu ve válce. A tak se ironií osudu stalo to, že když už měla armáda potlačení povstání na dosah ruky, ztratila válka podporu demokratické veřejnosti, jíž se pacifikace Alžír proměnila v hrubou koloniální válku.

Po příchodu generála Massu se začala situace otáčet ve prospěch Francouzů. Výsadbáři Cizinecké legie pod jeho velením neprodyšně uzavřeli kasbu, sídlo ALN, kde měli úkryt i četní vůdci odboje. Začala hromadná vlna represí a zatýkání. Velké množství podezřelých bylo umístěno do koncentračních táborů a posléze jich bylo několik tisíc popraveno. Na základě jejich výpovědí pod tlakem mučení byla postupně sestavena pravděpodobná podoba sítě ALN a byla pojišťována jména hlavních velitelů organizace mezi které patřili i Yacef a Ali La Pointe. Francouzům trvalo několik měsíců než dokázali rozbít organizovanou síť bojovníků a získat nad situací v Alžírě stabilní kontrolu. Boje se přenesly opět do Kabylských hor.

Obrázek 1- Zatýkání v průběhu bitvy o Alžír (Zdroj: guerredalgerie.free.fr)

Prohraná bitva o Alžír přinesla několik změn v FLN. Sídlem jejího velení se stalo Tunisko, kde se soustředila i podstatná část ALN, a na místo Abbana byl dosazen Krim Belkacem, který později vydal pokyn Abbana zavraždit.

Alžírská válka vyvolala řadu ostrých ekonomických a politických potíží i ve Francii. Několik francouzských vlád jim čelilo bez úspěchu. Francie čtvrté republiky se socialistickou

vládou neschopnou dokončit žádnou akci se ocitla na pokraji politického kolapsu.²⁰ Toho využil do Paříže se navrátilší guvernér Alžíru Jacques Soustelle, který zorganizoval gaullistické hnutí odporu se silnou podporou armády. Alžírští radikálové a pařížští gaullisté si byli vědomi, že čím více střídající se vlády zabřednou do alžírských problémů, tím dříve přijde chvíle generálova návratu. Stalo se tak v květnu 1958.

De Gaulle nebyl kolonialista. „Ve váhavém pokračování francouzského kolonialismu viděl přímý důsledek slabosti režimu čtvrté republiky, kterým pohrdal, a systému stran neschopných jednoznačných usnesení, jakých vyžadovala dekolonizace.“(Johnson, 1991) Jeho alžírská politika se brzy začala zásadně lišit od představ jeho bývalých spojenců a sám se o svých plánech ohledně kolonie vyjadřoval jen velmi nejasně. Nařídil rozsáhlé reformy a pro projekty určené ke zlepšení životní úrovně muslimů vyčlenil 15 miliard franků. Dále jmenoval výbor pro novou ústavu páté republiky, podle níž měl být Alžír volně svázán s Francií. Nová ústava, která od základů měnila francouzské politické uspořádání, zaručovala volební právo všem muslimům včetně žen, aby se mohli zúčastnit referenda o nové ústavě, která měla být schválena na základě všeobecného a přímého hlasovacího práva. Avšak tyto změny razantně odmítala FLN, která se postavila proti referendu o ústavě a 19. září 1958 byla vytvořena *Prozatímní vláda Alžírské republiky (Gouvernement provisoire de la République algérienne, GPRA)* odpovědnou Národní radě Alžírské republiky, která byla postupně uznána řadou zemí, zejména rozvojovými. Prvním předsedou GPRA se stal Ferhat Abbas, který byl v létě 1961 nahrazen Benem Chedronem. GPRA nahradila dosavadní řídicí orgán odboje *Koordinační a výkonný výbor (CCE)*.

De Gaulle věděl, že Alžír je neudržitelný a že francouzskou armádu zničí. Proto odjel do Alžíru s úmyslem odvrátit bobtnající konflikt. 4. června pronesl svoji slavnou větu: „*Je vous ai compris*“ (*Chápu vás*). „Hodil jsem jim tato slova“, napsal později v Pamětech, „zdánlivě spontánní, ve skutečnosti však pečlivě vypočítaná, a doufal jsem, že tím rozohním jejich nadšení, aniž bych musel angažovat víc, než jsem chtěl.“ Gaullistický režim se zpočátku pokoušel řešit alžírský problém vojensky, ale francouzské armádě se během dvou velkých tažení v letech 1959-1960 nepodařilo zlomit odpor FLN (CharlesdeGaulle.org, 2009). Nový vrchní generál Marice Challa a jeho totální válka s internačními tábory a nuceným

---

²⁰ Francie navíc vedla válku v době, kdy ani její ekonomická situace nebyla nejlepší. Výdaje postupně rostly a roku 1957 už dosahovaly 350 – 400 miliard franků. Jednalo se asi o jednu čtvrtinu celkového vojenského rozpočtu, který představoval asi 7 % státního rozpočtu a 2 % celého HDP. Vysoké vojenské výdaje pak podporovaly narůstající inflaci. K jejímu zvyšování přispěla i vládní půjčka ve výši 320 miliard franků. Ve stejné době klesala i konkurenceschopnost francouzských výrobců, což v kombinaci s poptávkou rodící se konzumní společnosti po spotřebním dovozovém zboží prohlubovalo schodek zahraničního obchodu. (Beránek, 2007)

přesídlováním přesto vedla k podstatnému oslabení ALN v alžírském vnitrozemí. Od roku 1958 do začátku roku 1960 klesl počet vojáků zhruba o 50 %.

21. prosince 1958 byl de Gaulle zvolen hlasy volebního kolegia prvním prezidentem V. republiky, čímž ve svých rukou soustředil rozhodující moc. Prezident si uvědomoval, že ani vojenské vítězství nebude stačit k úplnému vyřešení alžírské krize. Stále častěji mluvil o alžírském právu na sebeurčení, kterému ovšem mělo přecházet složení zbraní alžírskými nacionalisty. 16. září 1959 de Gaulle poprvé veřejně připustil možnost práva Alžířanů na samostatnost, evidentně pod tlakem OSN a partnerů z NATO. Uvědomil si, že ani jeho více jak roční působení ve funkcích premiéra a prezidenta nevedlo v Alžírsku k výsledku. Udělení práva na sebeurčení se však nezamlouvalo kolónům, kteří začali chápat, že naděje, které do de Gaulla vkládaly, byly nesprávné.

Nespokojenost s novou politikou vůči povstalcům vyústila v tzv. „týden barikád“ v průběhu ledna 1960, kdy se kolóni pod vedením Pierra Lagaillarda a Josepha Ortize opevnili v centru města. De Gaulle vystoupil 29. ledna v televizním projevu v generálské uniformě vyzívaje lid a armádu k respektování zákonů a vlády. Lagaillarde se 1. února vzdal, mnozí další byli převeleni či penzionováni (Salan, Charles, Jouhad). Od 4. února vládl prezident pomocí dekretů, k čemuž ho zmocnilo Národní shromáždění.

Na konci roku 1960 de Gaulle oznámil, že o principu sebeurčení se bude hlasovat v Alžírsku i v metropolitní Francii v referendu, což vzbudilo vlnu nevole mezi kolóny a počátek působení teroristické *Organizace tajné armády (Organisation Armée secrète, OAS)*.

Po neúspěšných jednáních s vůdci odboje a posléze s delegací GPRA v Melunu vstoupila de Gaullova vláda na jaře roku 1961 v jednání s FLN ve francouzském Evianu. Uvěznění předáci FLN byli propuštěni na svobodu, aby se zúčastnili rozhovorů, a odbojní francouzští generálové nastoupili na jejich místo. Cílem de Gaullovy politiky bylo ukončit alžírský konflikt prostřednictvím udělení nezávislosti a zároveň zachovat vzájemnou úzkou spolupráci a respektování francouzských zájmů zejména ve vojenské oblasti. Francouzi si evidentně chtěli zajistit své pozice na Sahaře, kde byly objeveny bohaté zásoby ropy a zemního plynu. „Princip sebeurčení přitom podporovaly také francouzské ropné společnosti, které předpokládaly, že jejich zájmy budou zachovány i po vyhlášení alžírské nezávislosti. Co se týče území Sahary, Francie ho navíc používala i pro vlastní jaderné testy (v únoru 1960 zde byl proveden první pokusný jaderný výbuch).“ (Beránek, 2007, s.92) Po měsících vyjednávání dospěly obě strany ke kompromisu a Francouzům byly předloženy k referendu tzv. Evianské dohody o podmínkách sebeurčení Alžírka, které francouzské referendum schválilo 91 % hlasů. Smlouvy mezi francouzskou vládou a alžírskou FLN, uzavřené 18. března 1962

ukončily alžírskou národní osvobozenou válku z let 1954-1962. Obě strany se dohodly na zastavení palby, propuštění zajatců a vězňů, uskutečnění referenda o nezávislosti Alžírska do šesti měsíců a ustavení prozatímní francouzsko-alžírské správy pro přechodné období. Francie uznala právo Alžířanů na sebeurčení a zavázala se poskytnout nezávislému alžírskému státu technickou, hospodářskou a kulturní pomoc. Fronta národního osvobození se zavázala garantovat osobní a majetková práva evropských kolónů v Alžírsku, potvrdila francouzské naftařské koncese na Sahaře do roku 1970 a pronajala Francii námořní základnu Mers-el-Kébir na 15 let a vojenské zkušební střelnice na Sahaře na 5 let. Zbytek francouzské armády se měl stáhnout do tří let. Dne 1. července 1962 se v Alžírsku konalo referendum o sebeurčení, ve kterém 99,7 % obyvatel, kteří se dostavili k volbám (čili 91,2 % registrovaných voličů) odsouhlasilo nezávislost. 3. července 1962 byla po 132 letech vyhlášena nezávislá Alžírská republika.

Evianské dohody však obsahovaly mnohá ustanovení, kterými si Francie chtěla zachovat svou tvář, ve skutečnosti však neměly žádný význam a nebyly fakticky dodržovány. Nebyla například poskytnuta žádná ochrana 250 000 muslimským úředníkům, kteří sloužili Francii věrně až do konce a u kterých hrozilo velké nebezpečí pomsty ze strany FLN.

Frantz Fanon, psychiatr v Alžíru, posléze člen tuniského FLN, popisuje ve svých knihách pocity Alžířanů v průběhu jejich boje za nezávislost. Prohlašoval, že důvodem mentálních problémů alžírského obyvatelstva je každodenní přítomnost rasismu z francouzské strany, a že psychiatrické léčebny v Alžírsku jsou jen podpůrné prostředky pro udržení neustálého strachu, bezmocnosti a podřadnosti. Společně s FLN zastával názor, že je nemožné vrátit Alžírsko do stavu před rokem 1830, protože neustálé boje, ať už fyzické či psychické, vytvořily zcela jinou národní společnost (Evans, Phillips, 2007). Mezi jeho nejslavnější díla patří *The Wretched of the Earth*, vydané v roce 1961. V této své nejvíce militatní knize obhajuje násilí jako očistu. Pokud mučení a rasismus byli prostředky udržení koloniální nadvlády, pak násilí a nejistota by měla být správnou odpovědí afrického a asijského obyvatelstva, odplatou za všudypřítomnou atmosféru podřízenosti. Fanonův vliv je zřejmý nejen v dílech slavných alžírských spisovatelů jako je Mohammed Dib, Kateb Zavine anebo Assia Djebar, ale také v dokumentárním snímku italského režiséra Gilla Pontecorva z roku 1966 *The Battle of Algiers*.

4.2.4. Sociální dopad války na obyvatele Alžírska z hlediska migrace.

Francouzskou protirevoluční strategií se stal tzv. program Regroupement, což bylo násilné přesídlení několika desítek tisíc vesničanů, kteří byli považováni za stoupence

povstaleckého hnutí. Tím se měla zajistit jejich izolace a následné zabránění jimi poskytované pomoci a útočiště pro členy FLN a její militantní odnoži ALN.

Sociálně-politické důsledky, ač snadno předvídatelné, byly katastrofální. Téměř 1,2 miliónů místních obyvatel bylo přesunuto do vojensky střežených táborů, kam například potraviny byly distribuovány nepravidelně a nedostatečným množstvím a lidé obývali polorozpadlé chatrče.

Přirozenou reakcí na tuto francouzskou strategii byl útěk tisíce Alžírčanů přes hranice, hlavně do Maroka a Tuniska.²¹ Poněvadž vlády těchto zemí získaly nezávislost na Francii teprve v roce 1956, nebyly schopny poskytnout alžírským válečným uprchlíkům dostatečnou humanitární pomoc. Proto byla o pomoc požádána mezinárodní organizace UNHCR, která i přes některá složitá politická zákoutí v roce 1958 ve spolupráci s *Asociací Červeného kříže (International Committee of the Red Cross, ICRC)* a finanční podporou švýcarské vlády a materiální pomocí Spojených států, vybudovala v Maroku a Tunisku stanová krizová městečka s veškerým potřebným sociálním a humanitárním zabezpečením. Počet uprchlíků se ještě zvýšil po stanovení tzv. „Moriceovy linie“, kterou Francie vytyčovala tzv. „oblast nikoho“. V prosinci 1959 se tak v Maroku nacházelo 110 245 a v Tunisku 151 903 uprchlíků. „Problémy při reintegraci navrátilců do Alžírska byly značné a byly ještě zhoršovány zkázou, kterou s sebou válka přinesla. Náhlý a kvapný odchod celé evropské komunity zničil infrastrukturu alžírské společnosti.“ (UNHCR, 2000)

Jedním z velkých problémů UNHCR byl rozlišovat skutečné uprchlíky od bojovníků z řad FLN skrývajících se mezi nimi. Tato skutečnost způsobovala časté přestřelky na tunisko-alžírských hranicích nebo odstřelování alžírského území dělostřelectvem FLN.

Následná repatriace uprchlíků po získání nezávislosti Alžírska v roce 1962 se potýkala s několika problémy: urbanizace, zvětšující se proces sociálních změn, náhlý odchod francouzské administrativy nebo také nebezpečí pozemních min.

Po prohlášení nezávislosti nastal jeden z největších migračních pohybů v Evropě od konce 2. světové války – na 900 000 Francouzů a 40 000 profrancouzských muslimů emigrovalo do Francie. S takovým množstvím uprchlíků Francie rozhodně nepočítala. Další migrační toky vedly do Španělska (50 tisíc), do Kanady (12 tisíc) anebo do Izraele (10 tisíc). Dopravní společnosti vypravovaly zvláštní letecké i námořní spoje, aby zajistily transport potomků evropských přistěhovalců, kteří do severní Afriky přicházeli od 19. století. Tak definitivně skončila mnohonárodní společnost Alžírska. Úmyslně bylo zničeno mnoho

---

²¹ V roce 1957 zaznamenal právní poradce UNHCR Paul Weis, že během dvou let ze země uprchlo asi třicet tisíc lidí.

nemocnic, škol, laboratoří, ropných těžebních věží a jiné pozůstatky francouzské kultury a podnikání. V roce 1963 zbylo z velké historické středomořské komunity jen asi 30 000 bělochů (Johnson, 1991).

Jinou problematickou skupinou byli tzv. „harkis“, neboli Alžířané, kteří bojovali za francouzskou armádu a spolupracovali s francouzskými koloniálními úřady. Po jejich přesunu do Francie sice obdrželi francouzské občanství, na druhou stranu stále museli čelit pronásledování a výhrůžkám zabití ze strany alžírských přistěhovalců. Harkis byli v Alžírsku vnímáni jako vlastizrádci a v konečném důsledku jich v průběhu války a v jejím doznívání zahynulo přes 100 000 (Harkis.info, 2009). Tato skupina profrancouzských muslimů byla ve Francii chápána jako cizí element, jako občané druhé kategorie, a mnozí skončili v internačních táborech pod vojenskou kontrolou. Základ budoucích problémů tak byl pevně položen; dnešní nezaměstnaná mládež na francouzských předměstích jsou často potomci tehdejších přistěhovalců.

4.3. Nezávislé Alžírsko

4.3.1. Alžírsko po evianských dohodách

První dny nezávislého Alžířska byly poznamenány ostrým konfliktem uvnitř FLN. Na Tripoliském kongresu konaném v květnu a červnu 1962 byly schvalovány evianské dohody a definován politický program FNL. „Strana si za své cíle vytyčila, že bude pokračovat v demokratické a lidové revoluci. Mělo se pokračovat v rozsáhlých modernizačních programech, industrializaci země, pozemkové reformě a znárodnění peněžnictví, zahraničního obchodu, nerostného bohatství a energetických zdrojů. Zvláštní pozornost měla být věnována rozvoji boje za rozvoj národní kultury a proti gramotnosti.“ (Škochová, 2008)

Země, kde existovalo faktické dvojvládí, byla na pokraji občanské vlády. Kromě probíhajících násilností a politické krize hrozilo Alžířsku i naprosté ekonomické zhroucení. 25. září byla vyhlášena Alžířská lidově demokratická republika. Předsedou vlády se stal Ben Bella. Armáda získávala čím dál větší moc a tento fakt poznamenává politické poměry v Alžířsku dodnes. Avšak Vláda FLN v podstatě neměla žádný demokratický mandát, neboť jediný, který obdržela, byl ještě za nadvlády Francouzů v rámci hlasování v referendu o nezávislost země. Veškeré další konané volby byly jen jakousi fraškou nedemokratického režimu a formálně potvrzovaly vládu FLN, která se později stala jedinou legální stranou a postupně splynula se státním aparátem. Proti Ben Bellovi se postupem času začala organizovat rozsáhlá opozice z řad jeho bývalých spolubojovníků. Předseda vlády si počínal

jako pravý autokrat a snažil se eliminovat všechny potencionální protivníky. V dubnu roku 1963 rezignoval na post šéfa politbyra Mohamed Khider, o několik měsíců později tak rovněž učinil Ferhat Abbas a odstoupil z Ústavodárného národního shromáždění. Do otevřené opozice přešli rovněž Mohamed Boudiaf se svou nově založenou *Stranou socialistické revoluce (Parti de la révolution socialiste, PRS)*²² i Hocine Aït Ahmed v rámci *Fronty socialistických sil (Front des forces socialistes, FFS)*. Koncem září 1963 zahájil právě posledně jmenovaný ozbrojené povstání proti Ben Bellově režimu v oblasti Kabýlie. Ještě než stihl Ben Bella zasáhnout, vypukla tzv. písečná válka s Marokem řešící otázku pohraničního území táhnoucí se mezi městy Tindouf a Bechar, kde se mimo jiné nalézaly významné zásoby železné rudy. Maroko nebylo spokojeno s vytyčením koloniálních hranic, a proto si toto území nárokovalo. Válka skončila v jeho neprospěch. Jediným ústupkem Maroku byla dohoda o společné těžbě železné rudy ve sporné oblasti.

Alžírsko se mezitím zmítalo v tíživé hospodářské situaci. Ekonomika země spočívala převážně na zemědělství a půda pro něj určená náležela zejména kolónům, kteří tyto pozemky v době osídlování zabírali zcela chaoticky a bez jakýchkoliv katastrálních zápisů. Za tímto účelem vydal Ben Bella v březnu 1963 dekrety o samosprávě, čímž byla znárodněna velká část majetku zanechaná v Alžírsku francouzskými kolóny. Správu na něm formálně vykonávali zaměstnanci prostřednictvím samosprávných výborů, ve skutečnosti však byla všechna rozhodnutí strategicky plánována FLN. Zde nastal kritický bod mezi zájmy Ben Belly, který chtěl ekonomiku centralizovat, a drtivou většinou sedláků, kteří požadovali podíl při přerozdělování evropské půdy. I přes reformy, které měly být podle Ben Belly krokem k vybudování socialistické společnosti se stav alžírského hospodářství rapidně horšil. Hlavními příčinami byl odchod Evropanů představující kvalifikovanou pracovní sílu, zdroj investic a velkou kupní sílu. V průběhu let se alžírská ekonomika zpomalila, a dokonce ani ropa ani plyn nedokázaly tento trend zadržet. Alžírsko začalo vyvážet lidi do Francie, kde ekonomický růst zvyšoval poptávku po pracovních silách. V roce 1964 emigrovalo do Francie na 450 000 alžírských obyvatel (Evans, Phillips, 2007). Odchodem Francouzů klesly investice do výroby o více než 95%. Zároveň rostly výdaje na chod státní správy, kde počet úředníků vzrostl šestkrát od roku 1954, a na armádu, které dosáhly 10 % HDP. V důsledku nárůstu nezaměstnanosti, která v roce 1963 čítala na 2 milióny, propukaly drobné nepokoje mezi rolníky. Lidé se začali stěhovat za prací do měst a celková úroveň urbanizace muslimského obyvatelstva stoupla na 40 %, což pochopitelně vedlo k rozsáhlému vytváření slumů.

---

²² V polovině roku 1963 byl však Boudiaf zatčen a jeho strana zakázána.

Ben Bella byl ve své funkci velmi ambiciózní a jeho způsob vlády rovnostářský, což provokovalo mnoho lidí. Jeho inspirací byl Násirův Egypt či Castrova Kuba. Všechny tyto činitele byly obsaženy v tzv. Alžírské chartě, která byla závěrečným aktem prvního kongresu FLN konaného v dubnu 1964. Hlavními důvody nespokojenosti armádních představitelů bylo upřednostňování dalších revolučních změn ve společnosti před budováním fungujícího státu, neochota a neschopnost řešit ekonomické problémy a radikálně revoluční rétorika, která se stále více přikláněla k marxismu. Přestože se Ben Bellova pozice zdála neotřesitelná,²³ jeho nepřátel stále přibývalo. Neodvážil se nicméně zaútočit otevřeně na Boudemièna, který byl druhým mužem režimu, a tak postupně odstraňoval jeho vlivné spojence od moci. Rozhodujícím se opět stal postoj ozbrojených sil, které pod vedením Houari Boudemièna uskutečnily 19. června 1965 státní převrat. Ahmed Ben Bella byl internován a byla vytvořena 25členná Revoluční rada v čele s Boudemiènem. Nejdůležitějšími členy rady byli Abdelaziz Bouteflika, Ahmed Mederghi, Ahmed Kaid , Belkacen Cherif či pozdější prezident Chadli Bendjedid. Převrat se v Alžírsku nesetkal s otevřeným odporem. Výjimkou byl pokus Mohameda Harbiho o vytvoření opoziční skupiny či krvavě potlačené manifestace v Annabě.

4.3.2. Alžírsko za vlády Houari Boumedièna a Chadliho Bendjedida

Po svém nástupu do prezidentského křesla nastolil Houari Boudemiène jeden z nejpřísnějších diktátorských režimů na africkém kontinentu. Jeho mocenskou základnou se stala armáda a nově založená *Tajná vojenská bezpečnost (Sécurité Militaire, SM)*, která byla schopná rychle a úderně zakročit proti jakékoliv opozici v Alžírsku i v zahraničí. Byly to „oči a uši“ prezidenta, agenti s výcvikem KGB v Sovětském svazu, s působností ve všech regionech a sférách systému. Když byl v roce 1967 v Madridu zabit Mohamed Khider a Krim Belkacem byl nalezen uškrcen ve svém hotelovém pokoji ve Frankfurtu v roce 1970, nikdo nepochyboval, že tyto vraždy byly naplánovány a provedeny SM. Jediným ze svých bývalých stoupenců, koho nechal naživu byl potenciální nástupce, ministr zahraničí a současný alžírský prezident Abdelaziz Bouteflika. Nejdůležitějším spojencem se pro prezidenta stala alžírská městská střední třída, která získala vzdělání ještě na francouzských školách. Představovali nepostradatelný nástroj k dosažení daných cílů, protože jako jediní byli schopni nahradit dosluhující francouzské úředníky. Tuto vrstvu doplňovali ještě provozovatelé státních podniků a prominentní důstojníci, kteří zformovali skupinu *Dezertéři francouzské armády (Déserteurs de l'Armée Française, DAF)*.

---

²³ V roce 1964 ve svých rukou soustředil nejdůležitější úřady, byl prezidentem republiky, předsedou vlády, šéfem politbyra FLN a ministrem informací.

Cílem, s nímž Houari Boudemiène na nejvyšší alžírský mocenský post vstupoval, bylo vybudování moderního a funkčního centralizovaného státu s důrazem na vzdělání, víru, historii a vojenskou službu. Islám byl prohlášen státním náboženstvím, i když hlavní politickou ideou byl socialismus. Chartou o místní samosprávě byla vytvořena místní lidová shromáždění, jejichž zastupitelé byli voleni na základě všeobecného rovného hlasovacího práva. Jedinou kandidátku ovšem sestavovala FLN a existovala tu viditelná snaha nechat zvolit do shromáždění příslušníky místních elit. O dva roky později byla vytvořena lidová shromáždění wilayas, jejichž pravomoci byly zejména ekonomického charakteru. Projekt politické centralizace Boudemiène završil vypracováním Národní charty, která byla schválena celonárodním referendem. Tento akt představoval velký krok směrem k demokratickému způsobu vládnutí v zemi a posílení lidských svobod, což bylo pro obyvatele Alžírska neznámou praxí od dob získání nezávislosti. V témže roce vstoupila v platnost i nová ústava,²⁴ ve které bylo řečeno, že zdrojem moci v Alžírsku má být lid reprezentovaný zástupci v lidových shromážděních. Mimořádné postavení si nadále uchovala FLN, která v posledních patnácti letech prožívala politický propad, a nově byl ustaven centrální parlament – Národní lidové shromáždění. Významně byla posílena práva žen na participaci ve všech aspektech veřejného života. Na rozdíl od svého předchůdce Boudemiène nerozlišoval své spojence podle politického přesvědčení, avšak jakékoliv pokusy o opoziční činnost byly tvrdě potíhány. Navíc rozhlas a tištěná média byli pod neustálou státní kontrolou.

Boudemiènov režim rovněž usiloval o co největší státní kontrolu nad alžírskou ekonomikou, ale nikoli s motivem budování sociálně spravedlivé společnosti, jak hlásala ústava. Pod taktovkou ministra zahraničí Belaida Abdessalama byla odstartována rychlá industrializace země. V roce 1971 byl znárodněn ropný sektor a Alžírsko dobylo významné postavení v OPECu, do kterého vstoupilo v roce 1969. Za pomoci rostoucích příjmů z exportu ropy a zahraničních půjček se vládě dařilo zvyšovat životní úroveň v zemi a rozvíjet kapitálově náročný těžký průmysl, který vytlačil do pozadí průmysl zemědělský. Tento postup byl socialistickou doktrínou považován za jedinou možnou cestu. V této euforii, kdy Alžírsko shrabovalo náhle prudce zvýšené příjmy a po Jižní Africe mělo největší průmyslovou základnu na kontinentě, spokojený ministr vnitra předpovídal, že Alžírsko bude „prvním Japonskem v Africe a druhým Japonskem ve světě.“ Ekonomický růst se však koncem 70. let zcela zastavil. Zvyšování finančních nákladů na špatně adaptované velké projekty a nezbytné platby za import spotřebního zboží a potravin vedlo k růstu zahraniční zadluženosti. Tento

---

²⁴ Alžírská politika byla od roku 1965 vedena bezústavně.

totalitní socialismus vedl v ekonomické oblasti ke zkosnatělosti, neefektivnosti, přezaměstnanosti a korupci (ZÚ ČR Alžír, 2008). Na industrializaci vyčlenilo Alžírsko jen v letech 1970-1973 neuvěřitelných 30 % svého HDP. Byla znárodněna i zemědělská půda. Stát se potýkal s nedostatkem základních zemědělských komodit jako byly obiloviny a mléko, které byl nucen dovážet. Vlastní výrobou nebyl stát schopen pokrýt spotřebu, přitom za koloniálních dob stát produkoval přebytky pro vývoz do zahraničí. Z toho důvodu byla v listopadu roku 1971 odstartována tzv. zemědělská revoluce. „Spočívala v rozdělení asi 1,5 miliónu hektarů velkostatkářské půdy mezi drobné sedláky a bezzemky. Ti se ovšem z nabytého majetku dlouho neradovali. Byli totiž nuceni vstoupit do jednoho ze čtyř nových typů zemědělských družstev. Půda jim tak formálně patřila nadále, ovšem hospodařilo na ní družstvo, jehož byli členy. Jednalo se tedy o systém zhruba srovnatelný se socialistickým Československem s jeho JZD a státními statky.“ (Beránek, 2007, s. 113) Otázku nebezpečně narůstající migrace do měst se prezident pokusil vyřešit originálním způsobem – vybudováním tzv. socialistických vesnic, které měly mít v průměru mezi 1 000 - 4 000 obyvateli, každá rodina měla k dispozici dům, v centru vesnice se nacházely veřejné budovy a okolo vytyčená území kolektivizované půdy. Je pochopitelné, že příchod sedláků a rolníků do takovýchto zařízení nebyl zcela dobrovolný a motivace k organizované práci téměř nulová. Proti této agrární revoluci se hojně postavili různé zakázané islamistické radikální skupiny. Významnou roli v tomto sporu hrál duchovní Abdelatif Soltani, který odmítal jakékoliv pojítko mezi Islámem a socialismem. Tento rozpor gradoval simultánně s rostoucími ekonomickými a sociálními problémy a markantně poznamenal alžírskou politiku 70. a 80. let 20. století.

Ekonomika Alžírska byla sužována nízkou produktivitou zapříčiněnou nedostatkem profesionálních manažerů a jiných kvalifikovaných pracovníků, ale také vysokou mírou negramotnosti mezi muslimy. V roce 1977 vystoupala míra nezaměstnanosti na 22 %. Francie obávající se nekontrolovatelného přívalu imigrantů v roce 1974 zavřela hranice pro takovéto žadatele. Alžírsko zase odpovědělo zablokováním emigrace ze země. Mnoho Alžířanů i přes zákaz pokračovalo v ilegálním překračování hranic. Jiným problémem, kterému muselo Alžírsko čelit byl kolosální demografický nárůst. V roce 1977 mělo Alžírsko téměř 17 miliónů obyvatel, což bylo o 5 miliónů více než v roce 1966 a dvakrát více než v roce 1954. Z toho 8 miliónů obyvatel (48 %) mělo méně než patnáct let a pouze 700 000 přesahovalo hranici 65 let (Evans, Phillips, 2007). „Ambiciózní revoluční vláda podporovala velké rodiny, aby zvýšila vojenskou sílu a mezinárodní vliv, a rozmnožování se projevilo jako jediné efektivní výrobní odvětví.“ (Landes, 2004, s. 488) Co se týče vzdělání byla francouzština

postupně stahována ve prospěch moderní arabštiny, což vytvořilo základní předěl mezi těmi Alžířany, kteří studovali ve francouzštině a těmi, kteří již spadali pod arabský vzdělávací systém. Avšak v průmyslovém světě a ve většinové části vládního sektoru se dále jednalo ve francouzštině, takže arabsky mluvící obyvatelé, kteří převážně pocházeli z chudého, venkovského prostředí, byli automaticky vyloučení z pozic takového charakteru. Tím pádem byla zvýhodněna populace Kabylska mluvící plynule francouzsky, což jim umožnilo uplatnit se na lépe hodnocených pozicích (Maddy-Wiezman, 2001).²⁵ To vyvolalo vlnu frustrace mezi arabsky mluvícím obyvatelstvem, kteří se cítili odsunutí na pokraj společnosti.

Co se týče zahraniční politiky Boudemiènova režimu Alžírsko vždy deklarovalo ve svých dokumentech solidaritu s národy bojujícími za nezávislost. Významně se angažovalo v řešení mezinárodních krizích či v boji proti rasistickému režimu v Jihoafrické republice ve spolupráci s Africkým národním kongresem. Vztahy s Francií se přiostrýly, když Boudemiène zahájil útok proti francouzským těžebním společnostem. Časem se nicméně vzájemné působení mezi oběma zeměmi normalizovalo. Důvodem byla aktivní obchodní výměna, kdy do Francie plynulo 13,5 % alžírského exportu a čtvrtina alžírského dovozu pocházela z Francie (Světová banka, 1990). Kladné vztahy panovaly rovněž se zeměmi socialistického bloku, kdy do Alžírka putovalo velké množství sovětských zbraní.²⁶ Naopak i přes deklarovanou ochotu ke vzájemné spolupráci nemělo Alžírsko dobré vztahy se svými severoafrickými sousedy. Předmětem vzájemných sporů s Marokem se stalo území Západní Sahary, které až do roku 1975 bylo spravováno Španělskem.²⁷ Význam tohoto řídky obydleného území spočíval v obrovských nalezištích fosfátů. Maroko, které samo mělo velké rezervy, by se po anexi Západní Sahary stalo monopolním vývozcem této důležité komodity. Otázka nárokování tohoto území, která stála i u krachu projektu Unie arabského Maghribu v 90. letech, způsobuje napětí mezi Marokem a Alžírskem dodnes.

V prosinci 1978 prezident Alžírské lidově demokratické republiky Houari Boudemiène zemřel a v jeho postu ho vystřídal dosud málo známý plukovník Chadli

---

²⁵ Systematická snaha o obrodu jejich vlastního jazyka se objevuje až v 80. letech 20. století.

²⁶ V roce 1993 údajně tvořily 90 % výzbroje ANP (bývalá ALN).

²⁷ Od 60. let si sousední státy, Maroko a Mauretánie, nárokovaly území Španělské Sahary, zatímco Alžírsko a později Libye podporovaly skupinu orientovanou na nezávislost země (Fronta Polisario). Po odchodu Španělů roku 1975 byla vyhlášena nezávislost území, ale vzápětí Západní Saharu okupovala marocká a mauretánská armáda. Fronta Polisario mezitím vyhlásila v Alžíru Saharskou arabskou demokratickou republiku. V roce 1979 se Mauretánie vzdala svých nároků a Maroko anektovalo celou oblast. Ve válce s povstalcí, vedenými frontou Polisario, Maroko obsadilo přes 80 % území a v roce 1991 bylo pod dohledem OSN uzavřeno příměří, které se více méně dodržuje. Nicméně mírový plán OSN, který počítá s referendem o dalším osudu země, se stále nedaří naplnit. Západní Saharu uznalo zatím 77 zemí (1996). V současnosti je ovšem marocká vláda nad územím pevná a odpor povstalců pouze mizivý. Navíc na území bylo během okupace přestěhováno několik set tisíc Maročanů, kteří tak výrazně změnili etnickou mapu oblasti a potencionálně i výsledek připravovaného referenda.

Bendjedid. Jeho zvolení však od začátku nebylo zcela jednoznačné. V době, kdy Boudemiène stál na prahu smrti, se uvažovalo o dvou nástupcích. Prvním byl dlouholetý ministr zahraničí Abdelaziz Bouteflika, jehož postavení však výrazně ovlivňoval fakt, že nebyl důstojníkem v aktivní službě. Druhým kandidátem byl plukovník Mohamed Salah Yahiaoui, přesvědčený socialista orientovaný na islamismus a arabský nacionalismus. Nakonec však do boje o nástupnictví vstoupil Kasdi Merbah²⁸, který měl v době Boudemiènovi smrti pod kontrolou všechny alžírské tajné služby a Chadli Bendjedida politicky prosadil. Ten se stal generálním tajemníkem FLN a 7. února 1979 byl zvolen prezidentem republiky.

Zpočátku Benjedid vládl stejným autoritářským způsobem jako jeho předchůdce opíraje se o tajnou službu či příslušníky své rodiny, kteří se příležitostně zapojili do množících se korupčních skandálů. Dominantní postavení měla armáda, respektive *Národní lidová armáda (Armée Nationale Populaire, ANP)*, která dokázala kontrolovat jak místní a regionální správu, tak strukturu FLN a zejména tajné služby.

Již od začátku jeho vládnutí bylo zřejmé, že Bendjedidův režim bude v mnoha ohledech odlišný od režimu předchozího. Bendjedid byl pragmatičtější, konflikty řešil spíše dohodou než konfrontací. Brzy po zvolení prezidentem amnestoval politické vězně z období Boumediènovy vlády. Byla zrušena odjezdová víza a významně začalo být podporováno tržní hospodářství odpovídající na obchodní zájmy střední třídy. Doufal, že tímto liberalizujícím krokem získá na svou stranu mladou generaci technokratů, kteří považovali kapitalismus za jedinou cestu vedoucí k jejich lepším životním podmínkám. Byl propuštěn i Ben Bella a Ben Kheddovi byly zlepšeny podmínky domácího vězení.

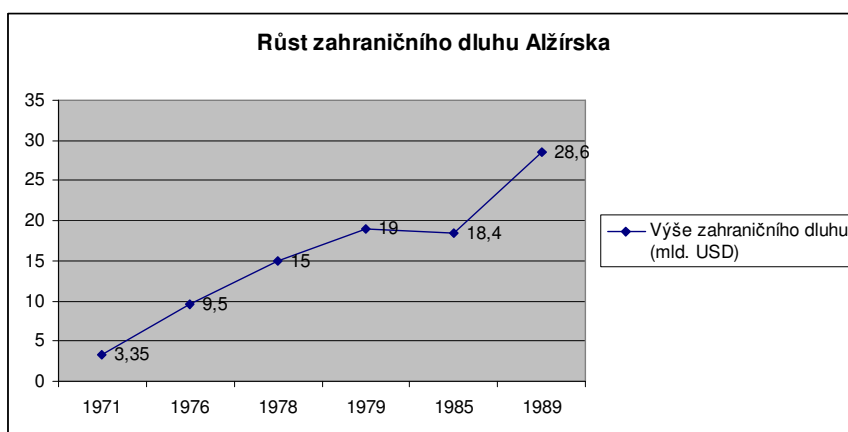
Na konci 80. let došlo pod tlakem okolností v Alžírsku k určitému uvolnění. Chadli inicioval změny ekonomických a politických poměrů v zemi. Došlo ke změnám hospodářské strategie, kdy vláda přistoupila k opětovnému připouštění soukromého sektoru do zemědělství a sektoru služeb. Pomalá a povrchní reforma průmyslu umožnila velkým neefektivním podnikům přežít pouze se státní podporou. Na jejich restrukturalizaci byly nutné další velké zahraniční půjčky. V roce 1987 byl státní dluh odhadován na 87 miliard USD (Evans, Phillips, 2007). Chadli Benjedid se snažil ekonomické problémy řešit. Pozastavil megalomanské projekty svého předchůdce, zejména industrializaci a výstavbu socialistických vesnic. Začal lákat do Alžírsku zahraniční investory zejména do oblasti těžby ropy a zemního plynu, což bylo nemyslitelné za socialistického režimu Boudemiènova. Tempo zadlužování se na nějakou dobu zpomalilo, avšak Alžírsko bylo stále závislé na dovozu potravin, léků,

---

²⁸ Kasdi Merbah byl později svým chráněncem odstraněn z tajných služeb a nahrazen generálem Larbim Belkheirem.

spotřebního zboží a špičkových technologií. Důvodem překonání nejhorší krize v první polovině 80. let byla vysoká cena ropy na světových trzích, z jejichž zisků byla země schopná pokrýt svoje potřeby. To se ovšem změnilo v roce 1985, kdy ceny ropy a zemního plynu prudce klesly a Alžírsko si muselo opět začít ve velké míře půjčovat peníze. V roce 1988 na splátky zahraničního dluhu padlo přibližně 80 % alžírských příjmů, a proto jedinou alternativou bylo pro Alžírsko požádat o pomoc *Mezinárodní měnový fond (International Monetary Fund, IMF)*. Růst zahraničního dluhu znázorňuje obrázek 4.

Jednalo se o jednu z nejvíce potupných událostí v alžírské historii, protože udělat takové rozhodnutí znamenalo nejenom přiznat, že Alžírsko již není schopné vést nezávislou ekonomiku, ale zároveň to předpovídalo definitivní rozchod se socialistickou doktrínou a otevření ekonomiky nevládnému mezinárodnímu trhu. S tímto novým tržním systémem se začala vytvářet nelegální klanová politicko – ekonomická seskupení, která uvrhla zemi do stínu korupce, nepotismu a úplatkářství.

Graf 2 - Růst alžírského zahraničního dluhu (Zdroj: www.algerie-dz.com) pozn. výše hodnot se podle různých zdrojů výrazně liší.

Co se týče alžírské zahraniční politiky, Benjedid pokračoval ve velkorysé politice svého předchůdce, který pro Alžírsko si nárokoval post „vůdce Třetího světa“. První známka nové prozápadní orientace byla tzv. krize na Teheránské ambasádě v letech 1979-1981, kdy se Benjedid pokoušel zprostředkovat vyjednávání s únosci zaměstnanců amerického velvyslanectví v hlavním iránském městě. Na druhou stranu po pádu Sovětského svazu v roce 1991 Alžírsko ztratilo svého největšího politického, ekonomického a vojenského spojence. Pracoval rovněž na zlepšení vztahů s Francií, kde od roku 1981 vládla socialistická vláda. Tentýž rok François Mitterand navštívil Alžír, kde uzavřel dohodu o indexaci ceny alžírského zemního plynu na ceny ropy. O dva roky později Chadid návštěvu svého protějšku opětoval. Francouzsko-alžírské vztahy se postupem času přesunuly z roviny debat o velkých politických

představách a začalo se jednat o praktických problémech, jako například o hraničních kontrolách či ilegální imigraci.

4.3.3. Berberské hnutí

Berbeři jsou původními obyvateli severní Afriky, kteří osídlují území alžírské východní provincie Kabýlie. Berbeři tvoří 20 – 30 % populace Alžírsko a 40 – 45 % populace v Maroku, 60 % obyvatel Tuniska a Libye a 2 % obyvatel Egypta. Přibližně 4 milióny těchto lidí žije i v Evropě, zejména ve Francii. Předpokládá se, že na světě žije okolo 54 miliónů Berberů (National Geographic, 2008, Maddy-Wietzman 2001).

Obrázek 2- Lingvistické rozvrstvení obyvatelstva - žlutá barva = dominance berberského jazykového základu, zelená barva = dominance arabského jazykového základu (Zdroj: wikipedia)

V průběhu koloniálního období byla tato skupina označena etnografy jako etnikum odlišné od většiny arabského obyvatelstva, jehož systém je založen více na demokratických než na náboženských principech, vyznačující se pracovitostí a poctivostí, tudíž vhodnější pro asimilaci do francouzské společnosti než obyvatelstvo zbytku Alžírsko (Silverstein, 2004). Po získání nezávislosti FLN přehlížela jakékoliv etnické odlišnosti s cílem sjednotit alžírské obyvatelstvo pod záminkou společného arabského jazyka a islamské víry.

Právě v 80. letech, kdy prudce rostla nespokojenost většiny alžírských obyvatel, se začaly v zemi objevovat hnutí a organizace, které hodlaly dosáhnout změny svého postavení politickou cestou. Mezi nimi byly rovněž berbersky zaměřené ilegální politické strany. Berberské hnutí mělo své počátky v roce 1980, kdy jeho vůdci zveřejnili své kulturní a

jazykové požadavky. I když bylo tzv. Berberské jaro krutě potlačeno – třicet lidí bylo zabito a stovky zraněny – dalo podnět ke vzniku obrovskému hnutí za vlastní práva a kulturní uznání. Jeho novým vůdcem se stal Said Sadi, který program postupně rozšiřoval o politické prvky. Z jejich převážně levicové orientace vyplývala přirozená nechuť k arabsko – islámskému učení. Vehementně protestovali proti arabizaci, při níž byla francouzština, která byla v Kabýlii druhým nejpoužívanějším jazykem po berberštině, nahrazována arabštinou ve všech stupních vzdělání. V srpnu 1980 byly jejich požadavky předloženy vládním kruhům, které je však nikdy neuznaly. To vyvolalo hnutí, které založilo *Tafsut (Jaro)* – časopis jako prostředek k vyjadřování. V září 1981 se poprvé uskutečnila schůzka, na které bylo podepsáno komuniké *MCB – Mouvement Culturel Berbère* – volající ke generální stávce na 28. září. Od tohoto okamžiku, se všichni stoupenci berberské otázky mobilizují, aby vedli boj za jejich požadavek: úplné uznání berberského jazyka (Maddy-Wietzman, 2001). V roce 1981, 1998 a 2001 berberský aktivismus vyvrcholil v násilná setkání mezi kabylskou mládeží a vojesnkou složkou.

V roce 2001 Ferhat Mehenni zakládá *Hnutí za Autonomii Kabýlie - (Mouvement de l'Autonomie de la Kabylie, MAK)*, jehož počet aktivistů a sympatizantů se neustále zvyšuje.

4.3.4. Vrcholící krize a události října 1988

Alžírská společnost prošla od získání nezávislosti dramatickými proměnami. Relativně rychlý růst vzdělanosti, projekt industrializace a nekontrolovatelná urbanizace změnily tuto severoafrickou zemi k nepoznání. Systém 80. let však pomalu přestal být schopen odpovídat na vzrůstající požadavky zejména mladých lidí, kteří stále více přijímali za své hodnoty konzumní společnosti. Tito humanitně i technicky vzdělaní absolventi středních a vysokých škol očekávali, že budou plně zapojeni do alžírského ekonomického a politického systému, avšak zkorumpovaný stát nebyl schopen jim zajistit odpovídající kvalifikovanou práci. Dalším závažným problémem byla rychle rostoucí populace alžírských měst, která „se ocitla v situaci, kdy opustili hodnoty tradiční muslimské venkovské rodiny, ale ekonomická situace jim neumožnila prožívat plnohodnotný život podle nových pravidel konzumní společnosti.“ (Beránek, 2007, s. 130) Celosvětově mělo Alžírsko jednu z nejvyšších porodností. Mezi lety 1966 – 1987 se populace téměř zdvojnásobila na 23 miliónů obyvatel, z čehož dvě třetiny byly mladší pětadvaceti let, z nichž 25 % bylo dlouhodobě bez práce. Následkem toho se rychle prohluboval nedostatek bytů. Často se stávalo, že v jednom slumovém domku bydlely i tři generace. Tato situace se potýkala s problémem generačních odlišností. Starší generace měla ještě živě v paměti nespravedlnosti koloniální doby, mladší generace viděla problémy

státu především v korupci a nefunkčním státním systému. Nerovnost životních podmínek byla zřejmá o to spíše v kontrastu se zámožnou vrstvou v rezidenčních čtvrtích, která parkovala se svými luxusními automobily před drahými hotely a diskotékami. Na druhou stranu špinavé uličky periferních ghett jsou plné tzv. lidí od zdi (neboli *hittist*, z arabského slova *háit* – zeď), jimž se říká proto, že nemají nic jiného na práci než se opírat o zeď a sledovat život na ulici.²⁹ Východiskem pro tyto mladé Alžířany byl buď odchod do emigrace, což jim bylo ztíženo zavedením vstupním víz, nebo pašování nedostatkového spotřebního zboží a drog, které jim zajistilo postup do vyššího ekonomického a sociálního statutu (Landes, 2001).

Uvnitř státu se utvořila opozice tvořená levicově zaměřenými občany, bojovníky za lidská práva, berberskými aktivisty či hnutí orientovaných na islám, kteří byli napojeni na arabofonní studenty. Tato koalice vybojovala několik ústupků v jejich prospěch. Jednalo se například o schválení nového zákona o rodině z roku 1984, který zaváděl institut poručnictví i pro dospělé ženy a umožnil další existenci mnohoženství. Ve stejné době došlo také k významným „arabizačním“ opatřením posilující pozici arabského jazyka ve školách či v justici, což snižovalo nezaměstnanost arabofonních studentů.

Z této vypjaté situace vzešla řada nespokojeností obyvatel v podobě demonstrací na konci 80. let. Nejvážnější situace nastala v říjnu roku 1988, která byla předznamenána dalším zhoršením ekonomické situace, kdy na pultech obchodů nebylo možné nalézt ani základní potraviny, a zástupy nezaměstnaných se každým dnem rozšiřovaly. Inspirováni boji mladých Palestinců proti izraelským vojenským jednotkám vycházeli do ulic alžírských měst jak vysokoškolští studenti, tak nespokojení zaměstnanci pokřikující hesla typu „My jsme lidé, my chceme naše práva“ nebo „Pryč s Chadlim, Boumediène, vrať se, Halima (Chadliho manželka) nám chce vládnout!!“. Dodnes není jasné, kdo tuto demonstraci vyprovokoval. Největší podezření ovšem padá na podzemní marxistickou *Stranu socialistické avantgardy* (*Parti de l'avant-garde socialiste, PAGS*) podporovanou určitými frakcemi FLN. 6. října byl vyhlášen výjimečný stav, podle kterého byla veškerá civilní správa přesunuta pod vojenské velení, byly zakázány jakékoliv demonstrace, vyhlášen zákaz vycházení či rozmístěny tanky na strategických místech hlavního města. Do 10. října, kdy byl v Alžírsku víceméně obnoven pořádek, bylo ozbrojenými složkami zabito na 500 lidí. Těchto pět dní, které znamenaly tečku za režimem jedné strany, vstoupilo do historie jako tzv. černý čtvrtek. Byla to nejdůležitější

---

²⁹ Tito *hittist* byli vděčným tématem textů písní ve stylu *rai*, který se dá nejlépe přirovnat k hip – hopu amerických černošských ghett či jamajskému reggae. Mezi nejznámější interprety *rai* patří Cheb Khaled, Cheb Hasni a Cheb Mani.

historická událost od dob války za nezávislost. Sami Alžířané rozdělovali období před černým čtvrtkem a po něm.

4.3.5. Kritická 90. léta a následná konsolidace režimu

O nutnosti změn již nebylo pochyb. Prezident proto slíbil zásadní reformy. Ve svém slavném televizním vystoupení z 10. října Chadli oznámil, že byly provedeny důležité personální změny na vysokých postech vládního vedení. Byla připravována nová ústava, která se distancovala od socialismu a dřívějších principů a více zdůrazňovala roli islámu. V únoru roku 1989 byla schválena nová ústava v referendu, povolen nezávislý tisk a politický pluralismus - ústava tedy formálně rušila monopol na vládnutí jedné strany a začaly být formovány politické strany. V dubnu 1990 byl zrušen státní monopol na provozování bankovních a dalších finančních institucí, přičemž tento sektor se otevřel pro domácí i zahraniční investory. V srpnu téhož roku byl pak uvolněn státní monopol na zahraniční obchod a liberalizován byl rovněž systém mezd.

Jednou z nejdůležitějších pořijnových změn byl vznik nových politických stran, které začaly fungovat již bezprostředně po schválení ústavy. Na počátku 90. let vzniklo 30 nenáboženských stran,³⁰ náboženské strany byly jen tři. Nenáboženské strany se však potýkaly s problémem získat voliče, neboť jich bylo mnoho a byly roztržštěné. Navíc těžce konkurovaly stranám islamistickým, které se odvolávaly na hodnoty, jež byly alžírským voličům blízké a srozumitelné (McDougall, 2006). Charismatictí kazatelé Ali Benhadj, Mahdouf Nahnah či Abbasi Madani dokázali zcela ovládnout davy lidí a všeobecně islamisté prokázali, že mají obrovský organizační potenciál. V roce 1988 však bylo alžírské islamistické hnutí zcela nejednotné, tudíž se po schválení ústavy objevily první snahy o jeho sjednocení. Výsledkem bylo založení *Fronty islámské spásy (Front islamique du salut, FIS)*, která sdružovala jak umírněné kazatele ze starší generace, tak mladé radikální přívržence ozbrojeného džihádu, členy Muslimského bratrstva či příznivce alžírství (*al-džazá'ra*). Do čela byli zvoleni Abbas Madani a Ali Benhadj. Program FIS požadoval především reformu alžírských zákonů podle zásad islámského práva šaría (Roberts, 2003), boj proti alkoholu či jiným neřestem, dále žádala podporu drobných rolníků a obchodníků, boj proti státním monopolům a spravedlivější rozdělování prostředků plynoucích z exportu ropy a zemního

---

³⁰ Mezi nejvýznamnější patřily: Sjednocení za kulturu a demokracii (*Rassemblement pour la culture et la démocratie, RCD*) vedené Saidem Sadim, Alžírské demokratické hnutí (*Mouvement démocratique algérien, MDA*) v čele s Ben Bellou, Hnutí za demokratickou obnovu Alžířska (*Mouvement démocratique pour le renouveau algérien, MDRA*) Mohameda Boudiafa, Strana pracujících (*Parti des travailleurs, PT*) či Alžírské hnutí pro rozvoj a spravedlnost (*Mouvement algérien pour la justice et le développement, MAJD*).

plynu. Byla zdůrazněna role svobodného podnikání, rodiny a dostupnosti vzdělání (Beránek, 2007).

FIS se dařilo získávat stále více příznivců. První úspěch přišel záhy, když strana získala v komunálních volbách v červnu 1990 přes 55 % hlasů (zatímco FLN pouze 32 %) a tím i kontrolu nad více než 70 % místních, okresních a krajských zastupitelstev. 25. prosince 1991, v prvním kole parlamentních voleb, zvítězila se značným náskokem, přičemž byl zcela reálný předpoklad, že v druhém kole by FIS mohla nakonec v parlamentu získat více než dvoutřetinovou většinu. Tato perspektiva vyvolala hlubokou politickou krizi, při které se alžírská veřejnost rozdělila na dva tábory. Jedni považovali parlament ovládaný islamisty za jasnou hrozbu, druzí trvali na tom, že je potřeba volební výsledek, který vyjadřuje vůli alžírských voličů, uznat. Tato situace vedla k intervenci armády, která počátkem ledna 1992 zrušila výsledky voleb a k pozastavení konání druhého kola (Silverstein, 2004). Ihned poté došlo k odstoupení prezidenta Chadliho Bendjedida a k vytvoření Vysokého státního výboru (VSV), do jehož čela byl z exilu povolán Mohamed Boudiaf. Byl rozpuštěn parlament a VSV nahradil veškeré zákonodárné a výkonné orgány země. Termín nových parlamentních a prezidentských voleb byl odsunut na neurčito. Rozhodující postavení ve všech oblastech si i nadále podržela armáda. Uvedený postup, který lze jednoznačně charakterizovat jako státní převrat směřující k likvidaci vítězné strany z parlamentních voleb, vyvolal rozsáhlé ozbrojené střety mezi vládními ozbrojenými silami a islamistickými skupinami, usilujícími o svržení dosazené vlády a nastolení islámského státu. I když intenzita střetů postupně slábne, trvají podnes. Význam lednového puče není možné ani dnes jednoznačně zhodnotit. Jeho obhájci tvrdí, že zabránil vzniku alžírského islámského státu podobného ražení jako byla teokracie v Afghánistánu za vlády Talibanu, anebo je dodnes v Íránu. Jiní ale dodávají, že to bylo právě zrušení výsledků voleb, co vyřadilo ze hry relativně umírněné islamisty, a naopak otevřelo dokořán cestu džihádistům (ROBERTS, 2003).³¹

Mezi hlavní organizace, které zapříčinily vyostření situace v 90. letech, patřilo *Islámské ozbrojené hnutí (Mouvement islamique armé, MIA)* vedené Abdelkaderem Cheboutim (bývalým členem guerilly Moustafy Bouyaliho), které operovalo ve stejných lokalitách a takřka stejným způsobem jako ALN během války, a bezesporu to byla *Islámská ozbrojená skupina (Groupe islamique armé, GIA)*, která vznikla v roce 1993 na zcela

---

³¹ Džihád (arabsky úsilí o upevnění islámu) je časově neomezená povinnost muslima pečovat o své duchovní zdokonalování a posilování vlivu muslimské obce. Předpokladem je plnění pěti sloupů víry, konání dobra a potírání zla. Původně džihád označoval jen individuální zbožnost a šíření víry násilím bylo odmítáno (Korán 15, 94–95). Situace se změnila až s Mohammedovým odchodem do Medíny roku 622 (hidžra), kdy do popředí vystoupila obrana islámu a násilné šíření víry.

odlišném základě než MIA. Tvořili ji mladí radikální obyvatelé chudých alžírských ghett, pro které členství v guerille znamenalo možnost seberealizace a obohacení. Již od svého vzniku představovala konkurenci pro ozbrojené skupiny loajální FIS, které se proto sjednotily v *Islámskou armádu spásy (Armée islamique du salut, AIS)* pod vedením Madaniho Mezraky. AIS se distancovala od násilností GIA a prohlašovala, že bojuje proti příslušníkům režimu, nikoli proti běžným Alžírčanům. V roce 1993 do dění vstoupila alžírská armáda, která začala v masovém měřítku nasazovat do boje speciálně vycvičené protiteroristické jednotky. I přesto se GIA stala v zemi dominantní silou. Od roku 1994 například dokázala kontrolovat hlavní alžírské dopravní tahy či byla schopná provádět ozbrojené útoky i na území Francie.³² Slábnoucí AIS změnila svoji taktiku a započala vyjednávání s dalšími alžírskými politickými stranami, avšak GIA spolu s několika dalšími organizacemi jakékoliv jednání odmítala. Alžírsko bylo od roku 1992 pevně pod kontrolou armády, která jednoznačně upřednostňovala naprosté vojenské zničení rebelů (tzv. *les éradicateurs*). Ten samý rok byl členem své ochranky zavražděn vedoucí Hlavního bezpečnostního výboru Mohamed Boudiaf. Jeho smrt byla pravděpodobně zapříčiněna jeho usilovným bojem proti korupci a klientelismu, čímž si vyvolal nedůvěru armády, která s největší pravděpodobností stála i za vraždou bývalého šéfa tajných služeb Kasdiho Merbaha.

V roce 1995 byl do postu prezidenta zvolen Liamin Zéroual, který se po svém jmenování začal přiklánět k vyjednávání alespoň s částí islamistů. To však přineslo výsledek až na konci roku 1997, kdy šéf AIS vyhlásil jednostranné příměří. Reakcí GIA byla ještě větší radikalizace svých postojů. Cílem útoků se stali zejména venkované v okolí Alžíru. 5. září 1997 bylo zavražděno 150 obyvatel předměstí Beni-Messous, o pár týdnů později přes 400 obyvatel města Benthala a tyto masakry pokračovaly ve stejné míře až do roku 1998.

Na konci 90. let byl odhadován počet obětí ve výši téměř 100 000. Tito lidé zahynuli v bojích, které měli formu bombových útoků, vražd politických představitelů, přestřelek na ulici či vyvražďování vesnic (Silverstein, 2004).

Situace v Alžírsku se v roce 1999 začala podstatně uklidňovat. Samoučelné násilí bez jasně definovaného politického programu v podání GIA ztrácelo sympatie v Alžírsku i v zahraničí. Od organizace začali odpadávat dokonce celé skupiny, které využily nabídky beztrestného složení zbraní. Jedinou současnou islamistickou ozbrojenou organizací zůstává frakce GIA *Saláfistická skupina pro kázání a boj (Groupe salafiste pour la prédication et le combat, GSPC)*. Právě GSPC se v roce 2006 sloučila s teroristickou organizací al-Qaida za

---

³² Například smrtící útok v pařížském metru v červenci 1995.

cílem vytvořit frakci této skupiny v zemích muslimského Maghrebu, což vyústilo v sérii únosů a bombových útoků včetně sebevražedných útoků mířených proti alžírské vládě a západním institucím.

V roce 1999 byl do čela státu dosazen Abdelaziz Bouteflika. Člověk, který by měl být schopen stabilizovat zemi. Jeho případ znamenal rozchod s dosavadní praxí armádních špiček dosazovat do čela země lidi neschopné, zato však poslušné, a byl jasným projevem uvědomění si důsledků pokračování negativního vývoje. Bouteflika působil patnáct let jako ministr zahraničních věcí, byl prominentem totalitního systému pod ochranou absolutní moci Houari Boumedièna. Navíc ve svém dosavadním působení prokázal sílu, rozhodnost, talent i silné charisma, tolik potřebné pro muže, jehož hlavním úkolem bylo a je dosáhnout vyřešení problémů s islamisty a zahájení a realizaci reformních kroků. Opírá se přitom o různé klany ve stranách FLN a *Demokratické Národní Shromáždění (Rassemblement National Démocratique, RND)*, ale také podobně využívá také podporu dvou legálních islamistických stran *Hamás* a *Islah* (Evans, Phillips, 2007). V prezidentských volbách roku 2004 se mu podařilo získat 85 % hlasů alžírských voličů a tím posílit svou pozici. Bouteflika má dnes jako prezident velmi silné pravomoci a omezuje demokratické principy. Bouteflikův autoritativní režim byl potvrzen v referendu v září 2005, kdy se voliči vyjádřili kladně k *Chartě pro mír a národní usmíření*, která měla amnestovat bývalé islamistické radikály i provinilé příslušníky alžírské armády a měla i definitivně ukončit konflikt z 90.let. Avšak GSPC neuposlechla a zaujala nepřátelský postoj. Už v červenci 2005 GPSC gratulovala Al-Káidě k únosu dvou alžírských diplomatů, Aliho Belaroussiho a Azzedina Belkadiho, kteří byli 27. července v irácké čtvrti Mansúr zavražděni. Al – Zawahrí vraždu odůvodnil tím, že Alžírsko podporuje okupaci Iráku a chrání Židy i křesťany. V roce 2006 začala GSPC vydávat svůj měsíčník *Al – Jamaa*, který obsahuje zprávy o činnosti organizace, vlastní požadavky, informuje o dění v Iráku, v Evropě a v muslimském světě a je volně dostupný na internetu. Přes zhoršující se bezpečnostní situaci v zemi se zahraniční diplomaté působící v Alžírsku shodují v tom, že se postupně prosazují nezbytné ekonomické reformy a zlepšuje se finanční a platební situace země (ZÚ ČR, Alžír, 2008).

9. dubna 2009 se konaly další prezidentské volby, v nichž Abdelaziz Bouteflika s 90,24 % hlasů obhájil svůj post a byl tak již potřetí zvolen do čela země. Žádný z pěti protikandidátů nezískal více než pět procent hlasů. „Dvaasedmdesátiletý veterán alžírské války za nezávislost se zúčastnil již třetích voleb v řadě díky tomu, že alžírský parlament v prosinci 2008 zrušil v ústavě zakotvené omezení, které povoluje prezidentovi jen dva mandáty. Největší opoziční strany výběr hlavy státu označily za zmanipulovaný a předem

rozhodnutý. *Opoziční Fronta socialistických sil (Front des forces socialistes, FFS)* a *Sdružení pro kulturu a demokracii (Rassemblement pour la Culture et la démocratie, RCD)* proto vyzvaly k bojkotu voleb.“(ČTK, 2009)Avšak podle informací volební komise většina Alžířanů bojkotu neuposlechla a oficiální volební účast se vyšplhala na 74,11 %. Bouteflika má mandát do roku 2014.

5. Problematika francouzsko-alžírských vztahů v současnosti

5.1. Politická spolupráce

Hlavním protagonistou zahraničněpolitické orientace Alžírska je sám prezident Bouteflika, který od svého nástupu řeší veškerá základní rozhodnutí zahraničněpolitické otázky. Avšak od roku 2006 po nástupu Belkhadema do pozice nového ministra zahraničí se s ním o tuto pravomoc ve velké míře dělí. Alžírská politika je známa svou snahou o hlubokou reformu OSN, s hlavním cílem depolitizace lidských práv. Podle slov prezidenta Boutefliky „fenomén lidských práv vznikl v době studené války s čistě politickým nábojem. Kultura lidských práv je podmíněna ekonomickými i bezpečnostními možnostmi každé jednotlivé země.“ (ZÚ ČR Alžír, 2008) Alžírská zahraniční politika se dále opírá o dva základy a to o princip nevměšování a princip neměnitelnosti hranic, které byly vytyčeny v postkoloniálním období. Mezníkem na poli alžírské diplomacie bylo uzavření tzv. asociační dohody s EU, která vstoupila v platnost v září 2005 po ratifikaci alžírským parlamentem. Tato dohoda ukončila proces odstraňování celních bariér mezi zmíněnými stranami.

Alžírsko je členem většiny nejdůležitějších mezinárodních organizací. Kromě toho je velmi aktivní v regionálních organizacích, jako jsou Liga arabských států (viz. příloha č.2), Africká unie či Organizace islámské konference. Alžírsko je též členem kartelu OPEC a jedná se o jeho přijetí do Mezinárodní obchodní organizace (WTO).

Priority alžírské diplomacie se zaměřují hlavně na africký kontinent. Patří mezi ně například snaha o posílení procesu maghrebského spojení s důrazem na začlenění Libye jako rovnocenného partnera nebo usilování o zmírnění zadluženosti kontinentu vyzývající tak k následování příkladu USA upustit od vymáhání pohledávek od těchto zemí, a umožnit tak lokální financování projektů, majících za cíl snížení sociálních konfliktů. V rámci severní části kontinentu se jedná o posílení soudržnosti arabského světa či podporu mírovému procesu na Blízkém východě, přičemž prosazuje spolupráci východního a jižního Středomoří. Alžírsko se neustále angažuje ekonomicko – politických debatách v rámci severní Afriky. Na počátku roku 2008 vznikla v Alžíru organizace nazývaná *Africká komise pro energii (Alternative Fuels Renewable Energies Council, AFREC)*, jejímž cílem je koordinovat politiky afrických zemí v oblasti bezpečnosti. Dále se tak posiluje význam Alžírska v oblasti energetiky v rámci Afriky, ale i celosvětově (AFREC, 2006).

Vážným zahraničněpolitickým sporem stále zůstává konflikt s Marokem o vliv v Západní Sahaře. Ta je okupována Marokem, přičemž Alžírsko trvá na principu sebeurčení a

podporuje hlavní protimarockou sílu, frontu POLISARIO, a jí vyhlášenou Saharskou republiku. Na principu sebeurčení trvají i mezinárodní organizace včetně OSN.

Nadále ovšem přetrvává problém terorismu, který se pravděpodobně nepodaří úplně eliminovat ani v nejbližších letech. Po záříjových útocích v USA se prezident ještě intenzivněji snažil získat v zahraničí materiální podporu na boj proti terorismu, která mu byla odpírána z obavy, aby tyto policejní a vojenské prostředky nebyly použity v boji proti domácí opozici.

Francie se po zablokování barcelonského procesu v roce 1995 maximálně soustředila bilaterálními dohodami na spolupráci s Alžírskem, které kromě ropy a zemního plynu má i geostrategický výhodnou polohu. V dubnu roku 2003 proběhla v Alžírsku státní návštěva tehdejšího prezidenta Jacquesa Chiraca, což bylo poprvé od získání nezávislosti, co tuto zemi navštívil francouzský prezident. Tímto gestem Chirac potvrdil závazek na vybudování nového, důvěryhodného a trvalého vztahu mezi těmito dvěma zeměmi, čímž tak pravděpodobně z důvodu zjevných tendencí o posilování vztahů mezi Alžírskem a USA Alžírsko. Během jeho pobytu byla podepsána *Alžírská deklarace* potvrzující vznik mimořádného alžírsko-francouzského partnerství založeného na několika bodech – prohloubení politického dialogu a ekonomického partnerství, reformě kulturní, vědecké a technické spolupráce a podpoře rozvoje obyvatelstva (France Diplomatie, 2008). Na tento dokument volně navázala *Francouzsko-alžírská smlouva o přátelství* s mimořádným partnerstvím mezi Paříží a Alžírem nejen v oblasti hospodářské, kulturní a vědecké, ale i v oblasti vojenské podepsaná roku 2005 u příležitosti dalšího setkání představitelů obou států. Smlouva předpokládá vznik společného právoplatného rámce zejména sestavením regulérních kooperačních mechanismů na politické úrovni.³³ Tímto gestem se Francie snažila dát najevo lítost nad drastickými událostmi koloniálního období a zároveň tak vytvořit stěžejní dokument zakotvující principy nových bilaterálních vztahů. Od vzniku smlouvy se vystupňovaly návštěvy francouzských vojenských delegací v Alžíru a tato praxe pokračuje i po nástupu nynějšího prezidenta Nicolase Sarkozyho v květnu 2007.

V květnu 2008 navštívil Alžírsko ministr zahraničních věcí Bernard Kouchner s cílem prodiskutovat záležitosti Unie Středozeří, v níž působí Alžírsko hlavní činitel. Debata se dále týkala francouzsko-alžírských vztahů na regionální a mezinárodní úrovni.

---

³³ Alžír se však cítí uražen tím, že Paříž dává přednost Maroku, kde firmy Thales a Dassault v říjnu 2003 vyjednaly velké kontrakty.

5.2. Ekonomická spolupráce

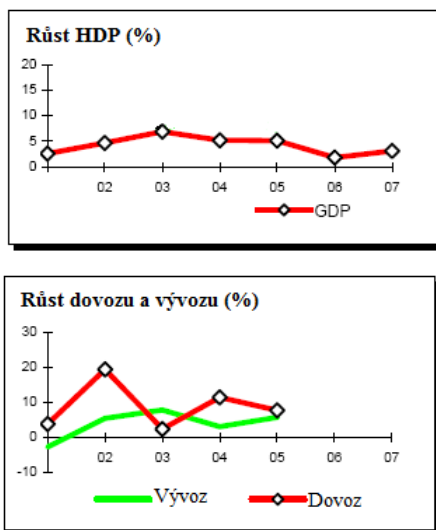
Alžírská ekonomika zažívá v posledních letech mírný vzestup. Země má trvale kladnou bilanci zahraničního obchodu, rychle splácí dluhy (viz. příloha č.4) a zvyšuje devizové rezervy. HDP v posledních letech trvale roste v průměru o 3 % (v roce 2006 o 2,2 %, v roce 2007 o 4,7 % a v roce 2008 o 3 %, viz. obrázek 6), zejména díky vysokým cenám ropy a masivním investicím ze státního rozpočtu. V roce 2008 se HDP tvořilo 8,1 % příjmů ze zemědělského sektoru, 62,5 % z průmyslového sektoru a 29,4 % ze sektoru služeb. Prostor pro rozsáhlé investice do různých sektorů si stát zajišťuje majoritním podílem ve většině energetických projektů (CIA, 2008).

Alžírsko je významným vývozcem ropy a zemního plynu do zemí EU, převážně do Francie. Ta v roce 2007 importovala 98 % své domácí spotřeby zemního plynu a to 16,0 % z Alžíru, 23,1 % z Norska, 19,5 % z Ruska, 16,2 % z Nizozemí. Příjmy z prodeje ropy jsou hlavním zdrojem financování investičních programů Alžírska. V roce 2008 se tento sektor podílel 97,58% celkového objemu příjmů, tj. o 29,76% nárůst proti roku 2007 (v roce 2008 ceny paliva dosáhly až 147 USD za barel). Největším francouzským hráčem na poli ropného průmyslu je mnohonárodnostní organizace Total, která má s Alžírskem od roku 1996 kontrakt povolující francouzské straně využívat saharská naleziště zemního plynu a ropy (AfDB, 2008).

Avšak francouzsko-alžírská ekonomická spolupráce, stejně jako asociační dohoda s EU či přístupová jednání s WTO vyvolávají nedůvěru u většiny alžírských odborů a průmyslníků, kteří se obávají dopadů nemilosrdné konkurence evropských firem, jako například ztráta pracovních míst či snížení státních příjmů. Na druhé straně se však zvolna zlepšuje pozice soukromých firem, které jsou na volném obchodu s Evropou závislé.

V roce 2006 bylo Alžírsko předním francouzským dodavatelem s více než 20% podílem na trhu. Za posledních deset let se obchod mezi těmito dvěma zeměmi téměř zdvojnásobil. Mezi lety 2005 – 2006 se zastavil na 8 miliardách USD, téměř rovnoměrně rozdělen mezi dovoz (4,1 miliard USD) a vývoz (4 miliard USD) (viz. obrázek 6). Ve srovnání se zbytkem světa, francouzský export do Alžírska je srovnatelný s exportem do Ruska (4,7 miliard USD) a je o 40 % vyšší než vývoz do Indie (France Diplomatie, 2008). V roce 2006 se projevil jistý deficit v porovnání s roky 2005 a 2004. Tato negativní změna souvisela s nárůstem vývozní ceny uhlovodíku a zároveň celkovým poklesem ve vývozu. Import uhlovodíku přitom představuje 95 % z celkového komoditního dovozu z Alžírska, 60 % příjmů ze státního rozpočtu a 30% podíl na HDP (CIA, 2008). 13% pokles exportu v roce

2006 ze strany Francie byl zapříčiněn určitými restrikcemi přístupu na trh z důvodu zvýšené konkurence ze strany nových ekonomik, zejména asijských, či evropských zemí.

Graf 3 - Růst HDP a dovozu/vývozu. Zdroj: Světová banka (2008)

Hlavními komoditami vyváženými do Alžírska jsou produkty automobilní (18 %), zemědělské (17 %) a farmaceutické (8 %). Avšak zatímco francouzský export klesal, alžírský import ze světa zaznamenal v roce 2006 nárůst o více než 3 %, převážně z důvodu zvyšující se obchodní spolupráce s Čínou, která se v průběhu několika let v rámci podílu na trhu posunula z jedenácté příčky na příčku třetí.

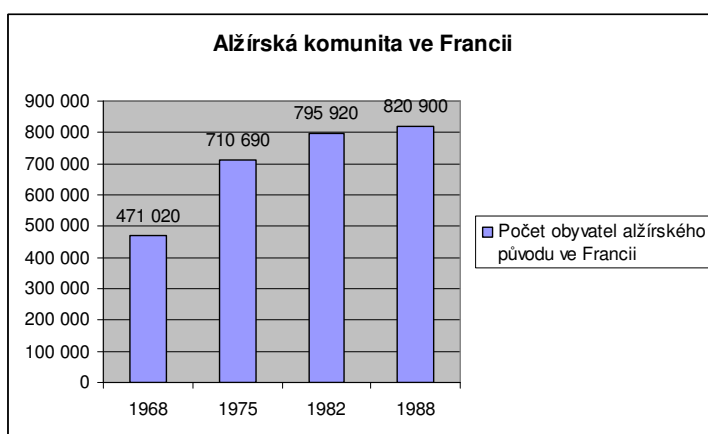
Francouzské přímé investice v Alžírsku se v roce 2006 více než zdvojnásobily. Jejich nárůst o 111 % dosáhl celkové částky 295 miliónů USD, hned za Spojenými státy s 369 milióny USD. 250 francouzských dceřiných společností v Alžírsku poskytuje 12 000 přímých a 40 000 nepřímých pracovních míst. I proto se v roce 2008 míra nezaměstnanosti snížila na 12,8 % (CIA, 2008). Tyto investice jsou soustředěny hlavně ve finančním, zemědělském a farmaceutickém odvětví, přičemž první dvě jmenované představují 60 % všech francouzských investic (France Diplomatie, 2008).

Zemědělská výroba a chov domácích zvířat má v Alžírsku velkou podporu. Sám prezident Bouteflika se rozhodl vymazat veškeré dluhy zemědělců a to ve výši 41 miliard dinárů (tzn. 569 444 444 USD při převodním kurzu 1 USD = 72 dinárů, rok 2008).

Alžírsku se podařilo snížit svůj externí dluh pod hranici 5% z celkového HDP poté, co splatila Pařížskému a Londýnskému klubu dluh za rok 2006.

5.3. Problematika migrantů, jejich úloha pro rozvoj vzájemných vztahů

Francie je zemí s nejvyšším počtem migrantů z rozvojových zemí v rámci celé EU. Dnes v zemi žije zhruba 5 milionů muslimů, což tvoří zhruba 8 % celkové populace. Již od poloviny 19. století měla francouzská imigrační politika dva cíle – podpořit pracovní trh dovozem pracovních migrantů a kompenzovat francouzský demografický deficit usazením rodin cizinců a jejich následnou integrací. Většina z nich přišla do Francie ze severu černého kontinentu a subsaharské Afriky v šedesátých letech 20. století v době dekolonizace. Tuto nijak neregulovanou vlnu muslimských přistěhovalců tvořili zejména Alžířané (následovníci Maročany a Tunisany). Mezi příchozími z Alžíru byli jak bývalí francouzští kolonisté, tak Alžířané, kteří byli na francouzské straně během války za nezávislost.

Graf 4 - Alžírská komunita ve Francii (Zdroj: Stora, Benjamin, Algérie; *Histoire contemporaine 1830 - 1988*, Casbah edition, Alger 2004)

V roce 1962 bylo ve Francii kolem 350 tisíc tak zvaných „francouzských muslimů“. Počet Alžířanů vzrostl přes 470 tisíc v roce 1968 na 800 000 v roce 1982. Na konci šedesátých a počátku sedmdesátých let došlo ovšem k zásadní sociální změně. Dospívání generace narozené v padesátých letech a vstup žen na pracovní trh znamenal menší poptávku po zahraničních dělnících. Ropná krize v roce 1973 zahájila období vysoké nezaměstnanosti, což zapříčinilo, že Francie – následující příklad ostatních evropských zemí – oficiálně ukončila své programy pracovní migrace. V nové legislativě se nově objevilo ustanovení, která postihovala zaměstnavatele, který najal ilegální migranty (Simon, 1999). V roce 1993 byly přijaty tzv. Pasquovy zákony, které ještě více zpříšňovaly pravidla přistěhovalectví, posílily moc policie deportovat cizince a snížily možnost odvolání odmítnutých žadatelů o azyl. Imigrace však pokračovala a měnila se v průběhu následujících dekád. Další muslimové začali do Francie přibývat s otevřením Evropy po roce 1989. Tentokrát šlo zejména o

Palestince a Araby z Blízkého východu. „V roce 1990 se ve Francii usadilo 102 400 cizinců (mimo nelegální migranty, ovšem včetně legálních pracovníků, uprchlíků a cizinců přicházejících v rámci slučování rodin). Období od roku 1995 do roku 1997 bylo poznamenáno stabilním poklesem legálních vstupů až k nejnižším úrovním od konce druhé světové války: v roce 1994 to bylo 69 300, o rok později 56 700 a v roce 1996 pak 55 600. Tato vlna se začala opět zvedat v roce 1997, kdy překonala hranici sto tisíc. Ze 102 400 příchozích v roce 1997 pocházelo přes 78 tisíc ze zemí mimo Evropskou ekonomickou oblast (tedy státy Evropské unie plus Norsko, Island a Lichtenštejnsko).“ (Hamilton, Simon, Veniard, 2003) Tento vzestup počtu imigrantů byl ovlivněn zprávou politologa Patricka Weila o občanství a národnosti, která zaručovala nová pravidla v legislativě z let 1997 a 1998. Jednalo se o zaručení zvláštního přistěhovaleckého statusu odborným pracovníkům, akademikům a vědcům a zároveň měla pravidla fungovat jako nástroj boje proti nelegální migraci. Navíc byla v červnu 1997 představena procedura, která legalizovala status asi 87 000 ze 150 tisíc přistěhovalců, kteří o legalizaci požádali. Sčítání lidu z roku 1999 potvrdilo, že noví přistěhovalci tvoří stále rostoucí segment francouzské populace nenarozené v zemi, přičemž Alžířané tvoří stále největší imigrační skupinu s 13,4 % přistěhovalecké populace.

Většina přistěhovalců hledá ve Francii lepší život a novou práci, ale zároveň také zázemí, které tu jejich předchůdci vytvořili – ve Francii je téměř dva tisíce mešit, zájmy muslimů tu reprezentují Francouzská rada islámského kultu či radikálnější *Sdružení islámských organizací ve Francii (Union des Organisations Islamiques de France, UOIF)*, náboženská svoboda je zaručena a řadě lidí jistě imponuje také tradičně proarabská zahraniční politika Francie.

Tito veskrze nekvalifikovaní pracovníci s minimální znalostí jazyka se soustřeďují v okrajových čtvrtích velkých měst, kde často chybí základní služby jako školy, obchody, nemocnice a hlavně pracovní příležitosti. Nezaměstnanost v těchto sociálních a rasových ghettech dosahuje 30 – 50 %, průměr Francie je přitom 10 %, a vyšší je také kriminalita. Nejhorší situace je v pařížském regionu. Tito lidé si tak na sebe, často nedobrovolně, uvalují určité stigma, které jim ztěžuje získání hodnotného zaměstnání, tudíž je pro ně nereálné vymanit se z těchto nelidských podmínek. Pochopitelně, z psychologického hlediska, má tato bezvýhodná situace vliv na zvýšený sklon k osobní frustraci z vlastního neúspěchu. Tito mladí muslimové mají často tendence sdružovat se do malých komunit kolem jednoho charismatického vůdce, kterým jsou často manipulováni na mohou být nebezpeční. Charakteristický je sklon k radikalismu a ignorace zákonů francouzského zřízení. Tento jev se nazývá „komunitarizace společnosti“ (Hamilton, Simon, Veniard, 2003).

Francie se rovněž řadí mezi státy EU s nejvyšším počtem ilegálních migrantů. Oficiální odhady mluví o 200 000 – 400 000 těchto osob žijících na jejím území. Pro rok 2007 prezident Sarkozy stanovil svému ministrovi pro imigraci cíl 25 000 vyhoštění nelegálních migrantů z území Francie, cíl pro rok 2008 bylo 28 000 vyhoštění (ZÚ ČR, 2009).

5.4. Alžírská kultura mezi arabštinou a francouzštinou

Navzdory mylným představám většiny společnosti francouzští kolonizátoři zanechali Alžírsko s větší mírou negramotnosti, než která tu existovala v době jejich příchodu. V době francouzské svrchovanosti muslimové, kteří absolvovali základní školu, uměli číst a psát pouze francouzsky; spisovná arabština byla výsadou pouze malého procenta Alžířanů. Jednou z priorit nezávislého Alžírska se tak stala snaha o zvýšení počtu středoškoláků a vysokoškoláků pomocí vybudování vlastního vzdělávacího systému. Protože bylo v Alžírsku výrazný nedostatek kvalifikovaných učitelů, přicházeli do země profesori z Francie, Sýrie či Egypta. Situace se však v průběhu let výrazně zlepšovala a v roce 1991 mělo Alžírsko již 93 % vlastních učitelů a vysokoškolský diplom získalo 10 % obyvatel (Beránek, 2007). V současnosti je povinná školní docházka pro děti od 6 – 16 let, vzdělání na všech stupních je bezplatné a na vysokých školách dokonce studuje více dívek než chlapců.

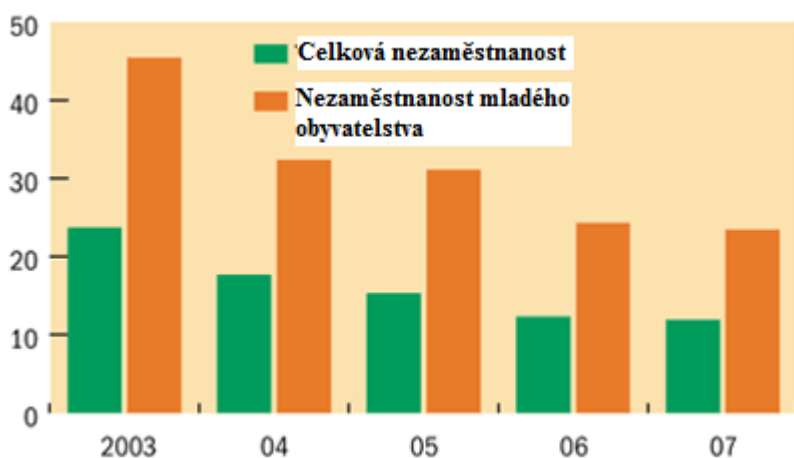
Již v období formování nacionalistického hnutí byla proklamována arabizace alžírské společnosti, která je považována za jediný povolený jazyk islámu. Definitivně byla francouzština jako vyučovací jazyk vystřídána arabštinou až v roce 1982. Francouzština však stále zůstala dominantním jazykem na vysokých školách a v kruzích státní správy. Mnoho Alžířanů pochopilo, že francouzština je jazykem, který jim otevírá cestu k západní kultuře, synonymem pro lepší život, a tak se tato severoafrická země postupně naučila žít se znalostí dvou jazyků. V 80. letech se objevuje snaha o obrodu kabylištiny, obyvatel Kabýlie, kteří byli během koloniální nadvlády usilovně pofrancouzšťováni. Od roku 1998 je jediným oficiálním jazykem Alžírska arabština, dnes je to i berberština. V důsledku toho se náš antropocentrický pojem Blízký východ rozšiřuje až k africkým břehům Atlantiku. Jako hlavní cizí jazyk se vyučuje angličtina a francouzsky se v běžném životě mluví a píše stále často. Tato složitá situace se projevila také v alžírské literatuře, která se dodnes dělí na arabofonní a frankofonní. Mezi světoznámé frankofonní spisovatele patří například Kateb Zavine či Mohammed Dib.

V posledních letech se do povědomí veřejnosti opět vracejí postavy z boje za nezávislost, Ferhat Abbas, Mohammed Boudiaf a další.

5.5. Prognóza dalšího vývoje, rizika a příležitosti Alžírsko

Alžírská společnost musí čelit nezaměstnanosti, nízké emancipaci žen, nedostatečné infrastruktuře, deficitu demokracie a nesmírné chudobě zejména v Kabýlii, na venkově, který je stále odkázán na chov ovcí, koz, skotu a velbloudů. Alžírská populace se skládá ze dvou základních etnických skupin – arabské a berberské, přičemž arabská populace ve většině případech patří ke státní elitě. V posledních letech proběhlo v berberské komunitě několik aktů protivládního násilí, což mělo za výsledek uznání berberských požadavků, na prvním místě uzákonění Tamazightu, berberského jazyka, mezi jazyky oficiální. Alžírské ženy musí nadále čelit diskriminaci na úrovni legální i sociální. Podle rodinného kodexu, který je založen na islamistickém právu, ženy nesmí mít stejné postavení jako muži, jak v manželství, tak v průběhu potencionálního rozvodu Freedom House (2008). Řešením této genderové otázky by mohlo být zavedení zákonů garantující práva žen opírající se o národní plány s jasně definovanými cíli a indikátory. Zákonem by měla být zaručena práva žen na přístup k financím, vlastnictví půdy, technologiím, vzdělávání, zdravotní péči a rovněž právo zakládat ženské organizace s ekonomickým či politickým zaměřením. Zároveň by mělo být součástí těchto ambicí výchova mužů k respektu k ženám ve spolupráci s médií, která často šíří škodlivé stereotypy týkající se pohlaví (UNFPA, 2008).

Většina populace mladší pětadvaceti let postrádá možnost nalézt stabilní zaměstnání klasického typu. Měla by proto vzniknout zcela nová koncepce zaměstnanosti s ohledem na současné poměry. Problémy související s vysokou nezaměstnaností jsou nízký a nestálý ekonomický růst, přísný pracovní trh, nízká kvalifikace žadatelů odpovídající soukromému sektoru či nespravedlivé rozdělování mezd.

Graf 5- Míra nezaměstnanosti (Zdroj: IMF, 2009)

V květnu 2006 roku odstoupil dosavadní předseda vlády Ahmed Ouyahia, kterému se vyčítala neschopnost řešit nezaměstnanost i bezpečnost v zemi. Současný prezident Abdelaziz Bouteflika jmenoval novým ministerským předsedou jednašedesátiletého Abdelazíze Belkadema, oddaného FLN i prezidentovi, avšak v roce 2008 ho znovu nahradil Ahmed Ouyahia.

Bylo dokončeno několik významných staveb. V únoru 2008 byla uvedena do provozu odsolovací stanice v Alžíru a koncem roku město zprovoznilo svou první linku metra. V roce 2008 prezident prohlásil cestovní ruch za prioritní odvětví. Rozvoji turistiky by měla dopomoci rekonstrukce několika úseků dálnice, elektrifikace železnice v okolí Alžíru či plánovaná výstavba několika turistických center. Avšak země by se měla zaměřit i na administrativní stránku rozvoje cestovního ruchu, která v mnoha bodech ztěžuje individuálním turistům pohyb v zemi. Pokud se někdo přece jen odhodlá do Alžírsku vypravit, čeká ho obtížné shánění řady povolení. Bez nich se totiž nedostane ani z okresu do okresu a to i v případě, že by si chtěl vyjet třeba jen za hlavní město.

Občanská válka, která v Alžírsku začala v devadesátých letech, vede k vytváření negativních stereotypů a narušuje společenský vývoj. Způsob řešení sociálních problémů a pojetí lidských práv se určitě nedá nazvat demokratickým a zároveň neumožňuje vznik politického pluralismu. Nenajde-li se východisko, může v Alžírsku zvítězit zběsilá destrukce, barbarství a chaos, ve kterém zanikne jakýkoliv ohled na realitu. Válka za nezávislost bolestně poznamenala téměř každou alžírskou rodinu, této zkušenosti dovedou účinně využívat ve svůj prospěch jak politici, tak i vůdcové GSPC. To potvrzuje zkušenost, že ozbrojené násilí, které neodpovídá svým charakterem celkovému dějinnému pohybu ve směru pokroku, dříve či později skončí fiaskem a porážkou. Avšak bezpečnostní situace v Alžírsku se během posledních let zlepšila. Ambasády cizích států postupně zmírňují svá varování před cestováním do země, hrozí již jen nebezpečí běžné kriminality, jako jsou krádeže, loupeže, ale i únosy. Jediná aktivní ozbrojená organizace, která v Alžírsku pokračuje v boji, je *Saláfistická skupina pro kázání a boj (GSCP)*. Ta se zaměřuje na vojenské cíle a nemá primárně v úmyslu zabíjet či jinak ohrožovat turisty. I přesto došlo v období od února do března 2003 za záhadných okolností k únosům 32 evropských turistů (16 Němců, 10 Rakušanů, 4 Švýcarů, jednoho Švéda a jednoho Nizozemce), přičemž došlo k úmrtí jedné Němky.³⁴

---

³⁴ V této záležitosti si politické a vojenské kruhy v Alžíru odporovaly. Vojáci tvrdili, že turisté byli uneseni islámisty v žoldu místních saláfistických vůdců. Na druhou stranu pouště znalí vysocí funkcionáři Tuaregů jak v Alžíru, tak v Illize, kteří familiárně znají Saharu a její obyvatele, to vylučoval s tvrzením, že turisté byli uneseni obyčejnými bandity nebo pašeráky vyskytujících se zejména v obtížně přístupných a armádou vůbec nekontrolovaných oblastech při hranicích s Libyí, Mali a Mauriánií.

Fundamentalisté pod vedením Belmuchtára se v minulosti zaměřili i na závod Rallye Paříž-Dakar. Únosy cizinců proběhly v době, kdy se výrazně prohloubilo americko – alžírské vojenské sblížení před americkou vojenskou invazí do Iráku, která začala 20. března 2003. Nicméně je zvláštní, že ani GIA ani GSCP tuto invazi neodsoudily (Kostlánová, 2009). Záleží na alžírském vládním režimu, jak se k této bezpečnostní problematice postaví. Jeho vojenská složka měla během celé špinavé války proti islamistům francouzskou podporu, která byla a je ochotna jakkoliv se připojit k stále aktuální válce proti terorismu. Avšak USA chtějí Francii připravit o její klíčovou vojenskou roli v tomto regionu a marginalizovat jí – americká diplomatická ofenzíva zaútočila i na tradičně věrné francouzské bašty Čad a Gabon které se rovněž staly předmětem americké rozpínavosti, která zde zaujímá vedoucí pozici jak v dodávkách zbraní, tak v uzavřených smlouvách o průzkumu a těžbě ropy.

Dnešní finanční krize, která se rozrostla v globální recesi, představuje velkou překážku pro splnění programu obnovení alžírské ekonomiky. Zejména potom propad cen ropy na 40 USD za barel výrazně omezí tok finančních prostředků, což z hlediska fiskální politiky povede k zastavení dynamiky investic a bude mít také neblahé dopady na ambiciózní plánované projekty v zemi. Dvě vlivné státní společnosti Sonatrach a Sonelgaz se rozhodly přehodnotit své rozvojové plány v oblasti ropného a průmyslového průmyslu na roky 2009 – 2014. Podle Světové banky se bude růst HDP na rok 2009 pohybovat kolem 2,5 – 2,9 % proti 4,5 % v roce 2008 (Světová banka, 2008). Špatné zacházení s přírodními zdroji a politické důvody způsobují nerovnováhu mezi potřebami alžírské populace a dostupnými zdroji. Proto je nutné podporovat místní zprávu přírodních zdrojů a zajistit ochranu vlastnického práva k půdě.

Rovněž dnešní vztahy Alžírsko s EU nelze hodnotit pozitivně. Evropské země poukazují na zhoršující se investiční prostředí, kde panuje byrokracie a neochota státních institucí, včetně bank, usnadnit aktivity investorů. V důsledku toho některé zahraniční obchodní, finanční a investiční instituce a firmy opouštějí Alžírsko.³⁵ Další důvod tohoto rozhodnutí spočívá v tom, že cenově nemůže konkurovat čínským, tureckým, italským a španělským firmám. S velkými obavami je sledován rozmach Číny v oblasti severní Afriky, která byla vždy výsadní obchodní baštou a hlavním odbytištěm výrobních a spotřebních produktů evropských zemí. Je proto nutné, aby tyto země podnikly patřičné kroky k zvýšení konkurenceschopnosti vůči Číně ve vztahu k tomuto regionu, například rozšiřováním partnerství mezi další země afrického kontinentu.

---

³⁵ Tak např. francouzský gigant Bouygues (stavební společnost, která letos dokončila stavbu budovy ambasády Velké Británie v Alžíru) skončila své obchodní aktivity v Alžírsku koncem dubna tohoto roku.

Stále se projednává otázka vstupu Alžírsko do WTO, jako poslední ze tří severoafrických bývalých francouzských kolonií. Země však stále usiluje o energetickou liberalizaci v Evropě, hlavně o přímý vstup společnosti Sonatrach a Sonelgaz na evropský trh jako distributor, čímž nerespektuje podmínky vstupu do WTO.

Nezisková organizace Freedom House (2008) označila Alžírsko statusem „nesvobodná země“. I když Alžírsko nepatří mezi parlamentní demokracie, volby zde konané jsou jedny z nejvíce demokratických na africkém kontinentě. Armáda už sice nemá prominentní postavení na politické scéně, nicméně vlivné armádní osobnosti stále disponují nepatrným vlivem ve státním vedení. S tím je spojena vysoká úroveň korupce, která panuje v alžírském obchodním a veřejném sektoru. Podle různých výzkumů se ukazuje, že míra propojení mezi povstaleckými frakcemi, organizovaným zločinem a terorismem je stále hodně vysoká. V roce 2007 ohodnotila organizace Transparency International Alžírsko 99. místem ze 180 co se týče indexu korupce (Corruption Perceptions Index, CPI) (Freedom House, 2008). K odhalování moci významně přispívá rozšiřování řad nevládních organizací, globální zpravodajská média a angažované internetové blogy, které představují nové síly pro transparentnost.

Od té doby, co byly v Alžírsku zavedeny soukromé noviny, novináři nekompromisně kritizovali dění v zemi. V průběhu občanské války jich z toho důvodu bylo několik zavražděno, utrápěno či mučeno (Silverstein, 2004). Dnes je již situace pro žurnalisty mnohem bezpečnější, ale vláda i přesto používá přísná pravidla a jiná ustanovení s cílem potrestání těch reportéru, kteří kritizují režim příliš často. Takovými případy se zabývají mezinárodní organizace pro svobodu tisku jako například newyorská *Komise na ochranu novinářů* (*Committee to Protect Journalists*)(CPJ, 2009). Televizní vysílání a rádio jsou rovněž kontrolována státem, zatímco internet je paradoxně naprosto neomezený (Freedom House, 2008). V roce 2007 připadlo na 100 obyvatel v Alžírsku 10 pevných linek, což je ovlivněno nárůstem držitelů mobilních telefonů. Na území státu operují tři mobilní operátoři, z nichž nejsilnější je egyptský Orascom Telecom (CIA, 2009).

Po prvních sebevražedných atentátech v roce 2007, které si vyžádaly stovku mrtvých civilistů, vláda zrušila jedno ze základních demokratických práv – právo na shromažďování.

Vládní povolení je povinné i při zakládání nevládní organizace na území Alžírsko, stát není rovněž příliš nakloněn organizacím se sklonem k islámismu. Soudnictví není nezávislou institucí a je náchylné vládním tlakům.

Vládní režim v Alžírsku je jedním z hlavních problémů potencionálního rozvoje země. Model politického socialismu a ekonomického kapitalismu by mohl fungovat pouze v zemích

se zodpovědnými politickými vůdci, což ve zkorumpovaném alžírském prostředí není možné. Podle publikace Stav budoucnosti v rámci The Millenium Project „africká unie pokračuje v podpoře regionální spolupráce a napomáhá tak vzniku demokratických institucí. V této chvíli v podstatě ve všech režimech existují alespoň částečně legálně uznané opoziční strany. Pozorovatelé však hodnotí výhledy na budoucí demokratizaci Afriky jako pochmurné.“ (Glenn, Gordon, 2007, s. 28) Překážkou rozvoje jsou jednak etnické rozdíly v populaci, ale hlavně absence výkonnějších institucí, které by dokázaly zvládat korupci a zasadily se o ekonomický růst. Je rovněž nezbytné, aby lépe fungovala spolupráce mezi organizacemi pro místní rozvoj a mezinárodními agenturami zabývajícími se financováním a technickou podporou. Již od 80. let zaznívá v Alžírsku otázka zahrnování dlouhodobých perspektiv do střednědobého či dlouhodobého procesu plánování. Na rozvoji této problematiky pracuje již více než deset let projekt *African Futures* fungující v rámci rozvojového programu UNDP (African Futures Institute, 2004). Rozvojové cíle uvedené v dokumentu Světové banky *Country Assistance Strategy* se nepodaří naplnit, pokud se v Alžírsku neprosadí modely společnosti, která bude orientovaná na vědu, která vytvoří příznivější klima pro zahraniční investice, podpoří podnikatelskou soutěživost hlavně v rámci drobného podnikání, posílí důvěru v tržní ekonomiku a zavede péči o životní prostředí. Alžírská vláda se v roce 2006 zavázala v následujících pěti letech investovat 1 % HDP do podpory integrovaného plánu pro budoucí rozvoj africké vědy. Tento plán zajišťuje *Nové partnerství pro africký rozvoj* (*The New Partnership for Africa's Development, NEPAD*).

V porovnání s ostatními státy Afriky není Alžírsko všeobecně tolik ohrožováno chorobami. Největší výskyt nemocí se vyskytuje v prostředích s nejvyšším stupněm chudoby a na místech s koncentrací velkého počtu obyvatel, kteří například v městských slumech žijí ve zcela nehygienických podmínkách. Bude zapotřebí zdokonalit bezpečnostní pravidla pro mezinárodní obchod, aby se zabránilo rozšiřování nemocí skrze chovná zvířata a potraviny, ale hlavně rozšířit hloubkovou osvětu obyvatelstva ohledně hygienických návyků a možnostech prevence. Mezi nejrozšířenější smrtelné nemoci patří HIV/AIDS, tuberkulóza, kardiovaskulární onemocnění, rakovina, mezi dětmi jsou to potom spalničky, malárie³⁶, průjmová onemocnění a fyzická zranění. Naděje na dožití je výrazně vyšší v Alžírsku v porovnání se zbytkem afrických států. Jedním z důvodů může být lepší přístup k pitné vodě a sanitačním zařízením. (viz. tabulka č.1)

---

³⁶ U onemocnění malárií (rezistentní proti léčbě chlorochinem) se nyní aplikují kombinovaná léčiva na bázi artemisininu a jistých výsledků se dosáhlo i použitím moskytiér ošetřených insekticidem. (Glenn, Gordon, 2007)

Analýza zdravotních poměrů		Roky	Alžírsko	Afrika
Naděje na dožití	muži	2004	69	47
Naděje na dožití	ženy	2004	72	49
Pravděpodobnost úmrtí pro osoby v rozmezí let 15-60 /1000 lidí (adult mortality rate)	muži	2004	153	519
	ženy	2004	124	465
Pravděpodobnost úmrtí pro osoby mladší 5 let/1000 lidí (under 5 mortality rate)	Obě pohlaví	2004	40	167
Kojenecká úmrtnost/1000 porodů	Obě pohlaví	2004	35	100
HIV rozšíření mezi osobami v letech 15-49 (%)	Obě pohlaví	2003	0,1 %	7,1 %
TB rozšíření/100 000 obyvatel	Obě pohlaví	2004	53,9	518
Přístup k pitné vodě (%)	Město	2002	92	84
	Vesnice	2002	80	45
Přístup ke zdravotnickým zařízením (%)	Město	2002	99	58
	Vesnice	2002	82	28

Tabulka 1- Zdravotní statistika Alžírsko/Afrika (Zdroj: World Health Statistic 2006, WHO)

6. Postavení Alžírsko v systému mezinárodní rozvojové pomoci se zaměřením na rozvojovou pomoc z Francie.

6.1. Alžírsko jako příjemce mezinárodní rozvojové pomoci

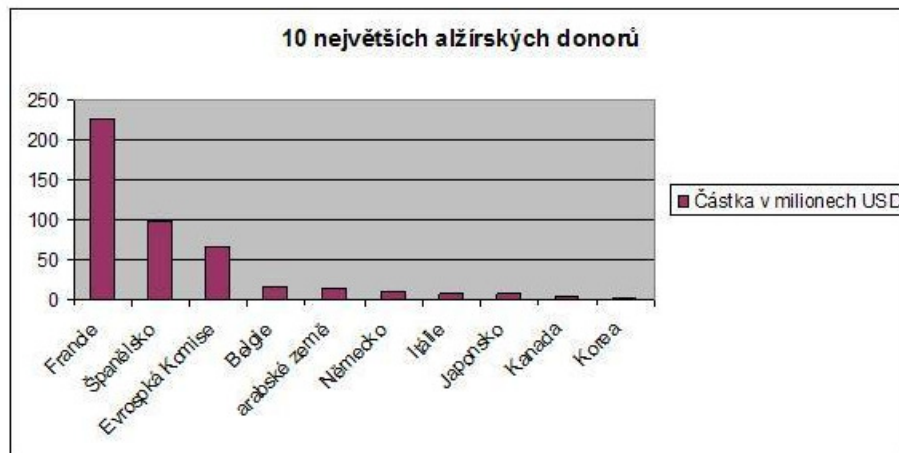
Hlavním poskytovatelem rozvojové pomoci Alžírsku je bezesporu EU, jež tvoří téměř 91,3 % z celkově poskytované pomoci (ODA³⁷) zemi (EU Donor Atlas, 2008). Tato skutečnost je ovlivňována celkové politiky EU vůči oblasti Středomoří a je součástí Barcelonského procesu. V rámci této politiky byly implantovány dva programy MEDA I (1995 – 1999) a MEDA II (2000 – 2006), jejichž hlavními cíly byla podpora rozvoje soukromého sektoru, podpora sociální vyváženosti v zemi, dále pak program na přípravu vstupu Asociační dohody, ale také projekty související s reformou soudnictví, podporou nevládních organizací a médií a řízením hospodářství. V této době probíhá tzv. Indikativní národní program (2007 – 2013) ve výši 220 miliónů euro. Tento program obsahuje pomoc malým a středním podnikům, modernizaci justice, podporu diverzifikace hospodářství, podporu reformy zdravotnictví, rozvoj pracovního trhu, podporu vyššího vzdělávání, podporu realizace asociační dohody a programy spojené s užíváním vodních zdrojů (ZÚ ČR Alžír, 2008).

Dalšími významnými donory jsou USA, Francie, Japonsko a OSN, která je však ve srovnání s poskytovanou pomocí EU výrazně nižší. Vzhledem k současné velmi příznivé finanční situaci Alžírsko přestává být finanční pomoc pro tuto zemi zajímavá. Stále více se přesouvá do oblasti výhodných půjček na konkrétní projekty, kdy věřitel je současně účastníkem projektu.

---

³⁷ Official Development Assistance – oficiální rozvojová pomoc. Výbor pro rozvojovou pomoc ji definuje takto: Za oficiální rozvojovou pomoc se považuje pomoc, která: je poskytována oficiálními agenturami (národními a/nebo místními orgány veřejné správy); je realizována s hlavním cílem podporovat ekonomický rozvoj a prosperitu rozvojových zemí; má povahu spolufinancování (zahrnuje složku grantu ve výši min. 25%) (Ministerstvo financí ČR, 2008).

Příjmy:	2005	2006	2007
Cistá ODA (v milionech USD)	371	208	390
Bilaterální podíl (hrubá ODA)	81 %	102 %	76 %
Cistá ODA/HNP	0,4 %	0,2 %	0,3 %
Přímé investice (v milionech USD)	- 231	304	1 901

Sektorové zaměření 2006-2007

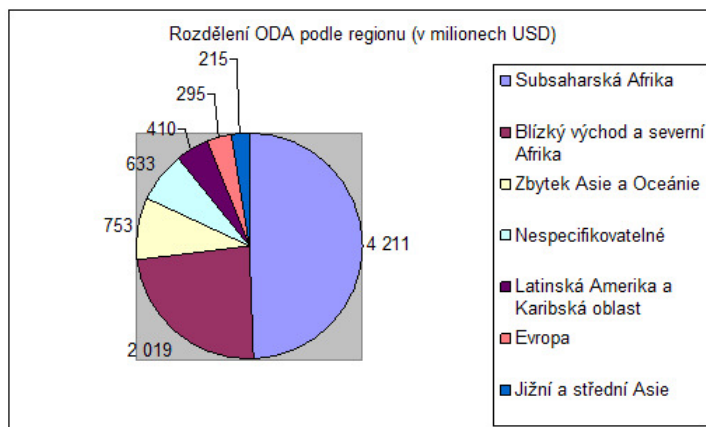
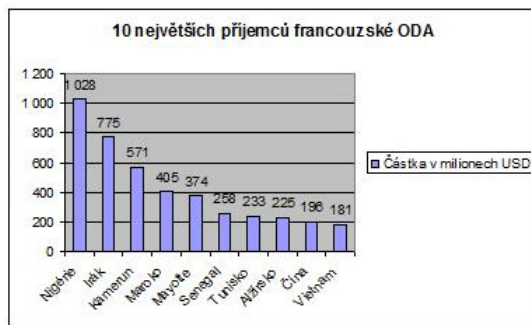

Tabulka 2, Graf 4 - Přijímaná RS Alžírskem v letech 2006 – 2007 (Zdroj: OECD, Světová banka)

6.2. Francie jako poskytovatel rozvojové pomoci

Francie se dostala v roce 2007 na 3. místo mezi největšími dárci rozvojové pomoci na světě (po USA, Japonsku a Velké Británii). V roce 2007 dosáhla částka, kterou Francie poskytla na rozvojovou pomoc, 9884 miliónů dolarů, což představuje 0,39% HDP (oproti 0,47% v roce 2006).³⁸ Francouzská bilaterální pomoc je soustředována především do regionu Afriky. Mezi státy, které v roce 2006 obdržely nejvyšší finanční pomoc patří: Nigérie (1972,06 mil. USD), Senegal (279,66 mil. USD), Pobřeží Slonoviny (103,92 mil. USD), Burkina Faso (127,86 mil. USD), Jihoafrická republika (154,46 mil. USD), Madagaskar (101 mil. USD) a Vietnam (155,05 mil. USD) (EU Donor Atlas, 2008).

³⁸ Mírný pokles pomoci je zapříčiněn snížením částek odpouštěných dluhů rozvojovým zemím (obdobný trend zaznamenaly i ostatní země OECD). Pokud bychom snížení odpouštěných dluhů nebrali v úvahu, vzrostla by rozvojová pomoc meziročně o 4,3% (v porovnání průměrný růst v první desítce největších dárců by byl 2,3%, pro EU pak 3%).

Graf 5,6 - Celková průměrná ODA Francie v letech 2006 – 2007 (Zdroj: OECD)

Francie ve své politice rozvojové pomoci definovala sedm prioritních oblastí: vzdělávání, voda a přístup k vodě, zdravotní péče a boj proti AIDS (kam směřuje asi třetina veškerých finančních prostředků), dále ochrana životního prostředí, doprava, rozvoj infrastruktury a rozvoj podnikání.

Co se týče multilaterální spolupráce Francie kooperuje s několika mezinárodními organizací zabývající se pomocí pro rozvojové země – některé multilaterální rozvojové banky (WB, ADB), francouzské rozvojové instituce (PROPARCO), rozvojové agentury a fondy OSN, zvláště agentury pro životní prostředí, zemědělství a zdravotnictví. Podíl multilaterální spolupráce je tvořen asi 25% z celkové ODA.

Francie je členem EU, která je jako celek vůbec největším světovým poskytovatelem rozvojové pomoci (58,1% v roce 2006) před Spojenými státy a Japonskem (EU Donor Atlas, 2008). EU je současně také největším obchodním partnerem mnoha rozvojových zemí. Na rozvojovou spolupráci se klade stále větší důraz a Evropská komise na ni věnuje stále více finančních prostředků. Zahraniční rozvojová spolupráce ES je poskytována ze zdrojů

společného rozpočtu Evropských společenství a z tzv. Evropského rozvojového fondu. Tyto prostředky každoročně dosahují výše téměř 9 mld. EUR. Evropská unie stejně jako většina donorských subjektů vytváří v rámci své rozvojové asistence regionální i teritoriální programy spolupráce pro téměř všechny rozvojové regiony a státy světa (Country Strategy Papers). Programy tvoří základní rámec vzájemné kooperace mezi EU a danou zemí (regionem), analyzují výchozí stav, definují cíle a uvádějí prioritní sektory spolupráce.

Významným partnery v multilaterální spolupráci jsou Světová banka a Asijská rozvojová banka. Co se týče odborných organizací OSN, Francie podporuje Organizaci pro výživu a zemědělství (FAO), Světovou zdravotnickou organizaci (WHO), Mezinárodní měnový fond (IMF), Mezinárodní asociaci pro rozvoj (IDA), Program OSN pro rozvoj (UNDP), Program OSN pro životní prostředí (UNEP), Dětský fond OSN (UNICEF), Světový potravinový program (WFP) a další.

Francie podporuje jak francouzské nevládní organizace, tak i mezinárodní. V reportech z posledních let je kladen velký důraz na spolupráci s nevládními organizacemi a lokálními kapacitami. Za posledních pět let prudce vzrostl význam nevládním neziskových organizací ve Francii, což dokládá fakt, že se jejich rozpočet v průběhu deseti let zdvojnásobil – z 346 miliónů EUR v roce 1991 na 713 miliónů EUR v roce 2001. Mezi nejvýznamnější francouzské NGO's patří: *Action Contre la Faim/Action Against Hunger (ACF)*, jejímž hlavním program je řešení otázky výživy, vody a zdravotní péče v rozvojových zemích na celém světě, *Groupe URD* založená za účelem bojovat proti narůstající krizi v důsledku studené války hledáním nových administrativních metod z hlediska světové humanitární pomoci, *ATD Fourth World Movement*, což je mezinárodní nevládní organizace, jejíž cílovou skupinou jsou lidé žijící v extrémní chudobě jak ve městě, tak na venkově.

6.3. Alžírsko jako příjemce francouzské RS

Hlavním institucionálním subjektem francouzské rozvojové pomoci je *Agence France du Développement (AFD)*. Již od roku 1963 probíhaly jednání francouzských a alžírských ministerstev zahraničí na bázi rozvojové spolupráce, avšak bez odborné instituce. Od roku 1992 se této role ujala na francouzské straně právě AFD a v roce 2003 se k ní přidala organizace PROPARGO.³⁹ Po obtížném období 90. let AFD v novém tisíciletí opět obnovila

---

³⁹ PROPARGO (Promotion et Participation pour la Coopération économique) je francouzská finanční rozvojová agentura zabývající se převážně poskytováním půjček za účelem rozšíření přímých investic do rozvojových zemí. Jejími hlavními prioritami jsou docílení udržitelného rozvoje a splnění Rozvojových cílů tisíciletí. PROPARGO byla založena v roce 1977 jako součást Francouzské rozvojové agentury (AFD). Sektorově se zaměřuje na produkční sektory, finanční systémy, infrastrukturu a přímé investice.

aktivní přítomnost v Alžírsku. Od roku 2000-2007 výdaje AFD v Alžírsku vyšplhaly na 260, 8 miliónů euro (z čehož 26, 6 miliónů euro poskytlo PROPARCO). V roce 2000 byla poskytnuta zvýhodněná půjčka ve výši 25 miliónů euro na projekt restrukturalizace poškozených městských částí ve spolupráci se Světovou bankou (World bank, WB). V roce 2001 se uskutečnil projekt umožňující dopravu pitné vody z nádrže Taksebt do hlavního města Alžíru, na který AFD poskytla půjčku ve výši 30 miliónů eur. Dále můžeme jmenovat projekt z roku 2003 pro území postižené zemětřesením, které zasáhlo Alžírsko v květnu téhož roku, nebo projekt modernizace železniční sítě v okrajových čtvrtích Alžíru z roku 2004 (AFD, 2009). V dalších letech se francouzská RS zaměřila spíše na měkké projekty v sociální sféře jako například projekt na posílení komerčních kapacit (2005) či program na zdokonalení alžírského vzdělávacího systému (2006).

Podle definovaných cílů *Rámcového dokumentu o přátelství* mezi Francií a Alžírskem bylo v roce 2000 znovu otevřeno Francouzské kulturní centrum v Alžíru, následující otevřením poboček v Annabě a Oranu v roce 2002, v Konstantinu v roce 2005 a naposledy v Tlemcenu v roce 2006. S ohledem na to, že Alžířané jsou druhou nejpočetnější skupinou zahraničních studentů na francouzských školách,⁴⁰ bylo v Alžíru v roce 2002 otevřeno Mezinárodní Lyceum Alexandra Dumase (Lycée International Alexandre Dumas), kde na začátku školního roku 2006/2007 studovalo 600 studentů v 18 třídách (France Diplomatie, 2007).

---

⁴⁰ Alžířané představují 10 % všech zahraničních studentů ve Francii hned za Marokem (30 000 studentů), ale před Tuniskem (9 500). (France Diplomatie, 2007)

Závěr

V roce 1830 byla započata jejich společná historie. Francie jako svrchované mocnosti, Alžírsko jako podřízeného partnera. Již od počátku jejich společné existence byly jejich vztahy problematické. Francie se sebevědomím velkého kolonizátora a dobyvatele světových území se v Alžírsko začala rozpínat bez ohledu na potřeby domorodých obyvatel. Na druhou stranu Alžírsko, muslimská země se silným národním cítěním, bojovala za svá práva a svobody pokaždé, když pocítilo určitou míru diskriminace. Jednou z největších překážek byla snaha asimilovat dvě zcela odlišné kultury. Vyspělá západní společnost založená na kapitalismu, uznávající vědu, pokrok, technologie si málokdy rozuměla s muslimskou populací, jehož nejsilnějším hybatelem je islám se všemi svými kodexy a zažitými pravidly.

Pro mnoho Francouzů byla emigrace do Alžírsko lákavou představou. S narůstajícími vlnami evropských osadníků se rozšiřovaly jejich pravomoci. Alžírské obyvatelstvo muselo přihlížet, jak se jejich země mění k obrazu francouzské koloniální správy a jak se zmenšuje prostor jejich působení.

Meziválečné období je charakteristické formováním alžírského nacionalismu a vznikem několika muslimských organizací, které si daly za cíl vybojovat pro Alžírsko nezávislost. Francie se snažila na tyto požadavky reagovat několika ustanoveními, která měla formálně přispět k zrovnoprávnění poměrů ve společnosti. Avšak jen do té doby než začaly boje. Alžírská válka za nezávislost (1954-1962) se stala jednou z nejkruťějších historickým etap v dějinách Alžírsko. To se svou taktikou bombových útoků, vraždění francouzských správních úředníků, ale i nevinného obyvatelstva, dostávalo stejnou měrou zpět od francouzské armády. Neexistovaly zde žádné jasné frontové linie a konflikty; Evropané zabíjeli a mučili jiné Evropany, Alžírčané jiné Alžírčany. Obě strany považovaly jednání soupeře za nespravedlivé a vyžadující si odplatu. Osmiletý konflikt byl po nástupu generála de Gaulla do čela páté francouzské republiky ukončen Evianskými dohodami zaručujícími Alžírsku nezávislost. Avšak většina kolónů nechtěla nezávislost. Přáli si, aby Francie na území zůstala a mnozí z nich byli připraveni bojovat za to, aby Alžírsko zůstalo francouzské. Po roce 1962 se v obou zemích rozpoutal chaos. V Alžírsku byli pronásledováni a mučeni ti občané, kteří v průběhu kolonizace projevíli náklonnost k francouzské straně anebo pro ni bojovali. To mělo za následek hromadnou emigraci do Francie, která na takový přísun obyvatel nebyla připravena.

Alžírsko se po získání nezávislosti vydalo dráhou socialistického vedení, které doprovázené korupcí ve státní správě a neefektivnosti hospodářského rozhodování, dovedlo

zemi do celkové krize. Alžírsko bylo nuceno požádat o vysoké zahraniční půjčky, které splácí dodnes.

Rostoucí sociální a ekonomické problémy v alžírské společnosti posílily moc islamistických radikálních seskupení, která se odvolávala na hodnoty, jež byly muslimským voličům blízké. Hlavní změnou v politice začátku devadesátých let bylo zavedení pluralitního volebního systému. V roce 1994 se v Alžírsku rozpoutala občanská válka, jejímiž hlavními protagonisty byly *Islámská ozbrojená skupina (Groupe islamique armé, GIA)* a *Saláfistická skupina pro kázání a boj (Groupe salafiste pour la prédication et le combat, GSPC)*, která je dnes jedinou aktivní ozbrojenou skupinou na území Alžírska.

Přes krutou společnou historii Francie a Alžírska nejdou jejich vzájemné vazby přetrhat. 132 let společné koexistence dalo základ aktivní ekonomické spolupráci, Alžírsko je prioritní zemí Francie z hlediska poskytování rozvojové spolupráce a alžírská přistěhovalecká menšina ve Francii je tou nejpočetnější.

Alžírsko je významným zahraničním obchodním partnerem Francie. Této spolupráci přispívá fakt, že většina alžírských obyvatel mluví francouzsky a zná francouzské zvyky a potřeby. V roce 2006 bylo jejím předním dodavatelem uhlovodíku, ropy a zemního plynu, avšak v poslední době je tato spolupráce ohrožena čínskou a americkou rozpínavostí v Alžírsku.

Alžírsko je stále považováno za zemi nebezpečnou a nedemokratickou. Svoje přičinění na tom nesou časté teroristické útoky proti civilnímu obyvatelstvu a únosy zahraničních turistů. Avšak politický islám by neměl být společností jednoznačně odsuzován. Kvůli nesprávnému vnímání, ovlivněnému zejména médii a vystoupením některých politiků, je na něj nahlíženo jako na nepřátelsky laděný systém utvářený politickým fundamentalismem a ekonomickou zaostalostí. V Alžírsku však představuje jedinou neoficiální opozici vůči autoritářskému režimu prezidenta Boutefliky.

Pozitivním aspektem je, že po dlouhé odmlce se opět ožívají francouzsko-alžírské diplomatické vztahy. Byly podepsány dohody, které zaručují prohloubení společného dialogu nejen v záležitostech ekonomických, ale taky ve sféře kulturní, vědecké a technické za účelem rozvoje alžírského obyvatelstva. Zároveň probíhají vzájemné pravidelné návštěvy představitelů obou zemí, které řeší budoucí francouzsko-alžírské vztahy na mezinárodní úrovni. Francouzská strana se již opakovaně oficiálně vyslovila, že cítí lítost nad vzniklými událostmi jejich kolonizace v Alžírsku.

Alžírská diplomacie se zaměřuje převážně na africký kontinent v rámci organizací jako je Liga arabských států, Africká unie či Organizace islámské konference. Zároveň je

země členem většiny nejdůležitějších mezinárodních organizací; v současné době se jedná o jeho přijetí do Světové obchodní organizace. Překážkou vstupu by mohla být bezpečnostní situace v zemi, která odrazuje potencionálně významné zahraniční investory.

Různé události v dějinách Alžírska vyvolávaly emigrační tendence jeho obyvatelstva. Počet alžírské imigrační populace ve Francii se od roku 1962 rovnoměrně zvyšoval. Největší nárůst byl zaznamenán mezi roky 1968-1988, kdy bylo Alžírsko postiženo hospodářskou krizí. 90. léta byla charakteristická přistěhovaleckou stagnací z důvodu zavádění přísnějších imigračních zákonů a pravidel pro žadatele o azyl. Každopádně alžírská menšina tvoří necelých 14 % celkové imigrační populace ve Francii, což je číslo nejvyšší. I přes existenci několika organizací reprezentující muslimská práva, většina přistěhovalců bydlí v okrajových částech velkých francouzských měst, kde v některých případech chybí základní služby. S vysokým procentem nezaměstnanosti se zvyšuje také procento kriminality a nelegálních obchodů, které často bývají jediným příjmem financí pro imigranty.

Země má před sebou ještě několik výzev. Kromě vysoké nezaměstnanosti, zkorumpovaného vládního systému či teroristické aktivity, musí Alžírsko čelit boji s nízkou emancipací žen či nesmírnou chudobou na venkově. Řešením většiny rozvojových problémů by mohlo být zavedení příslušných zákonů a dostatečné institucionální zajištění, které je v Alžírsku neefektivní a zkorumpované. Zároveň by měl být navýšen počet neziskových organizací a mezinárodních institucí, které by dohlížely na tento vývoj. Ve sféře zaměstnanosti by měla být vytvořena zcela nová koncepce s ohledem na současné poměry v alžírské společnosti.

Zdá se, že francouzsko-alžírské vztahy zažívají nové oživení. Záleží na obou stranách, jaké priority si zvolí pro své aktivity v budoucnosti a do jaké míry budou schopni tolerovat svoje rozhodování, principy a pravidla. Alžírsko je země s obrovským potenciálem, jeho společnost je otevřená okolnímu světu, zároveň však hrdá na svoji původní kulturu a identitu, což je v dnešním globálním světě velmi důležité.

Shrnutí

Záměrem práce je analyzovat vývoj alžírsko-francouzských vztahů od roku 1830 a nastínit současné důsledky pro tyto vztahy z hlediska politické, ekonomické a rozvojové spolupráce. Důležitou součástí je prognóza dalšího vývoje, rizik a příležitostí vztahů obou států.

První historická část popisuje společné francouzsko-alžírské dějiny od obsazení v roce 1830 až po získání alžírské nezávislosti v roce 1962. V tomto období došlo k hromadnému přistěhovalectví z evropského kontinentu na území Alžírsko. Francouzská komunita se zde snažila prosazovat svoje zájmy, což vyvolalo silné nacionalistické hnutí alžírského obyvatelstva. Tyto tendence vyvrcholily v alžírskou válku za nezávislost zakončenou evianskými dohodami zaručujícími Alžírsku samostatnost. Tato historická událost poznamenala francouzsko-alžírské vztahy po zbytek století. Následující léta byla ve znamení socialistického vedení státu, které bylo zakončeno celonárodní krizí. Začátek devadesátých let sice umožnil vznik dříve neexistujícího pluralitního vládního systému, neshody v něm však vyvolaly krutou občanskou válku.

V současné době francouzsko-alžírské vztahy zažívají nový vzestup. Jejich ekonomická spolupráce je velmi aktivní a v diplomatické oblasti byly uzavřeny přátelské dohody o prohloubení politických debat podpořené vzájemnými návštěvami státníků. Vazby mezi oběma státy jsou navíc posilněné většinovým zastoupením Alžířanů ve francouzské imigrační populaci. Tato komunita je charakteristická nižší životní úrovní, nezaměstnaností a s ní spojenou kriminalitou. Alžírsko je jednou z francouzských prioritních zemí z hlediska poskytované rozvojové spolupráce.

Alžírsko samotné musí čelit ještě mnoha problémům. Hlavním cílem je bezpečnostní otázka země, která zabraňuje jejímu rozvoji. Dále by se země měla zaměřit na potírání korupce, snížení nezaměstnanosti a posílení postavení alžírských žen ve společnosti.

Klíčová slova: francouzsko-alžírské vztahy, nacionalismus, nezávislost, občanská válka, islámismus, terorismus, imigrace, spolupráce.

Summary

The aim of this thesis is to analyse a development of french-algerian relationships since year 1830 and to describe present consequences of this relationship in the light of political, economic and developing cooperation. Prognosis of future development, risks and opportunities of both states represents an important part of it.

Historical section describes corporate history of France and Algeria since 1830's occupation to 1962 when algerian gained independence. This period experienced huge immigration mouvement from european continent to Algeria. French community attempts to enforce their interests were followed by strong national mouvement of algerian population which culminated in algerian war of independence ending by ratification of evian agreements.

This historical event influenced french-algerian relationship for a rest of the 20th century. Following years were in token of socialistic system which led to nationwide crisis. Pluralistic political regime was established in the beginning of the nineties, but disagreements inside it invoked inhuman civil war.

French-algerian relationships have entered to the new period in these days. They are very active in bilateral economic cooperation and they have signed diplomatic agreements concerning intensification of political debates supported by mutual statesmen visits.

This linkage is supported by algerian major representation in french immigration population. This community is characteristic by lower life conditions, unemployment and criminality. Algeria is one of the priority countries of french government in the field of official development assistance.

Algeria itself has to face many questions. The main goal is to solve security situation in the country, which represents big restrain in the case of development. Algeria has to focus on abatement of corruption, reduction of unemployment and reinforcement of women rights in the society.

Key words: french-algerian relationships, nationalism, independence, civil war, islamism, terrorism, imigration, cooperation

Použité zdroje

- EVANS, Martin, PHILLIPS, John. *Algeria : Anger of the Dispossessed*. New Haven, London : Yale University Press, 2007. 352 s. ISBN 978-0-300-10881-1.
- JOHNSON, Paul. *Dějiny dvacátého století*. Jan Čulík. Praha : Rozmluvy, 2001. 845 s. ISBN 8085336073.
- BERÁNEK, Zdeněk. *Alžírsko*. Praha : Libri, 2007. 176 s. ISBN 987-80-7277-335-0.
- LANDES, David S. *Bohatství a bída národů : proč jsou někteří tak bohatí a někteří tak chudí*. Emílie Harantová . 1. vyd. Praha : BB Art, 2004. 632 s. ISBN 80-7341-291-8.
- FILIP, Jiří, et al. *Alžírsko*. 1. vyd. Praha : ČTK-PRESSFOTO, 1980. 168 s. Obchodně-ekonomické sborníky.
- KLÍMA, Jan. *Poslední koloniální válka*. 1. vyd. Praha : Libri, 2001. 211 s. ISBN 80-7277-033-0.
- GLENN, Jerome C., GORDON, Theodore J. *Stav budoucnosti : Vybrané kapitoly z let 1997-2007*. Pavel Nováček; Pavel Král. 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. 252 s. ISBN 978-80-244-1818-6.
- NÁLEVKA, Vladimír. *Čas soumraku : rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce*. 1. vyd. Praha : Triton, 2004. 199 s. ISBN 80-7254-495-0.
- FERRO, Marc, *Dějiny kolonizací: od dobývání po nezávislost 13.-20. století*, Anna Hánová. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 2007. 503 s. ISBN 978-80-7106-837-2.
- HAMON, Hervé. *Les porteurs de valises : La Résistance Française à la Guerre d'Algérie*. Paris : Albin Michel, 1979. 434 s.
- SILVERSTEIN, Paul A., *Algeria in France: Transpolitics, Race, and Nation*), Indiana University Press, 2004. 298 s. Dostupný z WWW: <[http://books.google.cz/books?id=a08owAWb-F8C&dq=o%09Silverstein,+Paul+A.,+Algeria+in+France:+Transpolitics,+Race,+and+Nation+\(New+Anthropologies+of+Europe\),+Indiana+University+Press,+2004&printsec=frontcover&source=bn&hl=cs&ei=TZ8GSufOG8eT_Qanu7yLBw&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=4#PPP1,M1](http://books.google.cz/books?id=a08owAWb-F8C&dq=o%09Silverstein,+Paul+A.,+Algeria+in+France:+Transpolitics,+Race,+and+Nation+(New+Anthropologies+of+Europe),+Indiana+University+Press,+2004&printsec=frontcover&source=bn&hl=cs&ei=TZ8GSufOG8eT_Qanu7yLBw&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=4#PPP1,M1)>
- MADDY-WIEZMAN, Bruce. Ethno-politics and globalisation in North Africa : The berber culture movement. *The Journal of North African Studies* [online]. 2006, vol. 11, no. 1 [cit. 2009-02-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.tau.ac.il/dayancenter/people/bmaddy.htm>>.
- MADDY-WIEZMAN, Bruce. Contested Identities : Berbers, 'Berberism' and the State in North Africa. *The Journal of North African Studies* [online]. 2001, vol. 6, no. 3 [cit. 2009-03-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.tau.ac.il/dayancenter/people/bmaddy.htm>>.
- BERNARD, Augustine. *L'Algérie*. Paris: Larousse, 1931.

DUBY, Georges. *Dějiny Francie od počátků po současnost*. Vladimír Cinke. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2003. 953 s. ISBN 80-7184-514-0.

SIMON, Patrick. Nationality and Origins in French Statistics : Ambiguous Categories. *Population* [online]. 1999, vol. 11 [cit. 2009-03-12], s. 193-219. Dostupný z WWW: <http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/pop_0032-4663_1999_hos_11_1_6986>.

ROBERTS, Hugh. *The Battlefield Algeria, 1988-2002*. Londýn, New York : Verso, 2003. 400 s. Dostupný z WWW: <<http://books.google.cz/books?id=7ilMMsuE7uEC&pg=PR3&dq=o%09Roberts,+Hugh,+The+Battlefield:+Algeria+1988-2002,+Studies+in+a+Broken+Polity,++Verso,+2003#PPR3,M1>>

NEUMANN, Dušan. Neviditelný pes : Svět: poučení z historie [online]. 1996 , 15.11.2005 [cit. 2009-03-02]. Dostupný z WWW: <http://neviditelnypes.lidovky.cz/svet-pouceni-z-historie-0wd-/p_zahranici.asp?c=A051114_201021_p_zahranici_wag>.

CONNELLY, Mathew. *A Diplomatic Revolution : Algeria's War of Independence and the Origins of the Post-Cold War Era*. 1st edition. New York : Oxford University Press, 2002. 400 s. Dostupný z WWW: <<http://www.questia.com/PM.qst?a=o&d=105050107>>.

McDOUGALL, James. *History and the culture of nationalism in Algeria*. New Jersey : Princetion University, 2006. 559 s. Dostupný z WWW: <http://books.google.cz/books?id=Q9PC-BtlIYkC&dq=o%09McDougall,+James,+History+and+the+Culture+of+Nationalism+in+Algeria&printsec=frontcover&source=bn&hl=cs&ei=v4AJSrrXAo3Bsga3joCxCQ&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=5>. ISBN ISBN-13: 97805218.

Situace uprchlíků ve světě v roce 2000 [online]. 2000. 2001-2008 [cit. 2009-02-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.unhcr.cz/uprchlicir/?cid=175>>.

Harkis.info [online]. 1.9.2005 [cit. 2009-03-03]. Dostupný z WWW: <http://66.196.80.202/babelfish/translate_url_content?.intl=us&lp=fr_en&trurl=http%3a%2f%2fwww.harkis.info%2fportail%2fencapsulation.php%3fpage%3dqui_sont_les_Harkis_%3f>.

ŠKOCHOVÁ, Marie. *Alžírsko od vyhlášení nezávislosti do současnosti (1962 - 2007)* [online]. E-polis.cz, 20. únor 2008. [cit. 2009-03-31]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/mezinarodni-vztahy/231-alzirska-od-vyhlaseni-nezavislosti-do-soucasnosti-1962-2007.html>>. ISSN 1801-1438

V alžírských prezidentských volbách suverénně zvítězil Buteflika [online]. ISSN: 1213-5003 © Copyright 2009 Neris, s.r.o., poslední aktualizace 10.04.2009 19:46 [citováno 14. dubna 2009]. Dostupné z WWW: <http://www.ceskenoviny.cz/tema/index_view.php?id=370519&id_seznam=65>.

France Diplomatie [online]. 2008 [cit. 2007-07-09]. Dostupný z WWW: <http://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files_156/algeria_279/index.html>.

HAMILTON, Kimberley, SIMON, Patrick, VENIARD, Clara. Výzva francouzské rozmanitosti [online]. 2003 , 2003 [cit. 2009-04-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=1957390>>. ISSN 1803-658.

KOSTLÁNOVÁ, Andrea. *Alžírsko VI : Bizarní únos turistů na Sahaře*. [online]. MAFRA a.s. a dodavatelé Profimedia, Reuters, ČTK, AP, 1999-2009 , 3. duben 2009 [cit. 2009-04-28]. Dostupný z WWW: <<http://kostlanova.blog.idnes.cz/c/77917/Alzirsko-VI-Bizarni-unos-turistu-na-Sahare.html>>.

The Reluctant Rebel. *Time* [online]. 1958 [cit. 2009-02-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,868882-1,00.html>>.

Freedom House [online]. 2008 [cit. 2009-04-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=22&year=2008&country=7338>>.

Committee to Protect Journalist : Defending Journalist Worldwide [online]. 2007 [cit. 2009-04-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.cpj.org/search.php?cx=002635367788333464843%3A1kfp8mbluhy&cof=FORID%3A9&ie=UTF-8&q=algeria&sa.x=17&sa.y=7&sa=Search#945>>.

African Futures Institutes [online]. 2004 [cit. 2009-05-02]. Dostupný z WWW: <http://www.africanfutures.org/eng_home.htm>.

Algeria : Country Assistance Strategy [online]. The World Bank Group. 2009 [cit. 2009-01-08]. Dostupný z WWW: <<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/MENAEXT/ALGERIAEXTN/0,,contentMDK:20203930~pagePK:141137~piPK:141127~theSitePK:312509,00.html>>.

Population Reference Bureau : 2008 World Population Data Sheet [online]. 2009 [cit. 2009-05-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.prb.org/Publications/Datasheets/2008/2008wpds.aspx>>.

League of Arab States [online]. 2000-2006 [cit. 2009-05-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.arableagueonline.org/las/index.jsp>>.

La Guerre d'Algérie : La Sale Guerre [online]. neuedeno [cit. 2009-02-04]. Dostupný z WWW: <<http://guerredalgerie.free.fr/discuss.htm>>.

African Development Bank : Algeria [online]. African Development Bank Group, 2009 [cit. 2009-05-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.afdb.org/en/countries/north-africa/algeria/>>.

African Development Bank : African Economic Outlook [online]. African Development Bank Group, 2008 [cit. 2009-04-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.afdb.org/en/countries/north-africa/algeria/>>.

Francie : Souhrnná teritoriální informace [online]. Zastupitelský úřad ČR Paříž, 1997-2009 [cit. 2009-04-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/francie/1000421/>>.

Alžírsko : Souhrnná teritoriální informace [online]. Zastupitelský úřad ČR Alžír, 1997-2009 [cit. 2008-10-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/alzirsko/1000412/>>.

Development Co-operation Directorate : Aid Statistics, Donor Aid Charts [online]. OECD, 2009 [cit. 2009-04-20]. Dostupný z WWW: <http://www.oecd.org/countrylist/0,3349,en_2649_34447_1783495_1_1_1_1,00.html>.

Charles de Gaulle [online]. Secrétaire général de la Fondation Charles de Gaulle, 2009 [cit. 2009-03-07]. Dostupný z WWW: <http://www.charles-de-gaulle.org/article.php3?id_article=164>.

Algerian National Liberation (1954-1962) [online]. GlobalSecurity.org, 2000-2009 , 27-04-2005 [cit. 2009-04-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.globalsecurity.org/military/world/war/algeria.htm>>.

Country Focus : Algeria [online]. International Monetary Fund, 2008 [cit. 2009-03-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.imf.org/external/about.htm>>.

EU Donor Atlas 2008 [online]. European Commission, 2008 [cit. 2009-04-15]. Dostupný z WWW: <<http://development.donoratlas.eu/>>.

Transparency International [online]. Transparency International, 2007- [cit. 2009-04-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.transparency.cz/index.php?lan=cz&id=10&section=all>>.

PŘÍLOHY

Seznam příloh

1. Demografická data severní Afriky (2005-2007)
2. Členské země Ligy arabských států
3. Členové Africké rozvojové banky
4. Ekonomické ukazatele Alžírsko
5. Regionální mapa Alžírsko

Příloha č. 1

Demografická data severní Afriky (2005-2007)

	Demografická data a odhady											Výživa	Živ. prostředí		Ekonom. situace	Hustota osídlení			
	% populace podle věku		Naděje na dožití (roky)			Počet měst. obyv.	Počet obyvatel ve městech 75000 + 2005	% populace (15-49) nemocné HIV/AIDS		% vdaných žen (15-49) užívajících antikoncepci			% populace trpící podvýživou 2002-2004	Motor. vozidla na 1000 obr. 2000-2005			% obyv. přístup k pitné vodě (2006)	GNI PPP Per capita (USD) 2007	Populace na km ² čtvereční
	<15	65+	Total	Muži	Ženy			2001	2007	Různé metody	Moderní metody								
Svět	28	7	68	67	70	49	21	0.8	0.8	62	55	14	153	86	\$ 9,600	49			
Vyspělejší země	17	16	77	74	81	74	30	0.4	0.5	69	58	<2.5	536	97	31,200	27			
Méně vyspělé země	30	6	67	65	68	44	19	1.2	1.0	61	55	17	43	84	4,760	66			
Méně vyspělé země (kr. Číny)	34	5	65	63	66	44	18	1.6	1.4	51	43	18	52	82	4,560	57			
Zaostalé země	41	3	55	53	56	27	10	3.2	3.0	27	21	35	—	62	1,060	38			
Afrika	41	3	54	53	55	38	14	4.3	4.0	28	22	26	—	64	2,430	32			
Subsaharská Afrika	43	3	50	49	51	35	13	5.7	5.0	21	16	31	—	58	1,830	33			
Severní Afrika	33	5	69	67	71	50	19	0.3	0.3	50	44	8	61	87	4,760	23			
Alžírsko	30	5	72	71	74	63	12	0.1	0.1	61	52	4	91	85	5,490	15			
Egypt	33	5	72	70	74	43	21	—	—	59	57	4	39	98	5,400	75			
Libye	30	4	73	71	76	77	54	—	—	49	26	<2.5	137	71	11,500	4			
Maroko	29	6	70	68	72	56	22	0.1	0.1	63	55	6	60	83	3,990	70			
Sudán	41	4	58	56	59	38	12	1.4	1.4	8	6	26	—	70	1,880	16			
Tunisko	25	6	74	72	76	65	18	<0.1	0.1	63	53	<2.5	86	94	7,130	63			
Západní Sahara	31	2	64	62	66	81	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2			

	Demografická data a odhady pro státy a regiony světa (2008)										
	Počet obyvatel v polovině roku 2008 (v milionech)	Počet narozených na 1000 obyvatel	Počet úmrtí na 1000 obyvatel	Míra přirozeného přírůstku (2008)	Migrační míra na 1000 obyvatel	Odhadovaný počet obyvatel (v mil.)		Odhadovaná populační změna 2008-2050 (%)	Dětská míra úmrtnosti	Případy žen, které zemřou při porodu, 1 z	Celková míra plodnosti
						2025	2050				
Svět	6,705	21	8	1.2	—	8,000	9,352	39	49	92	2.6
Vyspělejší země	1,227	12	10	0.2	3	1,269	1,294	5	6	6,000	1.6
Méně vyspělé země	5,479	23	8	1.5	-1	6,731	8,058	47	54	75	2.8
Méně vyspělé země (kr. Číny)	4,154	26	9	1.8	-1	5,255	6,621	59	59	55	3.2
Zaostalé země	797	36	13	2.4	-0	1,139	1,664	109	85	22	4.7
Afrika	967	37	14	2.4	-1	1,358	1,932	100	82	26	4.9
Subsaharská Afrika	809	40	15	2.5	-0	1,161	1,698	110	88	22	5.4
Severní Afrika	197	26	7	1.9	-1	251	307	56	45	145	3.0
Alžírsko	34.7	22	4	1.8	-1	43.3	50.1	44	27	220	2.3
Egypt	74.9	27	6	2.0	-1	95.9	117.9	57	33	230	3.1
Libye	6.3	24	4	2.0	0	8.1	9.7	54	21	350	3.0
Maroko	31.2	21	6	1.4	-3	36.6	42.4	36	43	150	2.4
Sudán	39.4	33	12	2.1	1	54.3	73.0	85	81	53	4.5
Tunisko	10.3	17	6	1.2	-1	12.1	13.2	27	19	500	2.0
Západní Sahara	0.5	28	8	2.0	20	0.8	0.9	89	53	—	3.0

Zdroj: 2008 World Population Data Sheet (Population Reference Bureau)

Příloha č. 2

Členské země Ligy arabských států

- ⇒ Alžírsko
- ⇒ Bahrajn
- ⇒ Džibutsko
- ⇒ Egypt
- ⇒ Irák
- ⇒ Jemen
- ⇒ Jordánsko
- ⇒ Katar
- ⇒ Komory
- ⇒ Kuvajt
- ⇒ Libanon
- ⇒ Libye
- ⇒ Maroko
- ⇒ Mauritánie
- ⇒ Omán
- ⇒ Palestina
- ⇒ Saúdská Arábie
- ⇒ Somálsko
- ⇒ Spojené Arabské Emiráty
- ⇒ Súdán
- ⇒ Sýrie
- ⇒ Tunisko

Zdroj: League of Arab States (2007)

Příloha č. 3 Členové Africké rozvojové banky

Regionální (53)

- Alžírsko
- Angola
- Benin
- Botswana
- Burkina Faso
- Burundi
- Côte d'Ivoire
- Čad
- DR Kongo
- Džibutsko
- Egypt
- Eritrea
- Etiopie
- Gabon
- Gambie
- Ghana
- Guinea-Bissau
- Jihoafrická republika
- Kamerun
- Kapverdy
- Keňa
- Komory
- Kongo
- Lesotho
- Libérie
- Libye
- Madagaskar
- Malawi
- Mali
- Mauritánie
- Mauricius
- Maroko
- Mosambik
- Namibie
- Niger
- Nigérie
- Rovníková Guinea
- Rwanda
- Senegal
- Seychely
- Sierra Leone
- Somálsko

- Súdán
- Středoafriická republika
- Svatý Tomáš a Princův ostrov
- Svazijsko
- Tanzánie
- Togo
- Tunisko
- Uganda
- Zambie
- Zimbabwe

Neregionální (24)

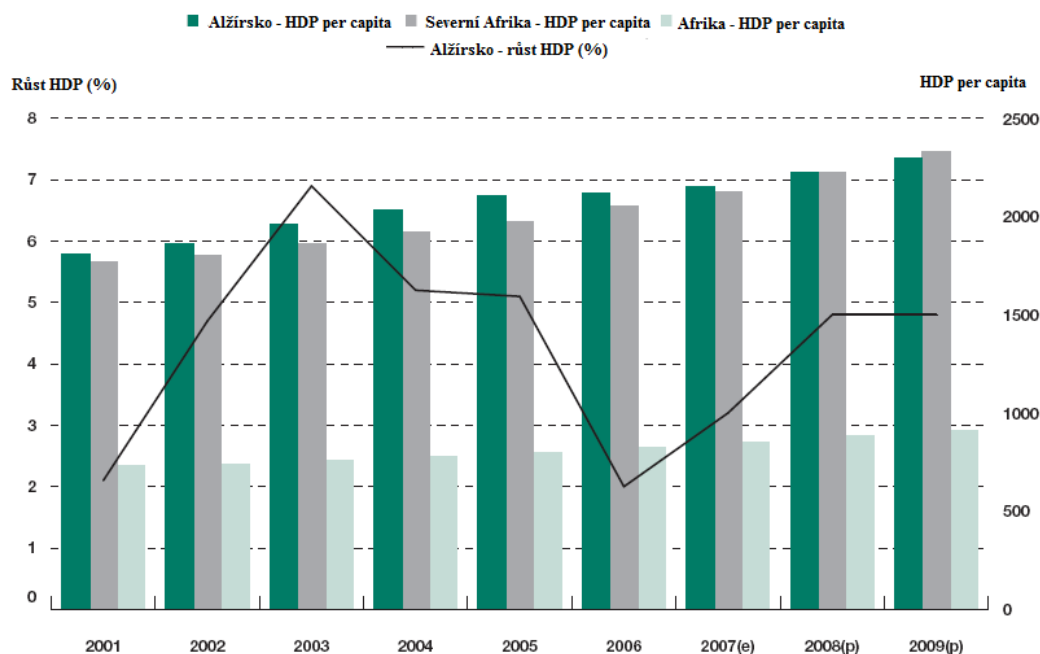
- Argentina
- Belgie
- Brazílie
- Rakousko
- Čína
- Dánsko
- Finsko
- Francie
- Indie
- Itálie
- Japonsko
- Kanada
- Korea
- Kuvajt
- Německo
- Nizozemí
- Norsko
- Portugalsko
- Saúdská Arábie
- Spojené státy americké
- Španělsko
- Švédsko
- Švýcarsko
- Velká Británie

*Zdroj: African
Development Bank
Group, 2008*

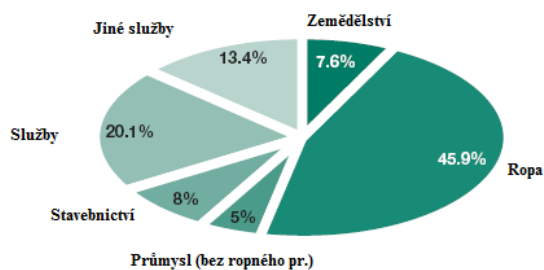
Příloha č. 4

Ekonomické ukazatele Alžírsko

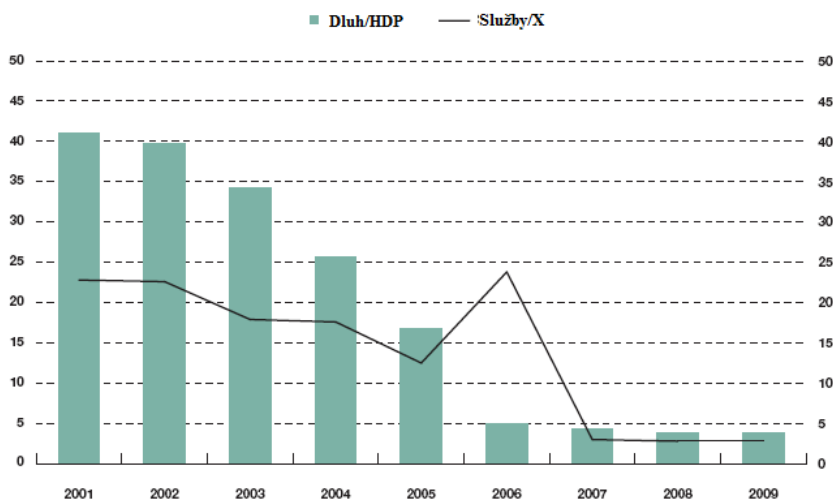
Růst HDP a HDP per capita (USD v konstantních cenách 2000)

HDP podle sektoru v roce 2006 (%)

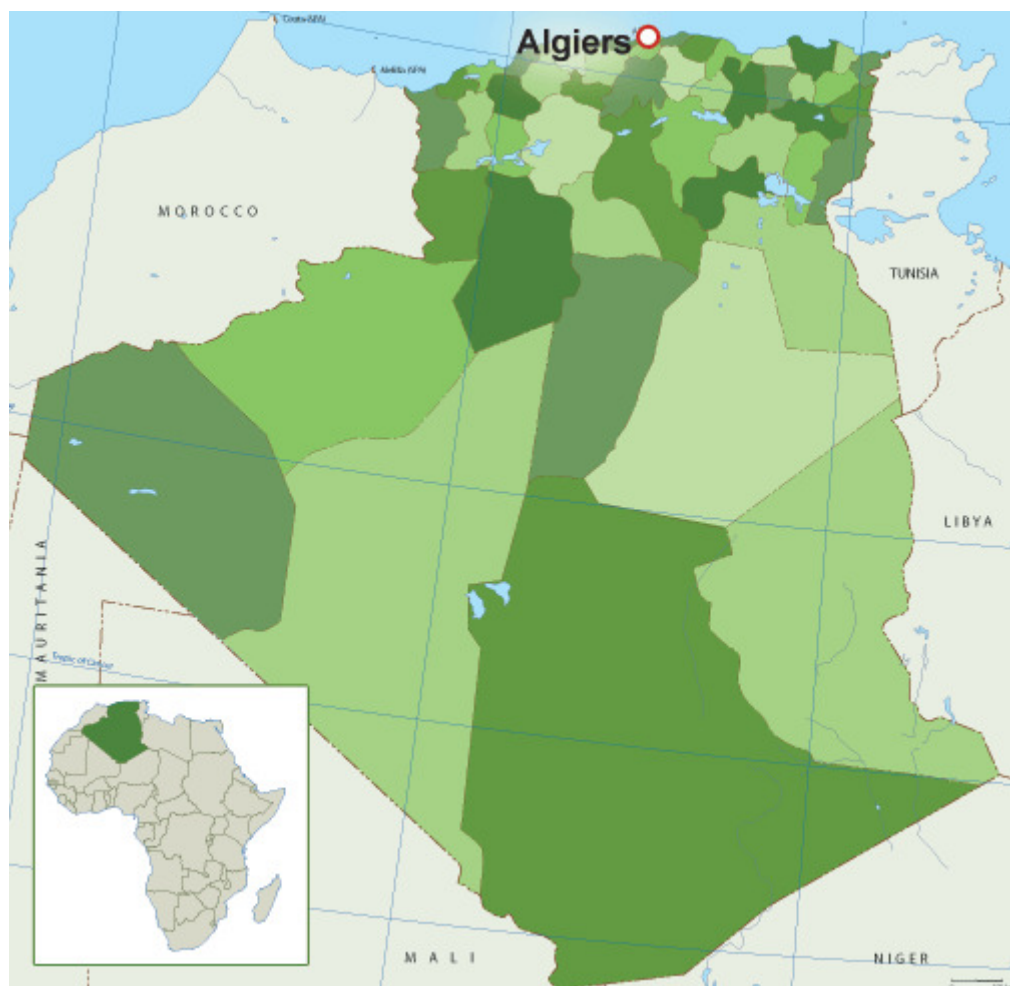
Procentuální podíl celkového externího dluhu Alžírsko v jeho HDP a procentní hodnota vývozu služeb a zboží

Zdroj: AfDB/OECD 2008

Příloha č.5

Regionální mapa Alžírska

Zdroj: AfDB (2009)